TOPLUMSAL KURTULUŞ'TA YOL AYRIMI

DENİZ CAN
BURHAN ÇOROĞLU
ONUR ERK
MESUT HASTÜRK
ESİN IRMAK
CAN KARDELEN
S.YILMAZ
HALUK YURTSEVER

ETKİ

TOPLUMSAL KURTULUŞ'TA YOL AYRIMI

DENİZ CAN
BURHAN ÇOROĞLU
ONUR ERK
MESUT HASTÜRK
ESİN IRMAK
CAN KARDELEN
S.YILMAZ
HALUK YURTSEVER

ETKİ

ETKİ Yayınevi
Teori - Politika : 01

Kapak Ömer Ülkenciler
Dizgi Aydın Işık
Baskı : **Gülşah Mat**
ISBN :

ETKİ YAYINEVİ / İSTANBUL MAYIS 1991
Kazım İ. Gürkan Cad. Hamam Sk. Yavuz İşhanı
Kat: 5 No. 16 Cağaloğlu / İSTANBUL

İÇİNDEKİLER

AÇIKLAMA..... 1

YENİ KUŞAK, DEVRİMCİ SİYASET VE TOPLUMSAL KURTULUŞ..... 2

TOPLUMSAL KURTULUŞ DEĞERLENDİRMESİ..... 7

TOPLUMSAL KURTULUŞ DERGİSİ YETKİLİLERİNE..... 21

TEORİNİN PRATİĞİ Mİ?..... 25

DAHA NET DAHA ÖRGÜTLÜ..... 41

TOPLUMSAL KURTULUŞ, DENEYİM VE DERSLER..... 55

BİR KUŞAK YAZISI, BİR GÖNÜL BORCUNUN BİTİŞİ..... 65

BAZI İÇ SORUNLARIMIZA İLİŞKİN TOPLU BİR BAKIŞ

VE (HÜKMÜ GEÇMİŞ BİR ÖNERİ..... 79

PRATİK POLİTİKALAR - POLİTİK YANSIMALAR..... 93

ÖRGÜTLÜLÜK VE ÖZGÜRLÜK..... 99

YENİ DÖNEM..... 115

AÇIKLAMA

Felemez Ak — Deniz Can — Burhan Çoroğlu
Yüksel Er — Onur Erk — Mesut Hastürk
Esin Irmak — Can Kardelen — Ulvi Oğuz
Sedat Yılmaz — Haluk Yurtsever

Bu kitapçığı hazırlayanların üç ortak özelliği var.

Birincisi, aşağıda imzası bulunanların tümü, geçtiğimiz üç yıl içinde ***Toplumsal Kurtuluş*** *dergisinin üretilmesine ve değişik çalışmalarına çeşitli katkıları olan, bu çalışmalarda sorumluluklar üstlenmiş arkadaşlarımızdır. Aslında, katkı yapan ve bu metindeki görüşleri paylaşanların gerçek sayısı aşağıda imzası bulunanlardan çok fazladır. İmzaların dergiye yazı yazan, temsilcilik ve yazı işleri sorumluluğu yapan, kamuoyunca bilinen isimlerle sınırlı tutulması bilinçli bir seçimdir.*

İkincisi, bu kitapçık, devrimci sosyalist kavgaya yayıncılıkla başlayan, ancak bu noktadan ileri gidemeyerek, siyasal savaşımı entellektüel çalışma ve yayıncılığa indirgeyen, en basit bir örgütlülük, kollektif çalışma ve hak-ödev ilişkisi tanımayan ***Toplumsal Kurtuluş*** *merkezine karşı çeşitli zamanlarda, çeşitli soru ve davranışlarla karşı çıkan ve sonunda bu çevreden ya ayrılan ya da tasfiye edilen kadroların sürece ilişkin görüşlerini dile getirmektedir.*

Üçüncüsü, bu çalışmaya katılanlar, hem ***Toplumsal Kurtuluş'****tan ayrılık nedenleri, hem de bundan sonra tutulacak yol konularındaki tartışmaları, tekil çabalar yerine kollektif ve örgütlü davranışı öne alan bir yöntemle, birlikte yürütmek kararlılığı taşıyor.*

Bu metni imzalayan ve kitapçığa yazı verenlerin, ***Toplumsal Kurtuluş*** *sürecine, katılım, katkı ve somut ayrılık nedenleri arasında eşitsizlik ve farklılıklar vardır. Yaşanan tek ve ortak bir süreç olmakla birlikte, herkes bu süreci kendi somutunda, özgüllüğünde yaşadı. Elinizdeki kitapçık bu çeşitliliği de yansıtıyor. Somut pratiklerin, karşılaşılan özgül sorunların farklılığı, bu çalışmaya katılanların, ideoloji, siyaset ve örgüt sorunlarında ortak bir bakışa sahip olmalarını engellemiyor; tersine ortak*

temeli güçlendirici, zenginleştirici bir katkı yapıyor. Bizler, ideoloji, siyaset ve örgütlenme üçlüsünü bütünselliği içinde alıyor ve ***Toplumsal Kurtuluş'u*** *bugün sürdüren eğilimle aramızdaki ayrılığın pratik siyaset ve örgüt sorunlarındaki farklı anlayış ve tutumlardan* ***başladığını,*** *ancak bunun derininde devrimci teori, sınıf siyaseti ve örgüt teorisi ile ilgili daha ciddi ayrılıklar bulunduğunu düşünüyoruz. Kitapçıkta bunlar da dile getiriliyor*

İnkarcı değiliz ve olmayacağız. ***Toplumsal Kurtuluş,*** *Türkiye sosyalist hareketine yeni açılımlar getirmiş, özellikle hareketin genel teorik düzeyinin yükseltilmesinde hem üretici hem kışkırtıcı bir rol oynamıştır. Birlikte olduğumuz süre içindeki ortak yayın faaliyetinin sorumluluğunu ve onurunu paylaşıyoruz.*

Tepkici değiliz ve olmayacağız.

Bir yeni devrimci yolun tek başına ***Toplumsal Kurtuluş'u*** *referans ve muhatap alarak geliştirilemeyeceğinin, böyle bir davranışın son derece dar ve kindini olumsuzundan tanımlama anlamına geleceğinin bilincindeyiz.*

Öte yandan, bu ayrılık yalnız ***Toplumsal Kurtuluş'tan*** *değil, Türkiye solunda örgütsüzlüğün teorisini yapan, devrimci teori, devrimci sınıf ve devrimci örgüt birliğini yalnız pratikte değil, teoride de bozan daha genel bir sapmadan köklü bir kopuştur.*

Bu çerçevede kitapçık, katkı yapanların, örgütsüzlüğü teorize eden anlayışlara karşı, eleştirilerini sunma ve bu eleştiri ışığında kendi örgütlülük iradelerini ortaklaştırarak birlikte hareket etme isteğini de yansıtmaktadır.

Toplumsal Kurtuluş'u *sürdürenlerle bu çerçevenin dışında özel bir sorunumuz yoktur. Tartışmayı kişiselleştirmeyecek, mecbur etmedikleri sürece, başvurdukları sinik ve siyasal olmayan "tartışma" düzlemine ilgi göstermeyeceğiz. Siyasette, karalama ve kişiliklerle uğraşma yönteminin bunu yapanları güç durumlara düşürmekten başka hiçkimseye bir yararı yoktur Bize zararı olmaz.*

Bu kitapçığın ve bundan sonraki ideolojik-siyasal çalışmalarımızın işçi sınıfının devrim ve sosyalizm davasına hizmet etmekten başka hiçbir amacı yoktur.

YENİ KUŞAK DEVRİMCİ SİYASET VE TOPLUMSAL KURTULUŞ

TK Ankara Gençlik Çalışmasını Yürüten Grup

Eylülizmin bir özelliğidir; aslında her düzen koruyucunun bir özelliği olarak da düşünülebilir: kuşaklar arasındaki mesafeyi açmak ve her yeni kuşağı, kendi düzenini yeniden üretebilecek şekilde biçimlendirmek. Buysa uzun yıllar süren bir baskı ve sistemin egemenliğini merkezileştirmesi, politakasını tüm toplumsal aygıtlara hakim kılmasındaki başarı derecesiyle orantılı olarak artar.

Kuşaklararası tüm pratik deneylerde bir aktarma güçlüğü yaşanmıştır. Deney aktarımı da pratik bir sorundur. Devrimci mücadele yıllarının büyük ve önemli kazanım ve deneyimlerinden sözedilirken, bu deneyim ve pratiğin aktarımı konusunda malesef olumlu bir şey söylemek güçleşiyor. Eylül de pratik kanallara vurdu darbesini.

Böylece en az bir kuşak boyu, kuşaklararası ilişkide önemli bir uzaklık ortaya çıktı.

Deneyim ve pratik aktarımı da pratik bir sorundur dedik. Bu pratik sorunun iki nesnel zemini var. Birincisi pratik ve deneyim sahibi olan eylemin öznesi, yani örgüt, ikincisi toplumsal mücadele pratiğinin tüm unsurları.

İkisinin de daraldığı noktada kuşaklararası bilinç ve bilinçlenme yol-

ları ile, deneyim, pratik birikim ve bunu kullanma becerileri de daralıyor, kuşaklararası mesafe büyüyor. Amerikayı yeniden keşfetmek denen şey de buradan başlar. Daha da kötüsü, kafası üzerinde yürünemeyeceğine göre, toplamı yenilgi olan bir devrimci mücadele pratiğinin yeni kuşaklara devrinden, bu toplamdan başka verilecek bir şey, anlatılacak bir hikayeden başka bir şey kalmıyorsa, yeni kuşaklar bu hikayeden ders çıkarmak için de olsa yeni pratiklere muhtaçtır. Örgütsüz pratiklerin verdiği güvensizlik ve pasifizmin bir devrim projesi karşısında insanlardan eylemlilik beklemesi büyük bir saçmalık olup çıkmaktadır.

Yeni kuşak saçmalamak istemez.

İki nesnel temelden sözettik. Örgüt ve toplumsal mücadele dinamikleri. Öznel yan için nesnel temel örgütlülüktür. Yeni kuşağın devrimci mücadelede sürece damgasını vurabilmesi için, devrimci yeni kuşağın pratik aktarımını başka hiçbir yoldan alamaması, deneyim birikimi üzerine gelişkin bir pratiğe ulaşabilmesi için de aynı şekilde örgütlülük potasında eriyememesi, kuşaktan beklenen sesin gelmemesi demektir. Haklı olarak.

Başarı ve başarısızlıklarına bakarak, açıkca denebilir ki, süreç yaşlı kuşaklara damgasını vururken, genç kuşaklar da sürece damgasını vurur. Süreçte ikisinin buluşma noktası ise süreçle girilen ve objektif olarak süreci ve sürecin özne-nesnelerini belirleyen ve belirlenen yapan duruma işaret eder. Bu durum olabilecek en görkemli durumdur da. Kuşaklararası kesintisizlikle doğrudan ilgilidir.

Pratik yoksunluğu örgüt yoksunluğudur. Pratik aktarımı büyümeyi sağlayan temel unsurdur. Örgütsüzlük aktarımsızlıktır.

Eylül sonrası ve süreç kategorisi olarak bir on yılın önemli nesnel gerekçeleri olmasına rağmen, yeni kuşakların daha etkili ve yoğun bir mücadele pratiğine akmamasının çelişik noktası tam da burada aranmalıdır. Hâlâ da buradadır.

Eylül sonrası, ideolojik-Teorik çalışma, bilinçlendirme, deney aktarımı, yeniden buluşma ve uyanma yoları aranmaya başlandığında, tüm bunlara ihtiyaç duyan ber yeni kuşak da ortaya çıkmıştı. Nesnellik devam etmektedir. Buraya önce sağdan Yarın çevresi girdi, onunla biraz yumuşayan zemine devrimci-demokrat akım ve onlar içinde radikalizmi ile öne çıkan Dev-Genç bu zemine bastı. Bu sıralarda, özellikle tutarlı teorik şiddet ve düzen eleştirisi ile, radikal teorik çıkışları eksenine alan, bu çerçevede geç-

miş deneyim ve perspektiflere de eleştiri getirerek zeminin yumuşamasına bilinç katmayı hedefleyen sosyalist iktidar perspektifli yayınlar da çıkmaya başladı. Bunlar içinde sivrilen ve çekim merkezi durumuna gelen TK oldu. TK, Yalçın Küçük odağında bağımsız aydın tavrının da risklerini taşıyarak merkezil konumunu gittikçe pekiştirmeye, politik ve örgütsel ima ve göstergeleri ile de önemli bir toplanma yeri olmaya başladı. Özellikle 87 den sonra politik olarak da buna aday olduğu izlenimini yarattı.

Ancak pratikte buna ilişkin veri zayıflığı ve burada değil ama başka yazılarda tartışılacağı üzere örgüt zaafiyeti çevresel bir genişleme getirirken, çekirdek bir büyümeyi engelledi. Çekirdekteki büyüme engellendiği oranda merkezil davranış ve çalışmalar hiç bir zaman örgütlenmeye geçilemeyeceğini tasfiyelerle gösterir hale geldi.

Bunun yeni kuşaklar için anlamı büyüktür. Çünkü, yeni kuşaklar sözünü ettiğimiz nesnelliğin sahipleridir ve çıkış noktaları o nesnelliğe dayalı sorunları çözmektir. Bunun teorik-politik ve pratik bilgisine ve eylemine ihtiyaçları vardır.

İlk yeni kuşak eylemleri sayılan açlık grevlerinde öğrenci gençliğe yardım eden, kapısını açan Y. Küçük ve TK çevresi üç yıllık son döneminde, yeni kuşaklar için Eylülizmin açtığı mesafeyi kapatacak pratik aktarım kanallarına sahip olmadığı gibi, o yolda verdiği sinyallerin de bir umut kapısı olarak gösterilmesinden başka bir şey olmadığı anlaşıldıkça, yeni kuşakları uzun süre çekim alanında tutamadı. Ancak okuyucu yapabildi.

Bunun en somut ve en tipik örneği 1990 yılı içinde belki de son ama en ciddi gençlik çalışmasının başlatılması oldu. Bir yıllık bir çalışma ile, o güne kadar gençlik politika ve perspektifi olmayan TK'nın bu eksiği giderilmeye çalışıldı. 90 yılı itibari ile, bu persfektifler konularak bir gençlik çalışmasına gidildi. İlk kez TK çevresinde bir birikim ve basit de olsa bir ciddi çalışma organlaşarak başlatıldı. Bu çalışma, gençlik politikası, perspektifi ve yapılanmasına ilişkin tüm unsurları ile yeni kuşağın zihinsel çabası ve pratik olarak da el yordamıyla (örgütsüzlük) başlatılmış oldu.

Böyle bir çalışmanın gerekleri ortaya çıktıkça ve bir örgütlülük (açıkta) arzettikçe, sanki bunların alternatifiymiş gibi, çalışma bir seminer ve dergi yayını çerçevesinde tutulmaya çalışılıyordu. Daha da kötüsü dergi yayını çerçevesinde bile organlaşma sağlamanın yolları tıkanıyordu. Sonuç olarak açıkça söylenmese de çıkarılan yayınlara bir de gençlik yayını eklemek dı-

şında başkaca bir yönseme kesinlikle reddediliyordu. Buna rağmen çalışmayı yürütenler salt dergi çıkarma perspektifini kesinlikle amaçlaştırmamakta kararlı davranarak, perspektif derinleşmesi, teorik ideolojik donanım ve bunun politik pratik sonuçlarını alma yolunda çizdikleri çizgiyi ve bunun yapılması için gerekli imkanları zorlamayı hedeflemiş durumdaydılar.

TK ve merkez çevresinde sadece gençlik değil tüm diğer boyutları ile politik-pratik istemler ve bu yolda atılan adımlarda ortaya çıkan sorunların getirdiği kopma ve tasfiyeler 91'e girerken had safhaya ulaştı ve TK'nın o güne kadar önemsediği Avrupa kanadı ile Türkiye'de artık gruplaşmaya başlamış kişiler bu açmazdan ancak koparak kurtulma yolunu seçtiler. Bu seçiş gençlik çalışmasını da doğrudan etkiledi. TK merkezi gençlik çalışmasına hala bir gençlik dergisi perspektifiyle ve bu perspektifle de olsa bir şeyler yapma imkanı arayan bazı genç insanları yanında tuttu. Fakat çalışmayı etkemiğe büründürmede iki yıllık hazırlık ve devamında başlangıcı gerçekleştirenlerle birlikte bir grup da TK ile ayrışmak durumunda kaldı.

TK merkezinin kendi özgül konumu ve durumunu, açık çalışmayı daha çok yayın çalışması olarak, bunun en ucunda ise panel ve seminer çalışması olarak rasyonalize etmesi, ancak bununla çekim merkezi olmak uzun süre mümkün olmadığı için de bir örgütlülük hayali göstermeye çalışması, yarattığı bir çok sorunla birlikte, aynı tavrı sergilediği sürece devam edecek görünüyor. Bu durum, her yeni katılım ve büyüme imkanı, tasfiye ve daralma yoluyla; bu çelişkiyi de gidene kulp takma, geleni yüceltme yöntemiyle çözme şeklinde süreceğe benziyor. Ancak, bu ayrışma ve ayrışanların TK çevresinde inaçla söyledikleri "Sol teoriye sol pratik" düşüncesine bağlılıkları, TK'nın rezerv ve imkan dediği döngüyü daraltacaktır.

Gençlik çalışması açısından, ortaya konan sosyalist düşünce ve perspektife bağlı olarak gençliğin politik-örgütsel, teorik ve ideolojik mücadelesine katkı sayılabilecek bir çalışma ve o çalışmanın gereklerini sağlamak, bu ayrışmada tavır alan gençlik grubunun sorunu ve sorumluluğudur. Bir yönüyle de ayrışma bunu gerçekleştirebilmek içindir.

Kuşaklararası mesafeyi kapatmak da, deneyim ve pratik aktarmak da bir örgütselliğin olup olmamasıyla doğrudan ilişkilidir. Tüm iplerin açık olan uçlarını bağlamak gerekmektedir.

Sosyalist gençlik perspektifi ve gerekleri için çalışma, zaman kaybını telafi etme riskini de içererek devam etmektedir.

TOPLUMSAL KURTULUŞ DEĞERLENDİRMESİ

Mesut Hastürk, Sedat Yılmaz, Burhan Çoroğlu, Onur Erk

Biz, Toplumsal Kurtuluş'un teorik, politik ve ideolojik varlığında payı bulunan, Toplumsal Kurtuluş sürecinde bir biçimde var olmuş, ilişki kurmuş, kendisini söz konusu sürecin parçası ve muhatabı sayan sosyalistleriz.

Toplumsal Kurtuluş, teori ve ideolojisiyle Türkiye sosyalist düşüncesine çeşitli katkıları olan bir dergidir.

Ancak, bu düşünsel ileriliğe rağmen söylenenlerin yapılması anlamında, devrimci marksist kavrayış ve sol yürüyüşe uygun pratik adımlar, pratik ilişkiler ve yapılanma sorunları yaşadık.

Bu sorunların çoğu, pratik ilişkiler ve örgütlenme konularında odaklaşmış, bu ilişkilere ve yapılanmaya ilişkin çabaları olan insanlar süreçte tasfiyelere uğramıştır.

Bu metin, yurtdışından farklı bir alan ve düzeyde pratik ilişki ve örgüt

sorunlarının olduğu ve bu sorunları ortadan kaldıracak girişimlerin engellenmek istendiği ve böyle bir tasfiyeye gidilmesini "likidasyon" olarak niteleyen arkadaşların Toplumsal Kurtuluş'tan ayrılmasıyla zamandaş olarak ortaya çıkmıştır.

Bu metin, yurtdışındaki arkadaşlarımızın karşılaştıklarından ayrı sorunları ele alır, ancak aynı nesnel sorunlara yöneliktir.

Bu metinde imzası olanlar, TK değerlendirmesi ve yapılanma sorununa ilişkin görüşleriyle, pratik ilişkiler somutundaki değer ve ölçülerle kendi konumlarını tarif etmeyi amaçlıyorlar.

Bu metinde imzası olanlar, TK'un mevcut mekanizma ve ilişkileriyle söylenenlerin yapılamayacağını düşünmektedir.

SÜRECE İLİŞKİN BİRKAÇ SÖZ

Toplumsal Kurtuluş Dergisi 1987 Temmuz'unda çıkmaya başladı. Bir birikimin devamı ya da sonucu olarak bakmak gerekir.

Toplumsal Kurtuluş'a rengini veren bir kişi olarak Yalçın Küçük 1980 sonrası dönemi tercihen yalnız geçirmeyi öngörmüştür. Darbe sonrası sosyalist devrimci güçlerin kendi iradeleriyle ayakta kalmaları gerektiğini, bir çeşit davrinist süreçten geçildiğini belirtmiştir. Bu arada kesintisiz iki yıla yakın cezaevi yaşamına karşın teorik çalışmalarına devam etmiştir. 1980 sonrası Yalçın Küçük'ün en üretken olduğu dönemdir.

TK dergisi çıkıncaya kadar yapılan üç önemli iş vardır:

Bir : Aydın Hareketinin canlandırılması; Aziz Nesin, Cevat Geray, Haluk Gerger, Yalçın Küçük gibi ülkenin öne çıkan aydınları EKİN Bilar'ı kurmuşlar ve Aydınlar Dilekçesi'ni hazırlamışlardır. Aydın Üzerine Tezler Çalışması bu dönemdedir. Türkiye Üzerine Tezler ve Yalçın Küçük'ün diğer kitaplarında var olan özellikle sosyalist hareketin Kemalizmden, demokratizmden ayrılması, Türkiye tarihinde bu akımların su yüzüne çıkarılarak etkinliğinin kırılması çabası önemlidir.

Bu çalışmalar bilimi, sanatı ve romantizmi politikaya sokmada başarısının yanısıra eski kalıpları kırma ve doğmatizmden kurtulmaya hizmet etmiştir. Aydın hareketiyle aynı dönemde gelişen, öğrenci hareketlerini Yalçın Küçük ve Bilgesu Erenus'un desteklemeleri, YK ve çevresinin

sosyalistler ve gençler açısından bir ilgi odağı haline gelmesini sağlamıştır. YK'ün prestiji 1987'ye doğru giderek yükselmiştir. Öyle ki bu dönemde çıkan dergilerin çoğu ilk sayılarında YK ile yaptıkları mülakatları yayınlamışlardır. Bu prestij yükselmesi beraberinde beklentileri de getirmiştir.

İki : Açık Parti Tartışmaları; 1984 yılında M. Ali Aybar'ın, "Anayasanın sosyalist partiye açık olduğu" görüşüyle başlayan ve diğer sosyalist ve aydın çevrelerce sürdürülen bu tartışmalar, kış uykusuna yatan eski kadroları uyandırmıştır. Aybar, Mumcu, Perinçek, Belge ve Küçük gibi simalar bu tartışmalara katılmışlar; tartışmalar sonucu Perinçek Grubu sosyalist Parti'yi kurmuştur. YK verdiği demeçler ve konuşmalarında antisovyetiklerle birlikte olamayacağını, deyvrimci sosyalist mücadelenin üç sacayağı olacağını ve bunların; devrimci demokrat hareket ile açık ve gizli örgütlenme olduğunu söylemiştir. Bu dönemdeki Yasal Sosyalist Parti tartışmalarına, seksen sonrası darbe yemiş örgütlerden çok, bağımsız aydınlar katılmış, tartışmalara katılmasa bile sosyalist çevreler harekete geçirilmiştir.

Üç : Bir Mayıs'ın kutlanması; 1980 sonrası 1 Mayıs ilk defa kitlesel olarak 1987'de İstanbul'da iki bin kişinin katılımıyla Emek Sineması'nda kutlanmıştır. Toplantıyı Dönem Yayıncılık ve çevresi organize etmiştir.

Bu üç girişim Toplumsal Kurtuluş'un arka fonunu oluşturmaktadır.

TOPLUMSAL KURTULUŞ'UN İLK DÖNEMLERİ (1987 - 1988)

Toplumsal Kurtuluş'un ilk sayıları bir platform dergisi görünümündeydi. Çıkışta en büyük katkıyı başta Yalçın Küçük olmak üzere TİP kökenli Sosyalist İktidar kadrolarının bir bölümü ile sonradan Emek Grubu'na dönüşen çevre, B. Erenus ve Ömer Ülkenciler yapmışlardır. Emek Grubu 1987 sonbaharına kadar çalışmalara katılmıştır. Bir süre sonra ulusal soruna farklı bakışları ve sınıfın partisinin var olduğunu söylemeleriyle bir ayrışma yaşanmıştır. TK'un ilk sayılarından itibaren Kurtuluş Yolu yayınına son vererek dergi çalışmalarına katılmıştır.

İlk sayılardan itibaren yasal alanın boş bırakılmaması, sosyalist hareketle işçi hareketinin bir potada eritilmesi için yasal sosyalist partinin kurulması gerektiği söylenmiş, hatta daha da ileri gidilerek "Günümüz Türkiye'sinde yasal sosyalist partinin gerekli olmaktan çıkarak zorunlu hale geldiği" yazılmıştır. 1988 yılı sonuna kadar önce Yasal Sosyalist Parti daha sonra Açık Devrimci Parti, dergi sayfalarında savunulmaya devam edilmiştir.

TOPLUMSAL KURTULUŞ'TA İKİNCİ DÖNEM (1989-1990)

TK'un 1989 90 döneminin temel özelliği ideolojik, politik çizgisinin netleşmesi, devrimci sosyalist hareketin programının çıkarılabileceği teorik çerçevenin ortaya konulmuş olmasıdır. Ayrıca bu dönemde açık parti vurgusuna yer verilmediği görülmektedir.

Açık Devrimci Parti konusu ayrı bir yazı konusudur. Ancak 1990 yılı bittiğinde ADP'nin Toplumsal Kurtuluş gündeminden düşmesi ya da ertelenmesinin dışsal ve içsel nedenlerine değinmek gerekiyor. Önce, iki dışsal neden dikkat çekiyor.

Bir Tekelci Polis Devletinin açık mücadele verenlere karşı zor yöntemleri kulanması: Bu özellikle 1988 ve daha sonraki yıllarda artmıştır. 1988 - 89 - 90 yıllarındaki 1 Mayıs olayları, cılız öğrenci hareketinin terörle bastırılması... Açık mücadele alanındaki öğrenci dernekleri ve birbiri peşisıra çıkan dergi atılımlarının önünün kesilmesi, demokratik ve sosyalist muhalefeti açık çalışmalar ve örgütlenmelerle kucaklamanın olanaklarını gittikçe daraltmıştır.

İki : TBKP girişimi, Sosyalist Parti, Kuruçeşme, HEP girişimlerinin başarısızlığı...

Bu dışsal nedenlerden çok Toplumsal Kurtuluş'un kendi içindeki gelişmeler Açık Parti'yi gündemden düşürmüştür.

1988 yılında dergiye yönelik polis baskısı ve dergilerin sürekli toplanmasının dışında açık çalışmanın bir yönü olan yayıncılık çalışmasında görülen pratik olumsuzluklar Açık Partiye bakışta belirgin bir soğukluk yaratmıştır.

Açık çalışma olarak dergi yayıncılığının kendisinin bile örgütlenmesinde görülen aksaklıklar açık çalışmanın en üst biçimi sayılan ADP'ye örgüt yapısı, çalışma tarzı ve disiplini gibi birçok açıdan olumsuz örnek olmuştur. Açık çalışma ve partinin, sınıfı ve diğer emekçi kesimleri örgütleyebilmesi düşüncesi bir yana kendi alt düzey yapılanmasını gerçekleştirememiştir. (Dergi. TEMÖD, Kurullaşma, TÜÇAD)

TEMÖD'ün doğuşu sakat, ölümü erken olmuştur. TEMÖD Denemesi, örgüt ikameciliğinin, plansızlığın ve acelecilığin çarpıcı bir örneğidir Boşuna çaba, kaynak ve enerji tüketilmiştir. TK Kurulları içler acısı bir durumdadır. Kurulların yapısı, çalışma ilkeleri ve görevleri belirlenmiş değildir. Kurul adı altında örgütsüzlük yaşanmaktadır. Kurullaşma ve kurumlaşma baştan beri TK'un reel sancısı olmuş, fakat 1989 yılının sonlarına doğru yeniden ivme kazanmıştır. Bu günden bakıldığında kurullaşma konusunda bir adım bile ileri gidilememiş olduğu görülecektir.

Derginin ilk çıkışındaki heterojenlik, dergi çıkmaya devam ettikçe dergiye hakim olan ideolojik politik yaklaşımların netleşmesiyle azaldı. Kimin ne söylediği iyice belli oldukça, başlangıçtaki potansiyel ile ADP'nin kurulamayacağı anlaşıldı.

Özet olarak ADP'yi dışsal nedenlerden başka, dergi çalışması TEMÖD ve Kurullar deneyi ile dergide yaşanan ayrışma ve netleşme süreçleri gündemden çıkardı.

TOPLUMSAL KURTULUŞ'UN YERİ

Toplumsal Kurtuluş üç buçuk yıllık çalışmalarının sonunda dost ve düşmanları tarafından önemli bulunan bir dergidir.

TK'un önemi niceliğinden çok niteliğinden ileri geliyor.

Yalnız Toplumsal Kurtuluşçulara değil, devrimci ve sosyalist çevrelerce de TK ulusal harekete verdiği tam destek, reformizme ve kapitalist resterosyan yanlılarına karşı verdiği ideolojik mücadele ve devrimci jakoben karakteri nedeniyle birlikte olunabilecek bir oluşum olarak değerlendirilmektedir.

Sosyalist yayıncılıktaki kararlı ve inatçı tutumuyla Kurtuluş düşüncesinin kalıcılığını ispatlamışur.

Birlik dinamikleri içindeki yeri önemlidir. Birlik ve parti konusunda doğru tavırlar koyması, birlik ve parti söz konusu olduğunda, TK'un ne dediğini önemli hale getirmiştir.

Ezilen ulusun dostluğu ve güveni kazanılmış, ulusal soruna toplumsal meşruiyet kazandırılmasında yol açıcılardan birisi olmuştur.

Eylülizm, Kemalizm, reformizm, devrimci demokratizm ve kapitalist restorasyonun etkilerinin Türkiye sosyalist hareketinden uzak tutulmasına çalışılmış, iktidar hedefi vurgulanarak devrimci sosyalizm bayrağı yükseklere çıkarılmıştır.

TK, geçmişin uluları üzerindeki bölünmeye, mülkiyet kafası ile sahiplenmeye, son vermiştir. Tarih, devrimci miras, mücadeleci geçmiş ortaklığının yolunu açmıştır. Gelecek birliğinin geçmişin ölü eliyle bölünmesini önlemiştir.

TK sosyalist mücadelede yaratıcı yöntemleri cesaretle kulanmakta örnek olmuştur.

Devrimci sosyalist hareketin programının çıkarılabileceği teorik çerçeve ortaya konmuştur.

TK içinde doğduğu sürecin ana halkasını, -örgüt ve parti- halkasını lafzen yakalamış, açık alanda bunu fiiliyata geçirememiştir. İdeolojik, politik hattını açıkta maddi güce dönüştürememiştir. Kendiliğindenliğe sahip amorf yığınları merkezi disiplinli politik bir güç etrafında toplayamamıştır.

ÖRGÜTLENME VE MÜCADELE

Son iki yıldır TK'da çözümlendiğini sandığımız açık-gizli mücadele ve örgütlenme sorunlarının, son yaşanan likidasyon operasyonuyla, likidatörlerin kafasında çözümlenmediği anlaşılıyor. Aşağıda daha çok açık örgütlenmelere bakarak değişik sorulara yanıt vermeyi amaçlıyoruz.

Türkiye ve dünya sosyalist mücadele ve devrim deneyimleri, sosyalizme gidişte kullanılacak yöntem ve araçlar konusunda bizlerin yolunu aydınlatıyor. Bizi sosyalist iktidara götürecek ideoloji, yöntem ve araçlar konusunda temel olmazsa olmazlar; reddedilemeyecek ilkeler vardır. Bunları hatırlamanın zamanıdır.

- Örgütlü mücadele olmaksızın, siyasi iktidarın burjuvaziden alınarak, proletaryaya geçmesi olanaksızdır.

- Çağımızın proleter devrimleri çağı olması gerçeği değişmemiştir. Proletarya devrimi, proletaryanın hegemonyasında, diğer ezilen emekçi katmanların ve ülkemizde ezilen ulusun katılımıyla gerçekleşecektir.

- İktidarın alınabilmesi ve yeni düzenin kurulabilmesi için zor gereklidir.

- Parti işçi sınıfının ve diğer ezilen emekçilerin öncüsüdür.

- İşçi sınıfına sosyalist bilinç dışardan ve eylemle birlikte götürülür.

- Mücadele yöntem ve biçimleri temel-tali olarak ayrılamaz.

İdeolojik ve politik mücadele, sosyalist ideolojiye sızan ekonomizm, oportünizm, revizyoninizm, popülizm, demokratizm ve Kemalizm akımlarının etkilerine karşı sürekli uygulanmalıdır. İdeolojik mücadele devrimci sosyalist ideolojinin gelişmesi, sınıfa ve bağlaşıklarına yayılması için gereklidir. İdeolojik mücadele özellikle yenilgi ve buna bağlı olarak sosyalist güçlerin dağınık olduğu dönemlerde güçleri ayrıştırıp, birleştirmek için gereklidir.

- Teorinin doğrulayıcısı pratiktir. Pratik mücadele işçi sınıfını sosyalizm mücadelesine kazanmada en az ideolojik mücadele kadar önemlidir. İktidarın alınması da sonuçta pratik mücadeledeki yetenek güç ve kararlılığa bağlıdır.

Açık örgütler ve mücadelenin, sosyalist mücadelede avantajları ve dezavantajları vardır. Önce avantajlarını sıralayalım:

- TK'da yazıldığı kadarıyla Açık Parti: birincisi; ideolojik ve politik mücadele vererek, netleşmeyi sağlayacak, sosyalizmin sesini geniş alanlara yayacaktır. Bir açık çalışma biçimi olarak yayın çalışması alanında TK geniş alanlara seslenebilmiştir. Açık çalışma - dergi, dernek, parti vb. - gevşek de olsa sosyalist güçlerin bir kısmını toplayabilme açısından bir olanaktır. Açık Parti işlevlerinin ikincisi, sosyalist kadroların yetiştirilip, sınanması, yeni insanın nüvelerinin oluşturulması açısından okul işlevi görmesidir.

- Açık alan çalışması çok az giz taşıdığından belli bir rahatlığı içerir. Teorik yenilenme, eski kalıpları aşma, doğmatizmden uzaklaşma ve

yaratıcı politikalar üretme ile yeni kavramlaştırmalar yaratmada kolaylıklar sağlar.

- İyi kullanıldığında açık alan çalışması ve ADP gizli örgütlenme ve çalışma alanlarını genişletici bir rol oynar. Düzen içinde belli gedikler açarak, açık olmayan, gizli çalışmadaki güçlüklerin bir kısmını telafi edebilir.

Aydınları sosyalizme yaklaştırma ve bağımsız sosyalistleri örgütlemede olanaklara sahiptir.

Dezavantajlar ya da olamazlar :

- Açık çalışma ve parti, Türkiye'de temel ve stratejik olan partinin oluşturulmasında bir zemin, toparlanma ve marjinallikten kurtulmanın yöntemi olamaz. Sınıfı ve diğer kesimleri kalıcı bir iktidar gücü olarak örgütleyebilme gücüne sahip değildir.

- Açık alan çalışması belli bir gevşekliği içinde taşır. Merkeziyetçi yönün ağır basması durumunda, sürekli ayrışma ve parçalanmayı beraberinde getirir. Açık alan çalışmasını disipline etmek oldukça güçtür. Yeterli yaptırımı yoktur.

- Açık alan çalışması, mücadeleye pratik müdahale anlamında eksikliklerle doludur. Özellikle önüne ileri teori ve hedefler koyan devrimci bir açık parti, pratiğinde de en solda en radikal olmak durumundadır. İdeolojik ilerilik, pratik gerilik eğer farklı yöntemlerle kapatılamıyorsa çözülme ve dağılma kaçınılmazdır.

Türkiye solu vardığı noktada depolitizasyonu aşmış, özellikle işçi sınıfında ve ulusal harekette büyük canlanmalar ve uyanışlar olmuştur. Bunlara öncülük edecek örgütü birçok sosyalist arıyor.

Yalnızca en doğru teoriyi en doğru ideolojik, politik hattı ortaya koymak yetmiyor, devrimci sosyalizme katılabilecek geniş bir potansiyel, söylediklerini yapabilecek güçte örgüt istiyor. Pratikte kendini varedemeyen, sınıf hareketine ve muhalefete yön verdiğini, mücadele ettiğini gösteremeyen, sesini duyuramayan yapılar ya bir süre sonra kapalı bir kutuya dönüşecekler, ya da tasfiye olacaklardır.

Açık mücadele örgütlerinden ADP olanağını açık çalışmanın yalnızca tek biçimi olarak mutlaklaştırmak, açık çalışmanın tek hedefi gibi göstermek yanlış bir eğilimdir.

Açık kitle örgütleri de açık çalışmanın bir biçimidir. DKÖ'lerde çalışma yürüten sosyalistlerin demokratçılık oynamaları yanlıştır. Güncel sorunların çözümüne yönelik reformlar uğruna mücadelinin, sosyalist iktidar mücadelesine tabi olması ilkesel bir doğru olmasına karşın özgül alanlara uygulandığında belirli bir uyumsuzlukla karşılaşılmaktadır. Yüksek ücret mücadelesi ile, sosyalist iktidar mücadelesi bir ve aynı şeyler değildir. Dolayısıyla kısa vadeli çözümlere yönelik mücadelenin kendisini amaçlaştırmak, sosyalistlerin görevi değildir. Onların görevi söz konusu mücadeleye sosyalist bir renk kazandırmaktır.

Açık çalışmanın da gizliliklerinin olması gerekir. Buna rağmen ajan ve muhbirlerin girişi kolaydır. Açık örgütlenme ve çalışmanın başka bir zaafı da parlamentarizme, pasifizme ve oportünizme kayma tehlikesi ve-devrimci politika yöntemlerinin sulandırılmasıdır.

Açık Devrimci Partinin dergide işlevleri sayılırken (Açık Devrimci Parti Üzerine 30 Not) ".... ayrışma ideolojik netlik ve güç için gereklidir" deniliyor. 1987 yılında bu nedenle Açık Partiyi savunmak normaldir. Fakat bu gün TK'un Kasım - Aralık 1990 sayısının arkakapak yazısında da denildiği gibi "İdeolojik-teorik netlik konusunda devrimci sosyalizm kanalında büyük adımlar atılmaktadır." Dağınık ve gevşek de olsa güçler kümeler halinde toplanmıştır. Parti konusunda program düzeyine yükseltilebilecek ideolojik-politik köşe taşları ortaya konulmuştur. Dergi, grup, küme vb. küçük tekkelerden, üst örgütlülüklere sıçrama sorunu vardır. Örgüt konusunda boşuna patenaj yapılmaktadır.

Açık Parti konusunda dergide sayılan işlevlerden birisi de sosyalist yeni insanın yaratılmasıdır. Bu ise kısa dönemli bir iş değildir. İktidar elde edildikten sonra da devam etmesi gereken görevlerden biridir. Okul işlevi yalnız Açık Parti, açık örgütlerle değil yaşamın bütün alanlarında yerine getirilmelidir.

Partinin dışındaki açık alan çalışmaları Açık Partiyle yerine getirilecek işlevlerin büyük bir bölümünü yerine getirebilir. Örneğin dernek, panel, konferans, miting ve yayın çalışmaları yürütülmelidir. Bir dernek parlamentoya girebilmenin dışında Açık Partinin yapacağı işlerin büyük bir kısmını gerçekleştirebilir. Açık çalışma biçimleri birbiriyle ikame edilebilir.

İdeolojik-politik etkinlik ve yaygınlık için Açık Parti olmazsa olmaz bir koşul değildir. 1978-80 döneminin en kitlesel yapılanmaları olan Dev Yol ve TKP açık parti değildir ve açıkta partileri de yoktur.

Geriye ADP'yi hedef olarak koyacak ne kalıyor? Açık çalışma burjuvazinin geri almak üzere, verdiği ödündür. Önümüzde cennet ya da cehennem olduğunu kabul ediyorsak, önceden önlem almak gerekiyor.

Açık çalışma için sağlam bir iskelet olmalıdır. Vurguyu Açık Devrimci Partiden açık devrimci mücadeleye kaydırmak gerekiyor.

Bugün Türkiye gerçekliğinde varolan bir partinin bazı dönemlerde gizli kalıp, bazı dönemlerde açığa çıkması, sonra gerektiğinde yine gizli alana çekilmesi mümkün değildir.Dolayısıyla açık ve kapalı örgütlenme baştan itibaren ayrı olarak düşünülerek hayata geçirilmek zorundadır. Bunların ilişkilerinin nasıl sağlanacağı sorusu bu noktada önemlidir. Bu soruya şu anda şematik yanıtlar aramak verimsiz bir çabadır. Bunu kapalı yapı oluşturulduktan sonra, hayata geçirilen açık alan örgütlenmelerinin işlev ve niteliği belirleyecektir. Bu anlamda açık olmayan alan ağırlıklı bir merkezileşme gereklidir.

KARŞILAŞILAN SOMUT SORUNLAR

Çeşitli dönemlerde TK'da tanımlı görevler üstlenen bizler dergide karşılaştığımız aksaklıkları başlıklar halinde şöyle özetlemek istiyoruz:

- Dergi yapısının örgütlendirilememesi, Yazı Kurullarının, Mali Kurulun vediğer kurulların oluşturulamaması, Kadroların sürekliliğinin sağlanamaması.

Sağlıklı kadroların istihdam edilememesi, işe göre adam değil, adama göre iş verilmesi. Tek tek kişilerin kurul yerine ikamesi.

- Adamcılığa ve adamsendeciliğe prim verilmesi.

- Sosyalist hareketi toparlama görevine soyunan derginin kendi kadrolarını toparlayamaması.

- Çalışmalarda kollektivitenin yaratılamaması.

- Uzun ve kısa vadede çalışma programları ve hedeflerinin saptanamaması, çalışmaların günlük kısa vadeli değerlendirilmesi, İkide bir ortaya

atılan projelerin gerçekleştirilememei (haftalık dergi ve TK'un yayın periyodunun kısaltılması gibi).

- Denetlemenin yapılamaması.

- Çalışan insanların asgari ihtiyaçlarının karşılanmaması.

- İstihdam edilenlerin ve dergiye emeği geçen diğer kişilerin, görev, işlev, hak ve ödevlerinin belirlenmemesi. İnsiyatifin geliştirilmemesi.

-Derginin gelir-gider blançolarının ortaya konulamaması. Dergi dışı işlere harcanan paralarla dergi için harcananın birbirine karıştırılması.

- Dergi çalışmalrının merkezileştirilememesi ve İstanbul ile Ankara arasında bile sağlıklı bir iletişimin kurulamaması.

- Dergi sahibi- başyazarının örgütlü çalışma için gerekli özellikleri taşımaması ve dergi çalışmalarına gereksiz müdahaleleri.

- Bütün bu ve benzeri sorunlar ortda dururken, düzeltmeye yönelik girişim ve çalışmalara karşı duyarsızlık. Dergiyi çıkarabilecek, teknik işleri yapacak bir iki kişinin var olmasıyla kadro sorununun çözümleneceğinin sanılması. Mevcut bozukluk, disiplinsizlik ve örgütsüzlüğe karşı çıkan ve çalışmaları düzene sokmaya çalışanların tasfiye edilmesi.

- En basit ticari işletmede bile görülebilen, çalışmaların verimliliği için yapılması gerekli düzenlemelerin yapılamaması sonucu dergi adam yeme makinasına dönüşmüştür.

Dergiye büyük ümitlerle gelen insanlar dergi vitrinini ya da mutfağını görerek büyük şaşkınlıklara ve hayal kırıklıklarına kapılmışlardır. Derginin yeni kuşak sosyalistler için bir okul olma işlevi zaafa uğramıştır.

DEVRİMCİ POLİTİKAYA SIĞMAYAN "TAKTİK"LER

Devrimci sosyalist politikaya sığmayan politik taktiklerin bir kısmı şunlardır:

- Kurtlarla birlikte ulumak: Bunun mimarı Abdülhamit'tir. Zorda kalınca düşmanlarıyla ya da birlikte iş yapmanın mümkün olmadığı politik güçlerle bir süre birlikte yürümek, ihtiyacı kalmayınca boğazlamak.

- Havuç ya da sopa-adamına göre davranma: Kendisinin söylediği ve yaptıklarını, gözü yumulu onaylayanlara havuç verekek muhalfilerine de sopa atarak hizaya getirme. Doğal sonucu asker tiplerin teşvik edilmesidir. Kendisine bağlılığa göre işlevsiz madalyalar takılır. Uygulayanı da aşırı pragmatizme götürür.

- Uçlar yaratma. Uçlar yaratarak kendisine yönelik muhalefet parçalara ayrılır. Uçları birbirine düşürürekek bir kısmını kendine bağlar. Bu politikaya en iyi uygulayanlardan biri Özal'dır. SHP'yi harcamak ve gücünü kırmak için DSP'ye destek verir.

- Kollektif idare ve irade yerine, kendi idare ve iradesini kollektifmiş gibi gösterme. Yan etkisi kariyerizmdir.

- Harcamak için yükselt: Abdülhamit'ten bu yana uygulanan bir politikadır. Muhaliflerini görevler vererek yükseltikten sonra harcar. Kamuoyuna böylece şirin görünmeye çalışır.

Aşırı şüphecilik ve entrika: Dedikodu yayarak muhaliflerinin güçlerini kırar. Ajanları aracılığıyla elde ettiği bilgileri politikada kullanır.

- Samimiyetsizlik ve abartma: Azı abartıp çoğu azaltarak politik çıkar ummaktır.

- Makyevelizm: Yaşamın bütün alanlarında amaç için bütün yolları mübah sayma.

PARTİLEŞME SÜRECİ VE BİRLİK

Türkiye sosyalist hareketi Eylül Darbesi sonrası bir yandan ayağa kalkmaya çalışırken, diğer yandn sosyalizmin yaralarını sarma, ideolojik yenilenme ve kadrolarını harmanlama sürecine girmiştir. Devrimci sosyalizm, devrimci demokratizm ve reformizm birbirinden ayrışmıştır. İhtilalci partinin oluşturulması bundan sonra da ideolojik mücadele ve birlik süreçlerinin devam ettirilmesiyle mümkündür.

Son iki yıldır TK'un parti ve birlik süreçlerine bakışıyla takındığı tutum doğrudur.

İdeolojik-politik olarak büyük ölçüde aynı düşünenlerin partisel

birliği gerçekleştirebileceklerine inanıyoruz. Sosyalist mücadele tarihine bakıştaki farklılıklar, akademik tartışmalardır. Zaman içinde aşılır.

Devrimci sosyalistlerin aralarındaki birlikle birlikte, sosyalizm mücadelesinin işçi sınıfı mücadelesiyle çakıştırılması görevi içiçe geçmiş ve birbirine bağlı görevlerdir. Sınıfa bilincin dışardan götürüleceği ilkesi biran olsun unutulmaksızın adımlar hızlandırılmalıdır.

Kuruçeşme birlik süreçleri sınıf dışı birlik arayışının verimsizliğini gösterdi.

Devrimci görevler yerine getirilirken örgütlenme süreci devam ettirilmelidir. Haluk Yurtsever'in deyimiyle partiye giderken "odaklaşma" gereklidir. Örgütsüz mücadeleyle odaklaşma yaratmak mümkün değildir.

Ekim'le girilen birlik sürecindeki ısrarlı tutum önemlidir. Türkiye topraklarında ve özellikle sınıfın içinde sınırlı da olsa güç oluşturmuş hareketlerin birliği, devrimci sosyalist kanalda partiyi tekleştirmek için önemli bir adım olacaktır. Ekim ve KH'nin birliği güçsüzlükden doğan bir birlik olmamalıdır. Aksine mücadelenin güçlendiği ve örgütlenme grafiğinin yükseldiği noktada birleşmek esas olmalıdır.

İhtilalci Parti düşüncesi heyecan vermektedir. Kurulacak partinin modeli, çalışma tarzı ve mücadele yöntemleri geçmiş ve varolan mücadele ile örgüt deneyimlerinden çıkarılacaktır. Ayrıca bu konuda yenilik arayışları ve bu yeniliklerin hayata geçirilmesinde de tereddüt etmemek gerekir.

İdeolojik ve politik olarak etkilenebilecek güçler etkilenmiş ve bunlar farklı düzeylerde mücadeleye sevk edilebilmiştir. Potansiyel olarak var olan devrimci güçlerin önemli bir bölümü güvenilir ve güçlü örgütler aramaktadır. Kurulacak parti bu güçleri de kucaklamalı ve hem örgüt hem de pratik açığını kapatmalıdır.

Türkiye devrimci hareketinde karizmatik önderler dönemi bitiyor. Tek şefliğe dayanan örgütlenmelerin parçalanmalar yaşaması da bunun bir kanıtıdır. Türkiye sosyalist hareketinin tarihi 1920'lere uzanır. Marksizmin ciddi boyutlarda Türkiye'ye girmeye başladığı 1960'lardan bu yana ise otuz yıl geçmiştir. İşçi sınıfı ve sosyalistler birçok deneyimler elde etmiş ve özellikle teorik düzeylerini önemli ölçüde yükselterek öncü kadrolarını yetiştirmiştir. Bu durum kollektif liderliği zorunlu kılıyor. Bunları

söylerken kollektif liderlik adına dağınıklığa düşmemeye, hareket kabiliyetini zayıflatmamaya ve bireysel insiyatif koyabilme özelliğini yok ederek yaratıcılığı öldürmemeye de dikkat etmek gerekiyor.

Partileşme sürecine sacayağı formülasyonuyla yaklaşmak bir açıklık getirmiyor. Herşeye üçlü bakmanın kolaycılığını anlamak mümkün ama çok açıklayıcı bir yöntem olmuyor. (Tanzimat'ın üç delikanlası, Tanzimat'ın üç diktatoryal paşası, ÇAN Projesi, Üç M MİT-Matbuat-Mafya, Üç olay Tan-Zincirli Hürriyet-DTCF olayları vb.) Üstelik sacayağının ayakları sürekli değişiyor; gizli-açık-yurtdışı, gizli-açık-silahlı, ya da devrimci demokrat -gizli hareket-açık mücadele gibi, ayaklar birbirine karışıyor. Bu tür yaklaşımların yerine gizli ve açık mücadelenin ayrıldığı ve kesiştiği yerler net olarak çizilmelidir.

Parti tek bir örgüt değil, bir iskelete bağlı örgütlerin toplamıdır. Yapılanmaların iskelete bağlanmasında değişik iletişim ve etkileşim yöntemleri kullanılmalıdır.

Son yıllarda yaşanan sağlıklı devrimci kopuşlar değerlendirilerek, birlik süreçlerine dahil edilmeye çalışılmalıdır.

TOPLUMSAL KURTULUŞ · DERGİSİ YETKİLİLERİNE

Zonguldaklı T.K.'cılar adına
Burhan Çoroğlu

Bizler Zonguldak'ta bulunan işçiler olarak Toplumsal Kurtuluş dergimizi ilk sayısından itibaren izliyerek bulunduğumuz bölgelerde T.K.'un öne çıkardığı ideolojik, politik, pratik görüşlerin savunusunu yapmaktayız.

Bilindiği gibi Zonguldak son aylarda ekonomik politik olarak sıcak günler yaşamaktadır. 36. sayıda Zonğuldak'taki gelişmeleri anlatan bir yazı yayınladık.

Zonguldak'ta 30 Kasımda başlayan Maden işçilerinin grevi bugüne (24 Aralık) kadar devam etmektedir. Türkiye ve dünya kamuoyunun gözleri Zonguldak'a çevrilmiştir. Bu grev Türkiye işçi sınıfı mücadele tari-

hinin altın sayfalarına bu günden geçmiştir. Her gün çoluk çocuk, kadın, erkek, yağmur, çamur, kar demeden on binlerce işçi şehir merkezinde mitingler düzenliyor. Diğer bölgelerden işçiler, memurlar, dernekler, dergiler, yurt içi ve yurtdışından basın, maden işçileri grevine destek veriyor. 30 Kasım, grevin başladığı 1. gün Toplumsal Kurtuluşçu işçiler olarak başlayan bu grevde ilk etapta neler yapılabileceğini tartıştık. Politikalar saptayarak aynı gün Toplumsal Kurtuluş Ankara Bürosu (Candan Baysan) ile temasa geçtik.

Bir kaç gün sonra tekrar bir araya gelerek yükselen sınıf mücadelsinde Toplumsal Kurtuluşçular olarak neler yapabileceğimizi konuştuk. Sonuçta dergiden isteklerimiz:

- Basına Toplumsal Kurtuluş tarafından Maden işçileri grevini destekler içerikte bir ilanın verilmesi,

-Özel sayı çıkarılması. Bu amaçla Zonguldak'a muhabir gönderilmesi, buradan yazı yazılması, yerel basın, sendika gazetesi v.b. dökümanların özel sayıya konulmak üzere dergi merkezine gönderilmesi.

- Burada grevde olan T.K. çu işçilere Zonguldak'a diğer bölgelerden gelecek olan T.K. cu yoldaşlara, Zonguldak'ta yürütülen politik çalışmalara, harcanmak üzere mali yardım istenmesine (Bu amaçla "Burhan Çoroğlu. Zonguldak İş Bankası 865526 nolu" hesap numarası açılmıştır) karar verilmiştir.

Kararlar alındıktan sonra, dergimizi Zonguldak adına platformlarda temsil eden Burhan Çoroğlu bizzat Ankaraya giderek Serpil Köksal, Abdullah Keskin arkadaşlarla görüşerek önerilerimizi dile getirmiştir. Görüşmelerden olumlu yanıt alınarak Zonguldak'a dönülmüştür.

Zonguldak'ta ilk günden itibaren T.K.'çu işçiler, sınıfın içinde sınıfla birlikte yürüyüşlere ve eylemlere katılarak öncülük yapmaya çalıştılar, çalaşıyorlar, çalışacaklar. Buradaki koşturmayı coşku ve heyecanı anlatmak zor. Bu coşku ve heyecan ancak gelinip görülerek anlaşılabilir.

Grevin 25. gününde karşılaştığımız manzara şöyledir.

I- Basına ilan verilmemiştir.

II - Özel Sayı çıkarılmamıştır. Yazı İşleri Müdürü, döküman, yazı eksikliği gibi bir takım mazeretler öne sürülmektedir.

Sonuçta grevin 25. gününe kadar özel sayı çıkarılmamıştır. Burada grevin 5. gününden itibaren S.P. nin Eylem, Sosyalizm Dergisi, Hedef, Mücadele, İşçilerin Sesi dergileri özel sayı dağıtmışlardır. Dergimiz Zonguldak'a muhabir göndermediği gibi gönderdiğimiz yazı ve dökümanlarda kullanılmamıştır. Ayrıca son çıkan T. Kurtuluş'un 37-38 Kasım - Aralık 1990 sayısında (96. sayfadadır) altta değineceğimiz ilan dışanda bir yazı yoktur.

III- Bütün davet ve ısrarlarımıza rağmen Ankara ve İstanbul'daki T.K.çu arkadaşlara bu grev heyecanını tattıramadık. Zonguldak'a getiremedik.

MALİ DURUM

Hesabımıza A. Zengin tarafından 500.000.-TL gönderilmiştir. Bunun dışında mali yetersizlik gerekçesiyle Ankara'dan daha önce gönderileceği söylenen mali yardım gönderilmemiştir.

Dergimiz T.K.'un Kasım-Aralık 1990 son sayısının arka kapağındaki çağrı ilanına gelince:

a- Çağrı reklam amacına yöneliktir.

b-Yardım yapılması istenilen hesap numarası daha önce Ankara ve İstanbul'a iletilen hesap numarası değil, sendikanın (Etibank.....) hesap numarasıdır.

Eğer genel olarak Maden işçilerine yardım yapılacaksa bu yardım sendikaya değil, grev komitelerine bu komiteler içindeki sosyalist işçiler muhatap alınarak yapılmalıydı, ki biz de grevci işçilere yapılan bütün yardımların sendikaya değil grev komitelerine yapılması yönünde çalışmalar yapmaktayız. Çünkü biz sendikanın para ahlakına güvenmediğimiz gibi sosyal demokratların ve reformistlerin kuyruğuna

takılmış, sosyalistlere düşmanca tavırlar alan sendika yöneticilerini onaylamıyoruz.

Bunlar eğer bilinmiyorduysa Zonguldak'taki T.K.çulara yardımın nereye yapılması gerektiği sorulabilirdi.

Sonuç Olarak:

Toplumsal Kurtuluş dergimizin Zonguldak'taki T.K. çulara ve Zonguldakta gelişen olaylara karşı seyirci tutumunu doğru bulmuyoruz.

Zonguldak'a gönderilen dergilerden 1 tanesini örnek olarak alıyor diğerlerini sizlere iade ediyoruz. Dergiyi dağıtmayacağız.

Çünkü dergimizin ilgisizliğinden ve son sayfada yer alan reklamdan utanıyoruz.

Çalışmalarınızda başarılar diliyoruz.

24.12.1990

Zonguldak

TEORİNİN PRATİĞİ Mİ?

Esin IRMAK

Toplumsal Kurtuluş'un yayın yaşamına başlamasından bu yana üç yılı aşkın bir zaman geçti. 36. sayının çıktığı günlerde dergi ve çevresinde bir ayrışma yaşandı.

Ayrışmadan sonra derginin iki sayısı daha çıktı. Bu iki sayıda bir yandan hiçbir şey olmamış gibi davranılırken, bir yandan da sinik, üstü örtülü, düşüncelerden çok kişiliklerin hedef alındığı bir tuhaf kampanya başlatıldı.

Bu, bize yabancı yöntemi yanlış buluyoruz. Bu insanlarla, onların seçtikleri alanda tartışmayacağız. Ama karanlıkta körebe oynanmasına da izin veremeyiz. Bize düşen, olayı aydınlatmak ve karanlığa ışık tutmaktır.

Olay çok basitçe, *Toplumsal Kurtuluş* görüşlerinde bir siyasal hareket ve örgüt yaratılamamasıdır. Bugün dergiyi sürdürenler bu tutumdan birinci dereceden sorumludur. Birlikte çalışmayı ve davranmayı olanaksız hale ge-

tirenler, kendini daha çok pratik-örgütsel konulardaki baştan beri var olan farklılıklarının tam bir tutum aykırılığı biçimine bürün-mesinde gösterdi. Böyle olması doğaldır. Daha önce birarada durabilen farklılıkları ayrılığa götüren en canlı ve dinamik öğe, yalnız bizim örneğimizde değil, benzeri bütün örneklerde ayrıştırıcı ve darvinist bir mantığı olan pratiktir.

Öte yandan tüm pratik tutumların derininde teorik bir arkaplan vardır. Ben bu yazıda daha çok konunun bu boyutu ile ilgilenecceğim.

Yalnız, başlamadan önce bazı noktaları ayıklamak gerekiyor.

Birinci olarak *Toplumsal Kurtuluş*'un belli bir dönem için burjuva ideolojisine ve bu ideolojiden etkilenen sol eğilimlere karşı sosyalizm ve devrim düşüncesinin savunulmasında önemli bir kürsü işlevi gördüğünün, devrimden yana genç kuşağın ilgisini çektiğinin kabul edilmesi gerekiyor.

İkincisi, *Toplumsal Kurtuluş* hiçbir zaman bir siyasi hareketin sözcüsü olmadığı gibi, üzerinde herkesin anlaştığı bütünlüklü bir çizgi de olmadı. *Toplumsal Kurtuluş* dergisini sürdürenleri rahatsız etmediği ölçüde farklı eğilimler kendilerini ifade etme olanağı buldular. Bu bir zaaf değil zenginlikti; sosyalistlerinki tarikat birliği değilse tartışma sağlık belirtisidir. Ancak, bu aynı zamanda kendini sonraki pratikte gösteren ayrılıkların başından beri var olduğunun da göstergesidir. Pratik tutum farklılıkları kristalize olmaya başlayınca aynı dergide yazı da yazılmaz duruma gelindi. Eleştiri ve farklı görüşleri dile getiren yazıralırım, ya geri çevrildi, basılmadı ya da öze ilişkin yönleri sansürlenerek yayınlanmak istendi.

Üçüncüsü, yazıda ele alacağım konular ideolojik yaklaşım farklılıklarının gösterilmesine yöneliktir. Formüle edilmiş bazı teorik görüşlerle onların zorunlu kıldığı siyaset ve örgüt anlayışı arasındaki ilişkiyi ortaya koymak istiyorum.

Toplumsal Kurtuluş'ta başından beri, varolan iki farklı eğilimin ipuçları, sınıf, parti anlayışı, Marksist devrim teorisi ve Sovyetler Birliği'nin yakın geçmişini değerlendirme konularındadır.

SINIF VE PARTİ ANLAYIŞI

Marksizme göre sınıf mücadelesi toplumsal gelişmenin motorudur. Toplumsal işbölümü ve üretim sürecinde toplum sınıflara ayrılır. İlk sınıflı toplumdan bu yana üretim araçlarını elinde tutan bir sınıfla, bu üretim araçlarını o sınıf yararına kullanmaya mahkum bir başka sınıf hep varoldular. Kapitalist toplumun iki uzlaşmaz sınıfı burjuvazi ve proletarya temel çelişkisi de emek sermaye çelişkisidir. *Toplumsal Kurtuluş*'daki eğilimlerden biri Marksizmin bu ABC sine bağlıdır.

"... İşçi sınıfının tarihsel misyonu sınıf savaşımının pratiğinden ayrı ele alınamaz..."

"Sermaye ve meta olarak işgücü kapitalist üretimin biri olmadan öteki olmayacak iki temel öğesini oluşturuyorlar. Emek sermaye çelişkisinin toplumdaki ötcki ayrımlardan daha temel bir rol oynamasının nedeni bu karşıtlığın toplum yaşamının en vazgeçilmez alanında, üretim sürecinde ortaya çıkmasıdır." (1)

Toplumsal Kurtuluş içindeki öteki eğilim ise emek sermaye çelişkisinin temel özelliğini yitirdiği görüşündedir.

"Türkiye Marksizmi burada bir 'revizyon' şansı taşıyor. Önemli çelişkinin tek kanalda derinliği değil, kütleselliği ve zenginlidir. ...tekelsi düzenlemeler,... çok derin çelişkiyi fonksiyonsuz hale getirebiliyor."

Türkiye'de emek-sermaye çelişkisi derinleşerek bütün çelişkileri yutamamaktadır, çelişki kütlesi giderek büyüyor....."

" Türkiye'de çelişkinin zenginliği, Türkiye Marksizminin de zenginleşeceğinin işareti oluyor.

" Derinliği değil kütlesi büyüyen ve coğrafyası genişleyen çelişki, en acımasız darbeyi bile geçici bir talihsizlik yapabiliyor."(2)

Haluk Yurtsever'in işçi sınıfının tarihsel misyonunun sınıf savaşımı pratiğinden ayrı ele alınamayacağını vurgulamasına karşın Çelik Bilgin daha çok teorik önemden söz eder. *Toplumsal Kurtuluş*'un 33. sayısındaki "Şiddetin beş alanı" adlı yazıda da işçi sınıfı alanlardan biri ve dördüncüsü olarak değerlendirilir. Birincisi, Kürt şiddeti alanı, ikincisi entellektüel

şiddet, üçüncüsü gençlik şiddetidir. Önem sırasıyla olmadığı kaydıyla işçi sınıfı şiddeti dördüncü sıradadır ve ".... boş görünüyor..... henüz darbenin korkusunu aşmış olmaktan uzaktır" (3) deniyor. Çelişkinin *'temelliğini kaybedip, 'coğrafyasal olarak yayılması ve çeşitlenmesi'* böylece Türkiye *sınıf ilişkilerinin somut tahlilinde de* ifadesini bulmuş oluyor.

İşçi sınıfının siyasal bir parti olarak örgütlenmesini toplumsal devrimin ve sınıfların kaldırılması sonul hedefinin vazgeçilmez bir koşulu olarak gören eğilim, işçi sınıfının ve emekçi halkın sınıf savaşımına önderlik edecek devrimci, burjuva yasallığı ile sınırlanmayan bir partiyi esas ve stratejik alırken, ötekisi, saçayağı modeli ve açık devrimci parti öneriyor. İkincisinde geçici çalışma alanlarına verilen önemle esasa verilen önem arasında stratejik bir ayrım gözlenmiyor. Şubat 1989 dan bu yana açık devrimci parti ve sacayağından hiç sözedilmezken, bizim ayrılışımızdan sonra *Toplumsal Kurtuluş'un* 37 38. sayısında ikisi de yeniden öne çıkarılmaya başlandı.

İktidar yürüyüşünde işçi sınıfının ideolojik politik mücadelesi yönlendiricidir. Bu yönlendirmede işçi sınıfının devrimci partisinin önemi büyüktür.

Parti konusu, yalnızca örgütlenmeye, örgütsel işlev ve mekanizmalara ilişkin teknik bir konu değil, toplum yönetimiyle, devlet erkiyle doğrudan ilişkili siyasal bir sorundur. Bir partinin kimliği, esas olarak savunduğu toplum projesi, önderliğin niteliği ve eylemlerinin siyasal-sınıfsal içeriği ile belirleniyor. Devrimci bir partiyle reformisti, burjuva işçi partisiyle, devrimci sosyalist bir partiyi ayıran, bu içerik oluyor. Haluk Yurtsever "Sınıf ve Parti" kitabında, bu konu geniş bir şekilde ele alınıyor.

"Partinin merkezi varlığının burjuva yasallığıdan özgürlüğü ve bağımsızlığı esastır...

devrimci partinin örgütlenme ilkesi merkeziyetcidir. Parti, yukardan aşağıya örgütleniyor. Etkin, kadroların iyi bir seçimine, iyi bir iş bölümüne dayanan bir örgütlenme ancak merkeziyetcilikle sağlanabiliyor." (4)

Kuşkusuz parti konusunda yazılacak çok şey var ancak ben kısaca iki eğilimin farklılaştıkları noktaları sergilemek istiyorum.

Öteki eğilimin aynı konuda söyledikleri şöyle :

"Açık devrimci parti, devrim sürecinin saçayaklarından yalnızca birisidir...

"Açık devrimci parti için, hiçbir gizlilik içinde çalışan hareket konumunu değiştirmek zorunda değildir; arada hiçbir örgütsel bağ düşünülmüyor." (5)

Toplumsal Kurtuluş'un 17-18. sayısında imzasız 'Dönüş Yılı ve Yeni Yıl" adlı arka kapak yazısında "... alt ve üst komitelerden, diyaloglardan, potalarda eritmelerden sözedenleri yalnızca ağır ve bürokrat olmakla değil, sosyalist parti kurmak istememekle eleştiriyoruz." deniyordu. (6)

Görüldüğü gibi Çelik Bilgin'in saçayağı görüşü, gizli hareketleri reddetmiyor, ancak parti çelişkilerin zenginliği teorisine uygun bir mantıkla, arasındaki ilişkiler neredeyse telepati ile kurulacak üç ayaklı tuhaf bir yaratık olarak formüle ediliyor.

Söylemde partinin gerekliliğini yineleyen, ama sıra bu yönde pratik adımlar atmaya gelince yan çizen, can alıcı tercih ve davranışlarıyla örgütsüzlüğü bir yaşam biçimi durumuna getiren, eğilimin yaşadığı serüven ve bugün vardığı nokta ilginçtir. Bu eğilimin belirgin özellikleri yan örgütlenmeleri, vazgeçilmez ama geçici çalışma alanlarını esas ve stratejik olanların yerine geçirmesi, üstelik bu alanlarda bile asgari bir örgütlülük yaratamayarak kendisine çektiği güçleri dağıtıp savurmasıdır.

Bu rastlantı mıdır, yoksa Marksizmin devrim anlayışındaki farklı teorik yaklaşımların pratiğe yansıması mıdır? Bu sorunun cevabı Marksist devrim teorisini yorumlamada ortaya çıkıyor.

MARKS'IN DEVRİM TEORİSİNE BAKIŞ

Marks, bütün sisteminin temeli olan toplumun hareket yasasını, üretici güçlerin belli bir gelişme seviyesine erişmesinin kendisine denk düşen üretim ilişkilerini gerektireceği saptamasından çıkarıyor.

Marks'ta, iç ve dış koşulların toplamı nesnel koşulları oluşturur. Temel etken, nesnel koşullar olmasına karşın, toplumsal dönüşümlerin gerçekleşmesi bu nesnel koşulların öznel öğe ile tamamlanmasını gerektirir.

Marx açıkça hareket yasasının otomatik olmadığını yazmıştır. "Kapitalist üretimde genel yasa, çok karmaşık ve yaklaşık biçimde egemen bir eğilim ve sürekli dalgalanmaların hiçbir zaman kesinlikle belirlenemeyen ortalaması olarak işliyor." (7)

Marx'ın anlayışını Haluk Yurtsever *Toplumsal Kurtuluş*'ta Marx'a sadık kalarak yorumlayan eğilimdir. "Sosyalizmin kaçınılmazlığı fikri, ezilen sınıflardan gittikçe daha çok insanın, devrim ve değişikliğin gerekliliğini, sosyalizmin kaçınılmazlığını anlamaları, ona göre davranmaları öngörüsüyle bağlıdır. Marx'ın güzel tanımlamasıyla, "devrimci bir yığın" oluşmadan devrimci bir değişiklik olmaz. Devrimci bir yığın, bugün bilinci ve eylemiyle devrimci olmayan yığının köklü bir değişikliğe uğratılmasıyla oluşturulabilir." (8)

Toplumsal Kurtuluş'taki öteki eğilim ise Çelik Bilgin'in yazılarında ortaya çıkıyor. Çelik Bilgin, Marx'ın teorisinden devrim çıkamayacağını, devrimin "... bir sistem ile üretici güçlerin karşılaşmasından değil, iki sistemin çatışmasından" (9) doğacağını yazıyor.

Çelik Bilgin "Ekonomizm, Marksizmden bir sapma ya da Marksizmin bir revizyon mu, yoksa Marksizm içinde gizli olarak bulunuyor mu, sormaktan hiçbir sakınca görmüyorum."(10) diyor. Bilgin birçok yazısında "Lenin yaptığı devrimi Marx'ın adına yapmış olmasaydı Marx, bir dipnot olarak tarihte kalırdı" fikrini yineliyor. Bu fikirlere katılmam mümkün değildir.

Marx'ı reformist açıdan yorumlayan Bilgin, parti ve örgüt konusunda fantazi görüşlere ulaşıyor. Bu bir rastlantı değildir nedenlerine inmek gerekli oluyor.

Bilgin "İki sistemin çatışmasından devrim doğacağını" iddia ediyor.

Sistemin burada üretim biçimi yerine kullanıldığını varsayıyorum. Örneğin köleci bir toplumda bir yanda egemen üretim ilişkisi olan kölelik, öte yandan doğmakta olan feodal yeni ilişkiler. Bu iki biçim (ya da sistemin) çatışması sonufcu feodalizme geçiş mümkün oluyor.

Egemen feodal sistemin bağrından da sermaye ve "özgür emekçiler" doğuyor ve giderek güçlenen kapitalist üretim biçimi o güne dek egemen olan feodal üretim biçimi ile çatışıyor. Burjuva devrimleri bu çatışmadan doğuyor.

Konuyu böyle ele alırsak, "İki sistemin çatışmasından devrim doğar" saptaması bir yanıyla yeni bir saptama olmaktan çıkıyor. Marks'ın üretim biçimleri birbirinin bağrından doğar saptamasıyla üst üste düşüyor. Ancak Marks'ın teorisinden "devrim çıkmayıp da" Ç. Bilgin'inkinden "çıktığına" göre arada bir ayırım olmalı.

Demek ki asıl sorun, üretim biçimlerinin birbirinin bağrından doğuşu ya da iki sistemin çatışması değildir. Doğuş ya da çatışmada devrime yol açan asıl neden nedir? Asıl soru bu oluyor. Bu yanı ile ele alınınca Ç. Bilgin'in "Devrim, iki sistemin çatışmasından doğar" saptaması yenidir. Devrime yol açan temel yasa nedir, sorusuna verilecek yanıt bu noktada önem kazanıyor.

Birincisi, kapitamizm öncesi toplumları bir yana bırakırsak, günümüzde bir kapitalist ülkede devrim olmaksızın sosyalist üretim ilişkilerini kurmak mümkün değil. Ancak devrimle burjuva sınıf egemenliğine son veriliyor. Tekelci kapitalist bir ülkede, o ülkenin kendi üretim biçimi içinde, kapitalist ya da sosyalist biçimlerin çatışmasından devrim beklemek bu nedenle düşünülemez. O zaman ve bugünkü koşullarda bu iki sistemin çatışmasından nasıl devrim olacağı sorusu yanıtsız kalıyor.

İkincisi, devrime yol açan temel neden olarak "üretim güçleri ile üretim ilişkileri arasındaki çelişkiyi" alırsak, tekelci kapitalist bir ülkede devrimle üretim ilişkilerini değiştirmek olanaklıdır.

Üretici güçler ile üretim ilişkilerinin birliği, üretim biçimini meydana getirir. Tarihte çeşitli üretim biçimleri birbirlerini izlemişse de hiçbir üretim biçimi tek ve saf olamaz. Çünkü yeni bir üretim biçimi oluşurken eski üretim biçiminin bazı öğeleri varlığını sürdürür. Herbir üretim biçimi diğerinin bağrında şekillenir. Şekillenen ikinci biçimle birincinin çatışması ise devrime nesnel temel olur. Bu açıdan ele alındığında, Marx'ın teorisini Ç. Bilgin'in "tek bir düzlem ve iki vektörc" benzetmesi doğru olmuyor. Kaybolmakta olan üretim biçimi ile gelişmekte olan üretim biçimi arasında, üretici güçlerin belirli gelişme aşamasında kıyasıya bir kavga var. Eski, yeniye karşı direniyor.

"Toplumsal bir devrimin temeli olarak üretici güçler ile ilişki tarzı arasındaki çelişki" başlığı altında Marx şöyle yazıyor " Daha önce

gördüğümüz gibi, tarihte zamanımıza gelinceye kadar bir çok kez, esas temeli uzun boylu tehlikeye sokmaksızın da olsa meydana gelmiş olan üretici güçler ile ilişki tarzı arasındaki bu çelişki, her seferinde, aynı zamanda, bütün alanları kapsayan çatışmalar, çeşitli sınıflarm çarpışmaları, bilinç şekilleri, ideolojik mücadele, vb. gibi, siyasal mücadele vb. gibi çeşitli ikincil biçimler olarak, her keresinde, zorunlu olarak bir devrim halinde patlak vermiştir....

"Demek ki, bizim anlayışımıza göre, tarihin bütün çatışmalarının kökeni üretici güçler ile ilişki tarzı arasındaki çelişkidedir. Ayrıca, bu çelişkinin bir ülkede, o aynı ülke içinde çatışmalara neden olması için aşırı derecede ileri gitmiş olması da zorunlu değildir. Sanayileri daha çok gelişmiş ülkelerle rekabet, ticaretin gelişmesinin neden olduğu rekabet, hatta sanayileri daha az gelişmiş ülkelerde bile bu cinsten bir çelişkinin doğmasına yeter." (11)

Bir başka yerde şunları vurguluyor: "Üretici güç ile ilişki tarzı arasındaki bağ, ilişki tarzı ile bireylerin etkinliği ya da eylemi arasındaki bağdır." (12)

"Gene tarihte devirli olarak meydana gelen devrimci sarsıntının, mevcut her şeyin temellerini devirmeye yetecek güçte olup olmayacağını belirleyen şey, çeşitli kuşakların hazır olarak buldukları yaşam koşularıdır; tam bir alt üst oluşun maddi unsurları, bir yandan mevcut üretici güçler, ve öte yandan da devrimi, sadece geçmiş toplumun özel koşullarına karşı değil, ama daha önceki "yaşamın üretimi"nin kendisine karşı, bu üretimin temeli olan 'tüm eylemler toplamına' karşı yapan devrimci bir yığının oluşmasıdır; eğer bu koşullar mevcut değilse, pratik gelişme için, bu alt üst oluş fikrinin daha önce binlerce kez ifade edilmiş olması, komünizm tarihinin tanıtladığı gibi hiç bir önem taşımaz." (13)

Bir ülkede devrimci durum olmadan, ulus çapında bunalım olmadan devrim olamaz. Lenin devrimin ulus çapında bunalımdan doğuşuna "devrimin temel yasası" diyor. Hiç bir zaman en zor bunalımda bile burjuvazi kendi kendine yıkılmaz.

Devrimin nesnel ve öznel koşulları ve devrimci durum kavramları Marksist leninist tarih anlayışından doğar.

Nesnel koşulların temeli, ekonomik koşullardır. Ancak bu temel koşulla birlikte, tüm toplumsal, siyasal, iç ve dış koşulların toplamı nesnel koşulları oluşturur Nesnel koşulların devrim için olgunluk derecesi kendini sınıf çelişkilerinin keskinlik düzeyi ile açık eder. Öznel koşul ise, insan eylemidir. Yığınların devrimci bilinci, devrim için kararlılıkları, başta işçi sınıfı olmak üzere tüm emekçilerin örgütlülük düzeyi, işçi sınıfı partisi ve onun siyasetidir.

Lenin'in Marx'ın devrim teorisi adına kendi ülkesindeki devrimi yazması rastlantı değil, Marx'ı doğru ve devrimci biçimde yorulmakatır. Marx'ın teorisi içinde 'ekonomizmi' öne çıkarıp devrime yol açan saptamalarını yeterince değerlendiremezsek varacağımız yer reformizmdir.

Marks'ın devrim teorisini, "Devrimden dönüş noktasına" indirgemek, Marksizme Leninizme "katkı" değil, teoriyi Bernesteinvari yorumlamaktır.

Haluk Yurtsever'in yazdığı gibi "Kapilatist toplumun iki temel sınıfı burjuvazi ve proletaryadır ve iki sınıf arasındaki savaşım toplumun öteki sınıflarını da iki kutba doğru ayrıştıran belirleyici bir özellik taşır. Ancak iki temel sınıfın varlığının ve savaşlarının akademik kabulü ile, yaşanan pratiğin, somutun karmaşıklığı içinde sınıf ilişkilerini ve bunların sonuçlarını çıkarmak arasında Lenin'in de belirttiği gibi 'muazzam bir uçurum' vardır.

"Sorun, sınıfın nesnel devrimci pozisyonu ile onu devlet iktidarını alacak özne olarak yeniden oluşturma eylemi arasındaki ilişkinin doğru kurulmasında düğümleniyor. Devrimci siyasetçilik, Lenin'in sözünü ettiği boşluğu doldurma işidir. " (14)

Örgütlenme, iş için ve eylem için, sınıf savaşımının yarattığı somut gereksinmeleri karşılamak içindir. Örgütlülük, aynı zamanda sınıf hareketinin ve eylemliliğin yollarını açan bir kaldıraçtır.

Emek sermaye çelişkisinin temelliliği bu karşıtlığın toplum yaşamının en vazgeçilmez alanı olan üretim sürecinde ortaya çıkmasıdır. İşçi sınıfının misyonu sınıf savaşımının pratiğinden ayrı ele alınamaz. İşçi sınıfının rolünü teorik öneme indirgemek, ister istemez örgüt pratiğine yansır. *Toplumsal Kurtuluş* çevresinde gözlenen likidasyon bu teorik anlayışın bir yansımasıdır.

SOVYETLER BİRLİĞİ'NİN YAKIN GEÇMİŞİNE BAKIŞ

Bizler, dün ve bugün en kabul görmüş Sovyet Komintern tezlerini eleştirdik ve eleştiriyoruz. *Toplumsal Kurtuluş*'tan önce bu konudaki görüşlerimiz *İşçinin Sesi, Kurtuluş Yolu*'nda yazılıdır ve tartışmaya eleştiriye açıktır. Bizim daha önce yazdıklarımızla *Toplumsal Kurtuluş*'un içinde Yalçın Küçük ve Çelik Bilgin eğiliminin yaklaşımları arasında da farklar var.

Bizim için birlik, en başta devrimci sosyalizmin tekleşmesidir. Gümdemdeki adım partileşme, parti birliğidir.

Bizim için birlik, ikinci olarak devrimci hareketin ve halkın savaş birliğidir. Bugünkü adımı sosyalist ve devrimci demokrat güçlerin eylem birliğidir.

Bizler, parti ve birlik arayışımızın mantığına uygun olarak Sovyetler Birliği Konusunda sınıf ve parti sorunlarında davrandığımız gibi davranmadık. Bu konudaki ayrılıkların Türkiye devrimci hareketini bölmemesi gerektiğini düşünüyorduk ve yine de düşünüyoruz.

Bu konudaki farklılık Toplumsal Kurtuluş'ta şöyle yansıdı Haluk Yurtsever "Sovyetler Birliği'ndeki 'Açıklık' ve 'yeniden yapılanma' politikaları biriken sorunlara ve tıkanıklıklara yanıt arama çabasıdır. Nesnel bir yönü var. Ancak, 'Sovyet Halkına kalıcı bir barış ve özgürlük koşulları altında çalışma olanakları' sağlamanın SBKP dış siyatesinin, 'birinci programatik gereği' olarak görülmesi 'Ülkenin ekonomik ve toplumsal gelişmesinin temel görevlerinin, aynı zamanda SBKP'nin dünya çapındaki stratejisini de belirlediği anlayışı dünyanın çeşitli yerlerindeki 'yerel çatışma odaklarının' dünya çatışmasına doğru gelişecek bir eğilim taşıyacakları için önlenmesi ya da söndürülmesi gerektiği tezleri, burada içeriklerini tartışmaya girmeden söylüyoruz. Dünya işçi hareketinde barışçı, uzlaşmacı ve reformist eğilimleri güçlendiren, nesnel ve bazı durumlarda öznel bir etki yapıyor. Bunlar, özellikle TBKP çıkışını doğru kavramakta önemli oluyor. TKP ve TİP'in bugünkü TBKP çizgisine gelmelerinde 'kardeş' parti olmalarının çok önemli rolü olduğu bilinmelidir. Tarihin öyle çelişkili bir dömeniydeyiz ki, bir ülkede gerçekten devrimci

yol tutturabilmek için 'kardeş' olmamak gerekiyor." (15) Şeklindeki görüşünü daha 1987 yılında dile getiriyordu.

Aynı Konuda Çelik Bilgin, Avrupa Türkiye'sinde Dört Tarzı Siyaset adlı yazısında TBKP'nin barış ve demokratik yenilenme programını okuduğunda utandığını, sosyal demokratların bile bunu kabul edeceğini söyledi. Ancak uluslararası planda bu fikirlerin sözcülüğünü yapan Gorbaçov'a uzunca süre karşı çıkmadı. Şöyle yazdı: "Ancak bir noktayı işaret etmem gerekiyor, TBKP'nin tasarısına ve TİP ile TKP yöneticilerinin açıklamalarına bakıldığında Program Tasarısı'nın oluşturulmasındaki esin kaynağının Sovyetler Birliği olduğu ileri sürülebilir ve ileri sürülüyor. Böyle bir sava bütünüyle katılmayı imkansız görüyorum." (16)

Çelik Bilgin'in imkansız görmesine karşın, gelişmelerin de açıkça gösterdiği gibi SBKP'nin uluslararası stratejisi ile TBKP'nin ulusal koşullara uyarlanmış çizgisi, birbiriyle çelişmedi tersine çakıştı; üst üste düştü.

Yalçın Küçük, Sovyet düzeninin çok büyük ölçüde 1930 ve 1940 yıllarında kurulmuş olmasından söz ediyor; 1960 yıllarının ise maddi temel üzerinde beklenen nitel değişmelere tanıklık ettiğini belirtiyor. Bu yıllarda olgun sosyalizmin çok gelişmiş bir ekonomi, en ileri bilim ve kültür olduğu anlatılıyor.

Yalçın Küçük sayı 6'da TASS'a verdiği demeçte, "Artık sosyalist sistem, hiç kimsenin cesaret edemeyeceği şiddetteki eleştirileri kendi kendisine yöneltecek kadar güçlü ve güvenlidir..... Bugün bu tarihsel yapıda paslanmalar teşhis ediliyor ve bu yapı, olgun sosyalizmin iç dinamiğine dar gelmeye başlıyor. Bir yeni kuruluş için ihtiyaç var. Prestroykayı 2. Kuruluş anlamında son derece doğru bir değerlendirme ve açılım olarak görüyorum." (18)

Toplumsal Kurtuluş'un sekizinci sayısında, "Acemi Gazeteci Sovyetolgolara Tembel Bab-ı Ali Basını" başlıklı yazıda, Gorbaçov'un 70. yıl konuşması için, "bekli de Stalin üzerine Sovyet liderleri tarafından yapılmış en övücü konuşma" deniyor.

Toplumsal Kurtuluş'un ondokuzuncu sayısında (Mart 89) "Restoras-

yon ve Yiğitleme" adlı arka kapak yazısında "Gorbaçov çizgisi artık belli olmuştur, Gorbaçov ve arkadaşları sosyalist restorasyonu amaçlayırolar" deniyor. (19)

Bugün Yalçın Küçük'ün geldiği nokta bu yazılanlardan oldukça farklıdır. Son bir sene içinde Küçük Sovyetlerde büyük bir değişikliği fark edip kapitalist restorasyondan sözetmeğe başladı. Ancak Küçük'ün dün yazdıkları ortadadır. Dün yazdıkları subjektivizmdi; değerlendirme eksiklikleri ve yanıltma taşıyordu. Bugün bu açığa çıkmıştır.

Mihail Gorbaçov'un SB'de başlattığı glasnost ve prestroika politikasıyla birlikte SB ve "Sosyalist Blok" da çok hızlı bir değişim yaşandı. Bu ülkelerde yaşayan sosyalizm çözüldü, dünya tek bir sistemin, tekelci kapitalizmin egemenliği altına girdi.

Dünya devrimleriyle yeteri kadar beslenemeyen yaşayan sosyalizm, derinleşemedi. Derinleşemeyen sosyalizmin, içinde taşıdığı kapitalist kalıntılar ve burjuva ideolojisinin etkinliği çözülmesine yol açtı. Bu süreç çok karmaşık, bir dizi karşılıklı etkenin sonucudur.

SB ve "Sosyalist Blok"taki niteliksel değişmeler, kuşkusuz Gorbaçov ile olanca netliği ile açığa çıkmıştır. Ancak öncül koşullar olmasaydı Gorbaçov ile birlikte niteliksel değişmeler bu kadar hızlı gelişemezdi.

Öncül koşullar, yaşayan sosyalizmin bağrındaydı. Nesnel ve öznel bir sürü etmen bu süreçte etkili oldu.

Lenin *Yaklaşan Felaket* isimli makalesinde şöyle yazıyordu "Başka bir deyişle sosyalizm, tüm halkın hizmetine sokulan ve bu ölçüde kapitalist tekel olmaktan çıkan kapitalist devlet tekelidir." (20)

Lenin "tüm halkın hizmetine sokulan" cümleciğinin altını çizmiştir. Çünkü bu hizmet aksadıkça ve bir kesimin çıkarına hizmet başladıkça, ortaya çıkan kapitalist devlet tekeli oluyor. Bir kez bunun iyi anlaşılması gerekiyor.

Tüm halka hizmet bir yandan izlenen siyasete diğer yandan da ekonomik etkenlere yakından bağlıdır.

İzlenen siyaset çok önemlidir, çünkü değişik biçimler almakla birlik-

te, sosyalizmde de sınıflar ve sınıf çatışmaları sürmektedir. Devrimden sonra sınıf mücadelesi ortadan kalkmaz, tam tersine şiddetlenerek sürer.

Birkez evrensel nedenlerle bunun böyle olması gerekir. Burjuva ideolojisi sosyalist ülkeleri her yönden kuşatmıştır. Dünya ölçeğinde burjuva ideolojisine karşı etkin bir savaşım, komünizme ilerlemede önemli rol oynar. Oysa SB de Stalin'den buyana burjuva ideolojisi ile savaş önemsenmemiş, tam tersine "Detant, barış, silahsızlanma" adına Dünya ölçeğinde burjuva ideolojisine taviz üstüne taviz verilmiştir.

İkinci ülkesel, iç nedenlerdir. Sosyalizm içinde kapitalist kalıntılar taşır. Sosyalizmden komünizme en hızlı dönüşümü sağlayacak mülkiyet biçimi olmasına karşın devlet mülkiyeti de tüm halka hizmet etmezse kapitalist bir mülkiyettir. SB'de "tüm halka hizmet" zamanla belli "bürokrat bir kesime hizmete" dönüşmüştür.

Sovyetler'de toplum tümüyle üretim araçları karşısında eşit konumda değildi. Devlet mülkiyeti, kooperatif (grup mülkiyeti) ve sınırlı da olsa özel mülkiyet (küçük toprak mülkiyeti) yanyanaydı. Emeğin toplumsal örgütlenmesindeki rolleriyle ve gelir dağılımı farklılıkları nedeniyle toplumda farklı sınıflar doğmuştur. Üreten-yöneten ayrımı ve ücret makası giderek açılmıştır.

Sosyalizmde izlenen siyasete göre, komünizme de yürüyebilirsin, yerinde de sayabilirsin, kapitalizme de dönebilirsin. SB ve "sosyalist blok" ta gerçekleşen değişim sonuncu yönde olmuştur. *SB ve "sosyalist blokta" kapitalist restorasyon, pazar mekanizmasının özel mülkiyet ile birleşmesiyle başladı.*

"Tüm halka hizmetin" diğer yanını, ekonomik etkenler belirler. Yaşayan sosyalizm, sosyalist üretim biçiminin,kapitalist üretim biçimine üstünlüğünü gerçekleştirememeştir. Emek üretkenliğinde kapitalizm aşılamamış, iş günü kısalması ve herkesin gereksinimine görenin ön koşulu bolluk sağlanamamıştır.

1960-1970'li yıllar "A" grubu, makine üreten makine endüstrisi ya da ağır endistrinin, özellikle de savaş endüstrisinin geliştiği yıllar oldu. "B" grubu, tüketim malları endüstrisinin ya da hafif endüstri yatırımları geri

kaldı. SB de üretimin niteliği, teknoloji açısından çeşitlilik yönünden ambalajlama vs. gibi görünüş açılarından (aslında hiç de önemli değil, ama anti propagandaya hizmet ediyor.), kapitalist ülkelerden geri kaldı.

1970-1980'li yıllarda da aynı eğilim sürdü. Ulusal gelirin %10-12 si silahlanmaya ayrılıyordu. Ortaya yeni kaynak yaratma sorunu çıktı. Üretim araçlarının kapitalist üretkenliği geçecek şekilde yenilenmesi gerekiyordu. Gerçekleşemedi. Yeni kaynak yaratma çabalarıyla, silahlanmanın payı azaltılmak istendi. "detant, barış, silahsızlanma" siyasetlerine hız verildi. Ancak bu siyaset burjuva idelolojisi ile uzlaşmaya, daha sonra da teslimiyete vardı.

Yaşayan sosyalizm estetik dahil, her yönden insanın mutluluğu için kapitalizmin yapamadığını yapamadı. Kapitalizmin itici gücü kar ve yarışma yerine yenisini koyamadı. Kendisine örnek olarak kapitalizmin motiflerini aldı.

1965 Kosigin reformlarıyla işletme yöneticilerine büyük yetkiler verildi.

Tarımda da üretimin sonuçlarının daha etkin daha yaygın dağılımı gerçekleşemedi. Tarımda da özel mülkiyet, devlet ve grup mülkiyetinin yanısıra sürdü. 1965 de özel topraklar, tüm sovyet toplam tarım gelrinin %17'sini sağlıyordu. Devlet çiftliklerinde emek üretkenliği, bolluk ön koşulunu yaratacak denli artırılamadı.

Sosyalizmin komünizme büyüyebilmesi için toplumda canlılık, dürtü, yarışma gerekir. Ancak bunları kapitalist ilişkilerde aramamak, tam tersine sosyalist ilişkilerde yaratmak gerekir. Sosyalizme ters düşmedikçe, dürtü, yarışma, canlılık işlevi görecek her türlü örgütlenme açık olmalıdır. Kitleler daha aktif, daha etkin, daha yetkili, her alanda söz sahibi olmalıdır. Toplumda canlılık, rotasyon, sosyalist yarışma bürokratik kastlaşmayı önleyebilir. Emek üretkenliğinde artışı sağlamak yeni sosyalist insan için onur olabilmelidir.

Gorbaçov yaşayan sosyalizmin sorunlarına "Glasnost ve Prestroika" ile çözüm aradı. 70 yıl konuşmasında bazı tarihsel gerçekleri ister istemez belirtirken, reformlarına yol açıcı Stalin düşmanı kampanyayı da başlattı.

Stalin düşmanı kampanya ve Gorbaçov'un "Yeni Düşünce Tarzı" Ekim devriminin ve sosyalist kuruluşun tarihsel kazanımları adım adım yok etti. Ancak sosyalizmin kazanımları belleklerden kazınamaz.

"*Yeni düşünce tarzı" yönünde diğer "sosyalist blok" ülkelerinde de farklı biçimlerde* değişim yaşandı. Kısa bir sürede *kapitalist restorasyon* gelişti.

Bugün dünyada tek sistem var, dünya kapitalist sistemi. Dünya kapitalist sistemi sömürüye dayanan, iş bölümü ile belirlenmiş bir ilişkiler bütünüdür. Tek bir dünya pazarı vardır. Ancak kapitalist sistem, tepede bir egemen gücün, ABD'nin bulunduğu piramit biçimini kaybediyor.

Kapitalist dünya içinde çelişkiler yeni biçimler alıyor. 1970'lerde çağımızın ana çelişkisi, kapitalist dünya ile yaşayan sosyalizm arasındaydı. Bu artık tarihte kalan bir cümle oluyor. Burjuva ideolojisi yaşayan sosyalizmin ideolojisini yenmiş onu kendi saflarına katmıştır. Bu anlamda kutuplaşma ortadan kalkmıştır. Dünya, işçi sınıfı ile tekelci burjuvazinin çatışmasının ve kutuplaşmasının şimdiden kestirilemeyecek biçimler alacağı yeni bir döneme girmiştir. Yeni dönemde proletarya enternasyonalizminin önemi çok büyüktür.

Dünya çapında sınıf ve siyaset güçlerinin yeniden gruplaşacağı bir süreç başlıyor. İşçi sınıfını uluslararası dayanışması yeni dönemde giderek daha çok önem kazanıyor.

SONUÇ

Likidasyon hareketi gücünü, biri ulusal, öteki uluslararası iki önemli gelişimden alıyor. Likidatör akımın kaynağında 12 Eylül ve onun yol açtığı gelişmeler var. Sovyetler Birliği'nde sosyalizmin çözülüşü yalnız Türkiye'de değil, tüm dünyada Marksist-Leninist düşünce ve örgütlenmelerden uzaklaşma yönünde güçlü bir dalga yaratmıştır.

Türkiye'de örgütsüzlüğün ve örgütlenmemenin bin türlü teorisi

yapılıyor. Bunun altında devrim ve sosyalizmden kaçış var. Bunun altında tek tek şu ya da bu örgütü değil, bir devrimci kuşağı tasfiyeye yönelik uğursuz bir dayatma var.

Toplumsal Kurtuluş'ta yazanların birlikte yazamaz hale gelmesinin, yollarının ayrılmasının altında ciddi ideolojik, politik ve pratik nedenler yatıyor.

KAYNAKLAR

1. Haluk Yurtsever, Toplumsal Kurtuluş, Sayı 12 Haziran 1988, s. 13
2. Çelik Bilgin, Toplmsal Kurtuluş, Sayı 25, Eylül 1989, s. 42
3. "Şiddetin Beş Alanı", (Arka Kapak Yazısı), Toplumsal Kurtuluş, Sayı 33, Mayıs 1990
4. Haluk Yurtsever, Sınıf ve Parti, s. 146-147, Dönem Yayınevi, Nisan 1990
5. Çelik Bilgin, Açık Devrimci Parti Üzerine 30 Not, Toplumsal Kurtuluş, Sayı 9, Mart 1988
6. "Dönüş Yılı ve Yeni Yıl" (Arka Kapak Yazısı), Toplumsal Kurtuluş, Sayı 17-18, Ocak-Şubat 1989
7. Karl Marx, Kapital, Üçüncü Cilt, s. 172, Sol Yayınları, Ankara 1978
8. Haluk Yurtsever, Toplumsal Kurtuluş, Sayı 5, s. 13-14, Kasım 1987
9. Çelik Bilgin, Toplumsal Kurtuluş, Saptamalar 4, Sayı 29-30, s. 42 Ocak-Şubat 1990
10. Çelik Bilgin, Toplumsal Kurtuluş, Saptamalar 3, Sayı 28, Aralık 1989 s. 44
11. Marks-Engels, Seçme Eserler, c. 1, s. 74, 1976.
12. A.g.e., s. 83
13. A.g.e., s.87-88.
14. Haluk Yufrtsever, Toplumsal Kurtuluş, Sayı. 36, s. 24, Ekim 1990
15. Haluk Yurtsever, Toplumsal Kurtuluş, sayı. 6, s. 13, Aralık 1987.
16. Çelik bilgin, Toplumsal Kurtuluş, sayı 5, s. 58, Kasım 1987
17. Yalçın Küçük, Toplumsal Kurtuluş, sayı 1, s. 19, Temmuz 1987
18. Yalçın Küçük, Toplumsal Kurtuluş, sayı 6, s. 26, Aralık 1987
19. "Restorasyon ve Yiğitleme" (Arka Kapak Yazısı), Toplumsal Kurtuluş, Sayı 19, Mart 1989
20. Lenin CW, v.25, s. 362.

DAHA NET DAHA ÖRGÜTLÜ

Haluk Yurtsever

Birlik ve ayrılığın, kendine özgü, son derece diyalektik bir mantığı var.

Bir kez, her birlik ayrılığı içinde taşıyor. Birliğin çerçevesini çizen, ortak amaç ve çıkarlardır. Tanımlanmış amaç ve çıkarlarda ortaklık birliğe temel oluyor; ama birliği oluşturanları birbirinin ikiz kardeşi, sureti yapmıyor. Tersine, birlik, ortak çerçevenin temel olmayan ayrılıkları dışlamayan genişliği ile sağlanabiliyor.

Ortak amaç ve ortak çıkarlar ancak ideolojik olarak tanımlanabilirler. Bu anlamda her birliğin ideolojik bir temeli vardır. Bu temel güçlü ya da zayıf, gerçek ya da yanılsamalı olabilir. İdeolojik birliğin düzeyi, gücü ve gerçekliği toplumsal pratikte sınanır.

İdeoloji kavramının teori ve doktrinden farklı, daha siyasal, yüzü pratiğe daha dönük bir içeriği var.

Teori, gerçeğin ilk bakışta görünmeyen derindeki özüne soyutlama yöntemiyle nüfuz edebildiği için tek tek pratiklerin ötesinde, ama pratikler toplamını kucaklayan esnek bir kavrayış veriyor. Doktrin, Türkçe'deki anlamına uygun güzel karşılığıyla "öğreti" ise, önceden belirlenmiş değişmez doğruları "öğrettiği "için daha dar ve katıdır.

İdeoloji teoriden beslenıyor; ancak bütünsel bir bakış ve yol gösterme işleviyle doktriner etkilere açıktır. İdeolojinin ayırdedici özelliği, toplumsal mücadele, siyaset ve bunlara bağlı kurumlarla daha yakın, doğrudan ilişki içinde olmasıdır. Bu nedenle, ideolojinin gücü, bilimsellik ve bütünselliği kadar, pratik mücadele üzerindeki etkisiyle, sonuçlarıyla ölçülüyor. İdeolojik içeriği olmayan bir pratik yoktur; toplumsal öznesi, sınıf temeli olmayan bir ideoloji de bulunmuyor. Bu nedenle, herhangi bir birliğin içeriği, üstünde yükseldiği sınıfsal zemine ve yürüttüğü pratiğe çok yakından bağlı dinamik bir özellik taşıyor. Bir kez kazanılması yetmiyor; her yeni durumda yeniden kazanılması gerekiyor.

Bunlara bağlı olarak, birlik-ayrılık diyalektiğinin ikinci boyutu kendini, ayrılıkların ilk işaret ve ipuçlarını pratik-örgütsel sorunlarda dışa vurması biçiminde gösteriyor. Birlik aynı ideolojiyi benimseyip evlerinde oturanların değil, o ideoloji doğrultusunda eylem ve iş yapanların beraberliğidir. Ortak amaç, ortak çıkar ya da ortak iş tanımlarının değişmesi, ya da pratik davranış önceliklerinin değişmesi, birliği tartışma masasına yatırıyor. Tartışma ister istemez ideolojik birliğin sorgulanmasına, ayrılıkların ideolojik anlatımlar kazanmasına yol açıyor.

Ayrışma ve ayrılıkların böyle bir iç mantığı var. Rus devrimci hareketindeki en büyük ayrılığın üyelik tanımındaki farklılıklardan başlaması, İkinci Enternasyonaldaki bölünmenin emperyalist savaşa karşı alınan somut siyasal tutumlardan uç vermesi, bunlar rastlantı değildir. İnsanlar, önce sayfalar dolusu yazılar yazıp bunlar uyuşmadığı için ayrılmıyorlar; baştan beri varolan başkalıklar ortak pratik çerçeveye sığmayacak duruma geldiği zaman ayrılıyorlar.

Ayrılık her zaman taktik sorunlardan, pratik davranış farklılıklarından başlıyor. Ayrılıkların şaşırtıcı bir genellikle, toplumsal ortamdaki büyük değişiklik ve dönemeçlerde gündeme gelmesi çok anlamlıdır. Dingin dönemlerde, kavga etmeden birarada yaşayabilen farklılıkların, altüst oluş dönemlerinde ayrışmasının temel nedeni daha önce bir ölçüde akademik olan sorunların pratikleşmesiyle ilgilidir.

Üçüncüsü, ayrışmaların baştan beri varolan farklılıkların pratik süreçlerde büyüyüp acilleşmesi, ya da yeni ayrılıkların uç vermesiyle gerçekleşmesi, ayrışan tarafların özellikle ilk zamanlarda birbirinden çok

uzak ve taban tabana zıt olması türünden bir sonuç doğrmuyor. Tersine, birçok durumda, özellikle ayrılığın ilk dönemlerinde ideolojik açıdan birçok ortak yön taşıyorlar.

Bu durum çeşitli davranışlara yol açıyor.

Tipik ve bizde çok rastlanan davranışlardan biri, ayrılığı taraflardan birinin mücadeleyi bıraktığı, ihanet ettiği türünden öznellik yüklü zorlama gerekçelerle açıklamaya çalışmaktır. Bu çok başvurulan aşırı kolaycı yaklaşımın, ayrışma zamanlarının gayretkeşliği içinde kraldan fazla kralcı olan bir avuç taraftarın gönlünü serinletmekten başka hiçbir inandırıcılığı ve açıklayıcılığı bulunmuyor. (*)

Ya da, ayrılığın ideolojik gerekçelerini koymak adına, zorlamalara kaba inkarcılığa başvuruluyor. Bu da çıkmaz sokaktır. Bilimde, teoride ve siyasette ilerleme, inkarcılıkla, daha önce paylaşılan görüş, tez ve çözümlemelerin toptancı reddiyle gerçekleşmiyor. İlerleme ve sıçramanın mantığında kopuş kadar varolan birikimden güç almak da var. Ayrılıkları, daha ileri sıçrayabilme trampleni yapmanın doğru yöntemi varolan ideolojik-siyasal çizginin en zayıf ve yanlış yanını bulmak ve oradan kopmaktır. Kopulan bütün, üst düzeyde gelişkin bir birlikse, kopuş sancılı ama daha köktenci, bütünlüklü bir temele dayanmıyorsa daha az sancılı, birkaç en temel noktayla sınırlı, ama bu noktalarda daha kesin olacaktır. Burada da kritik bir nokta var. Kopuşun doğru yönde ve olumsuzlama anlamında kesin olması, kopanlara otomatik bir doğruluk bahşetmiyor. Kopuşun, doğru ve tam olması, daha üst düzeyde, ileri bir senteze ulaşabilme yeteneğine bağlıdır.

Toplumsal Kurtuluş'ta 1990 sonlarında gerçekleşen ayrışma, bizim açımızdan bu çizginin siyaset ve örgüt sorunlarındaki tıkanıklığını aşma dinamiği taşıyan bir kopuştur.

---

* **Toplumsal Kurtuluş**'un son sayılarında zuhur eden, dili ve biçemiyle bize hiç yabancı gelmeyen bir yazıcı, kişisel karalama yönteminin utangaç örneklerini veriyor. Tevfik Fikret Yorulmaz adını kullanan bu insanı açık konuşmaya çağırıyorum. Açıkça yazmalı, eteğindeki bütün taşları dökmelidir. Açık yanıtlar vermek, yalana dayanan ve yalana dayandığı için her gün değişen platformunu sergilemek için buna ihtiyaç var.

ÇIKIŞIN KOŞULLARI

Toplumsal Kurtuluş'un yayın yaşamı 1987 Temmuz'unda başladı. Dergiyi yaratan koşul ve insiyatifler daha eskiye dayanıyor. Çıkışın izini 1978'de TİP'de gerçekleşen ve *Sosyalist İktidar* dergisinde anlatımını bulan ayrışmaya kadar götürmek mümkün. Ancak onun doğrudan ve bütünlüklü ürünü değil.

Toplumsal Kurtuluş, 1980, özellikle 1984 sonrası Türkiye ortamının, o ortamda biçimlenen aydın hareketinin ürünüdür.

"Aydın Dilekçesi"nde anlatımını bulan çıkış, gerçekleştiği dönemin ileri çıkışlarından biriydi. Toplumsal hareketliliğin zayıf, Eylül gericiliğinin koyu olduğu bir dönemde bir bölüm aydının hazırlayıp yayınladıkları belge önemliydi. Ancak, bu çıkış çeşitli zayıflıkları bağrında taşıyordu. Atılan ilk adımdan sonra yapılacaklar konusunda amaç ve tutum birliği yoktu.

Aydın Belgesinin arkasından, bu eylemi gerçekleştirenlerin bir bölümü Ekin-Bilar A.Ş. ni kurararak çeşitli eylem ve etkinliklere giriştiler. 1986 başlarında yapılan bu eylemler geniş bir ilgi uyandırdı. Şubat 1986 da Ekin-Bilar A.Ş. nin yaptığı birkaç kapalı salon toplantısının yarattığı etki, daha çok da bunlara gösterilen tepki, kendi seçtikleri alanlardan legaliteyi zorlayan çıkışlar devlette rahatsızlıklar yarattı. Turgut Özal, o zaman, "Bu işler şirketle olmaz, böyle işler yapmak isteyenler parti kursun" diyerek rahatsızlığı dile getirdi. Ekin-Bilar'ın eylemleri yasaklarla önlenmeye çalışıldı.

Devletten gelen baskı ile birlikte, burjuva muhalefet hareketindeki canlanma belirtilerinin Ekin-Bilar üzürende yarattığı basınç, oluşumun içten bölünmesinin koşullarını hazırladı.

1986 ortalarında Ekin-Bilar'ın bölünüp etkisizleşmesinden sonra, bu çalışmalar içinde önemli rol ve insiyatifler üstlenen az sayıda sosyalist aydın, sosyalist parti tartışmalarında seslerini duyurmaya başladılar.

Mehmet Ali Aybar'ın yeni Anayasa'nın sosyalizme açık olduğunu açıklamasından sonra "Birleşik Sosyalist Parti" tartışmaları gündeme geldi. Eylül sonrasının ilk legal dalgası böyle ortaya çıktı. Parti tartışması, taşıdığı kusurlara ve insiyatif alanların yıpranmış politik

kişiliklerine rağmen sosyalistler arasında canlı bir ilgi yarattı. Tartışmalar canlı ancak sınırlıydı. Sınırlardan biri, Türkiye deyvrimci hareketinin düzen dışı ve bu anlamda illegal örgüt ve çevreleninin bu tartışmalarda kendi sözcüleriyle yer almamalarından, öteki devrimci hareketle hiçbir ilişkisi kalmamış sosyal demokrat çevrelerin de bu tartışmalarda sözcü olarak yer almalarından geliyordu. Bu tartışmaların en büyük handikaplarından biri ise, platformunun yalnız varoluş biçimiyle değil, egemen sesi ile de aşırı dozda burjuva meşruyetçi, legalist ve düzen içi olmasıydı.

Aydın Belgesi ve Ekin-Bilar girişimlerinin önemli isimlerinden Yalçın Küçük de bu tartışmalara katıldı ve egemen eğilime karşı, devrimci bir eğilimin sözcülüğünü üstlendi.

10 Mayıs 1986'da *Saçak* dergisinin düzenlediği, "Demokrasi ve Sosyalist Parti" panelinc konuşmacı olarak, Arslan Başer Kafaoğlu, Murat Belge, Uğur Mumcu, Doğu Perinçek ve Yalçın Küçük katıldılar. Kafaoğlu, Mumcu ve Belge'nin burjuva demokrasisini genişletme hedefinde buluştukları, son ikisinin "illegalite fetişizmi" diyerek devrimcilere saldırdıkları panelde Yalçın Küçük, sosyalist iktidar ve mülkiyet rejimini değiştirme hedeflerini öne çıkardı ve Türkiye sınıflar mücadelesinde şiddet yolunu seçen, illegal devrimci örgüt ve çevrelerin, Amerikan emperyalizmine karşı direnenlerin karalanmasına karşı çıktı.

Bir bakıma bugünkü Sosyalist Parti'nin temellerinin atıldığı bir toplantı olan 14 Aralık 1986 toplantısında da, Yalçın Küçük, anti-sovyetik eğilimlerle birlikte olamayacağını, sosyalist partinin demokrat değil, sosyalist bir mücadele platformunu öne çıkarması gerektiğini, birlikte parti oluşturabilmek için Kürt sorunu ve devrimci demokratların muhtemel eylemleri konularında anlaşmanın şart olduğunu söyledi. Ancak, bu konuşmanın, daha çok *Saçak* çevresinin örgütlediği 2700 kişi nin yönelişlerinde ciddi bir etkisi olmadı. Sosyalist Parti tartışmaları, bu toplantıdan 8 ay kadar sonra Doğu Perinçek grubunun tek başına bir açık parti oluşturmasıyla sonuçlandı. Yalçın Küçük'ün ise bu sürece doğruları söyleyen, bu temelde sempati toplayan örgütsüz ve yalnız bir ses olmanın ötesinde bir katkısı olmadı.

Yalçın Küçük, bütün bu dönem boyunca verdiği demeçlerde, açık devrimci bir parti kurma hazırlıkları içinde olduğunu, partinin kadrosunun da

hazır olduğunu açıkladı. Ne var ki, böyle bir parti ne o gün ne de bugün kurulabildi; kurulması yönünde ciddi bir girişime de rastlanmadı.

Toplumsal Kurtuluş 1987 Temmuz'unda, bir yanıyla propagandası yapılan ama kurulamayan açık parti *yerine* bir yanıyla da böyle bir partinin zeminini oluşturmak *için* yayına başladı.

Derginin ilk kurucuları, *Sosyalist İktidar* kökenli bir çevre ile sonradan *Emek Dünyası*'nı çıkaranlardı. İkinci sayıdan itibaren biz de dergiyi desteklemeye, yazı yazmaya başladık; daha sonra da tüm güç ve olanaklarımızla *Toplumsal Kurtuluş* çalışmalarına katıldık.

Derginin 6. sayısına denk gelen 1987 Aralık Ayında *Emek Dünyası*'nı çıkaranlar sessizce ayrıldılar.

Bu bilgiler ışığında *Toplumsal Kurtuluş*'un doğuşunu belirleyen koşullar şöyle özetlenebilir:

Bir : Kurucu kadrosu örgütsüz aydınlardan oluşuyordu.

İki *Toplumsal Kurtuluş,* sol hareketin bir ayrışma ve saflaşma sürecinden geçtiği, TKP likidasyonunun ilk sinyallerinin verildiği, 'Birleşik Sosyalist Parti" tartışmalarının *Saçak* grubunun yalnızlığında tıkanıklığa uğradığı, çeşitli çevrelerde yeni ve daha solda bir legal parti beklentisinin yüksek olduğu bir dönemde çıkıyodu. Bu dönemde soldaki genel eğilim de legal alanlarda var olma ve buralarda bir çıkış arama yönündeydi.

Baştan beri taşıdığı kusurlara rağmen *Toplumsal Kurtuluş*'un belli bir ilgi ve umut uyandırmasını hazırlayan koşullar bunlardı.

Derginin ilk sayısında yer alan "Çıkışımız" yazısı, çıkışın iki itici güce, devrimci mücadele geleneği ile bilime dayandığını söylüyor, "Tek" lik peşinde olunduğunu vurguluyor, sasyilizm isteğinin , enternasyonalizm ilkesinin altını çiziyordu. Yüklendiği misyonu, bu sayılanların yanısıra, "hertürlü kurtuluş özlemi duyanları biraraya getirmek" olarak tanımlıyordu. Çıkış yazısındaki bu saptama ve vurgular *Toplumsal Kurtuluş*'un Türkiye devrimci ortamında alıcısı bulunan bazı temel noktaları yakaladığını gösteriyordu. Çıkış yazısında, itici güçler sayılırken işçi sınıfının tek sözcükle bile geçmemesi, örgütlenme ile ilgili hiçbir perspektifin bulunmaması ise *Toplumsal Kurtuluş*'un yakasını bırakmayan iki

temel zaafın en başından ve yalnız konumuyla değil ufkuyla ilgili olarak da varolduğunun işaretlerini veriyordu. İşçi sınıfı ve örgütlenme konuları *Toplumsal Kurtuluş*'taki egemen eğilim açısından hiçbir zaman önemli olmadı. Bizim yazılarımızda, sınıf ve örgüt sorunlarına özel bir ağırlık verilmesi bu temel eksikliği bir ölçüde dengeledi; ancak ortadan kaldırmadı.

Oysa, *Toplumsal Kurtuluş*'un karşılaşacağı iki önemli açmaz derginin ilk iki sayısında, Genel Yayın Yönetmeni Erhan Tezgör tarafından bilgece bir öngörüyle dile getirilmişti. Erhan Tezgör'ün iki yazısının başlıkları sırasıyla şöyleydi : "Örgütsüzlüğe alışmak 12 Eylüle alışmak demektir." "Hareketi kişilere değil, kişileri harekete bağlamalıyız."

Toplumsal Kurtuluş, toplumu örgütlemek bir yana, kendisine çektiği güçleri de örgütleyemedi. Hiçbir zaman kişiye bağlı bir yayıncılık faaliyeti olmanın ötesine gidemedi. Gidemediği noktada da tıkandı.

TOPLUMSAL KURTULUŞ'UN KATKISI

Toplumsal Kurtuluş'un Türkiye Sosyalist hareketinin ideolojik düzeyinin yükseltilmesine, zor ve sosyalizmden kaçışın moda olduğu bir dönemde yeni kuşaklara sosyalizm düşüncesinin götürülmesine, devrimci hareketin kimlik ve kişilik kazanmasına önemlikatkıları oldu. *Toplumsal Kurtuluş,* belli bir dönem burjuva ideolojisinin ve onun sol kılıklara bürünen çeşitlerinin yaydığı uzlaşmacı, teslimiyetçi havaya karşı bir direnme çizgisi yaratmayı başardı.

Her zaman doğru ve tutarlı bir bütünsellikte olmasa da, sosyalizm teorisine açılımlar getirdi. Yalnız olumlu teorik açılımlarıyla değil, kışkırtıcı soru ve sorgulamalarıyla da devrimci hareketi zenginleştirdi.

En önemli katkılarından biri, betonlaşmış kalıpları ve yapay duvarları kırma yönünde gösterdiği cesaret ve yaratıcılıktır. Devrimci yürüyüşün çeşitliliği saptaması ve bunun doğal sonucu oln devrimci değerlerin ortaklığı vurgusu da, *Toplumsal Kurtuluş*'un bilince çıkardığı vazgeçilmemesi gereken kazanımlardan biri oldu.

Burjuva basının Genelkurmay ve MİT güdümünde yayıncılık yaptığını, devletin uzantısı olduğunu sergilemek de yapılan önemli işlerden biridir.

Bugün Kürt sorunu, oldukça geniş bir çerçevede tartışılabiliyor. Bunda belirleyici etken kuşkusuz Kürt halkının ve örgütlerinin mücadelesi ve değişen dünya koşullarıdır. Ama Kürt sözcüğünün ağza alınmasının bile suç sayıldığı, solun bir kesiminin savaşanlara sövmeyi marifet saydığı bir zamanda, sansür ve tabuları kırarak sorunu sol kamuoyuna maletmek önemliydi. *Toplumsal Kurtuluş*, bu konuda öncü bir rol oynadı.

Reformist-Likidatör akımın deşifre edilmesinde, *Toplumsal Kurtuluş* yayını etkili oldu.

Burjuva ideolojisine, uzlaşmacılığa ve reformculuğa karşı yürütülen ideolojik mücadele, Türkiye solundaki ayarışma ve yeniden gruplaşmalarda *Toplumsal Kurtuluş*'u ilgi ile izlenen bir odak durumuna getirdi.

Toplumsal Kurtuluş'un Sovyetler Birliği'ndeki gelişmelere ilişkin çözümleme ve değerlendirmeleri ise yanlış ve yanıltıcıydı. Önce, Gorbaçov yönelimi önemli bir yenilik taşımayan, geleneksel Sovyet siyasetlerinin devamı bir çizgi gibi görüldü. ve Gorbaçov reformlarının kapitalizme gidişin yollarını döşediği görüşü kesin bir dille reddedildi. TKP'nin düzenle tam bir uzlaşmaya dönüşen yeni 'açılımları"nın, "Yeni Düşüncesinin SBKP nin yeni çizgisiyle olan ilişkisi kabul edilmedi.(*)

Toplumsal Kurtuluş'un en zayıf noktası sınıf ve parti konularına yaklaşımlarında kendini gösterdi. Bu konuda bizim temsil ettiğimiz eğilimle, Yalçın Küçük-ÇelikBilgin'in yazılarında formüle edilen anlayışlar arasında önemli farklılıklar hep varoldu. Bu sorunların baştan birlikte davranmayı engelleyecek uç noktalara gitmesi bu arkadaşların bizim için ilkesel önemdeki noktalarda ileri adımlar atmalarıyla önlendi. Bu adımların, o arkadaşlar açısından taktik "ödün"ler olduğu şimdi daha iyi anlaşılıyor. *Toplumsal Kurtuluş*'un Şubat 1989 da yayınlanan 17-18. sayısında sonra gürültülü propagandası yapılan "Açık Devrimci Parti" tezlerinde ısrardan vazgeçildi. Aynı görüşlerin ısıtılıp yeniden piyasaya sürülmesi bizim ayrıldığımız yakın zamanlara rastlıyor.

---

* **Toplumsal Kurtuluş**'un Aralık 1987'de yayınlanan 6. sayısındaki "**Sağ Yanım Çürüyor, Sol Yanım Diri**" başlıklı yazımda bu konudaki farklı düşüncelerimi dile getirdim. SBKP'nin yeni çizgisinin "işçi hareketinde, barışçı, uzlaşmacı ve reformist eğilimleri güçlendiren bir etki" yapacağını, TKP ve TİP'in geldikleri noktada "kardeş" parti olmalarının çok önemli bir rol oynadığını söyledim.

Burada parti konusundaki farklı görüşleri yinelemeyi gerekli görmüyorum. Bunlar uzunca yazıldı, konuyla ilgili herkes biliyor.

Parti konusu, *Toplumsal Kurtuluş*'u bölünmeye götüren en temel ayrılık noktasıdır.

SONUN BAŞLANGICI

Toplumsal Kurtuluş bir dergi olarak misyonunu 1989 ortalarında tamamladı. Bu yalnız bizim tarafımızdan ileri sürülen bir iddia değil, bugün yayını sürdürmeyi çalışanların da o tarihte kabul ettikleri bir gerçektir. *Toplumsal Kurtuluş*'un kendini siyaset ve örgüt alanlarında varetmesi ilerleyebilmesinin olmazsa olmaz koşuluydu. Üstelik böyle bir dönüşümü olanaklı kılacak ideolojik donanım ve kadro gücü de başlamaya yetecek düzeyde birikmişti. Örgütlenme perspektiflerine baştan beri sahip olan bizlerin dışında devrimci demokrat hareket çıkışlı bazı kadrolar, örgüt arayan genç kuşaktan sosyalistler de *Toplumsal Kurtuluş*'ta toplanmaya başlamıştı. İdeolojik yakınlaşma temelinde birlik olanakları olgunlaşıyordu.

Sorun, zaman zaman gösterilmeye çalışıldığı gibi, yalnız strateji ve yaşamsal olan örgütlenmenin hangisi olduğu tartışmasında değil, genel olarak ve her alanda örgütlenme adımları atılıp atılmayacağı noktasında düğümleniyordu. Bu düğüm çözülemedi. *Toplumsal Kurtuluş* zemininde ve yarattığı ilişkiler çerçevesinde ortaya çıkan sınırlı olanaklar değerlendirilemedi. Girişilen denemeler başarısızlıkla sonuçlandı. Bunda *Toplumsal Kurtuluş* içindeki, örgütsüzlüğü bir yaşam biçimi durumuna getiren eğilimin öznel niyet ve tutumlarının önemli ve engelleyici bir rolü olduğu açıktır. Hareketin nesnel zemininden ve kadrolarının dokusundan gelen daha nesnel nedenler bu eğilimi besledi.

Teori ile pratiği, işçi sınıfıyla sosyalizmi birleştirmenin kilit halkası olan örgütlenme sorunlarındaki belirsizlik ve ilişkilerdeki biçimsizlikler giderilemeyince, tıkanıklık belirtileri başgösterdi. Sürece devrimci parti arama güdüsüyle katılan kadrolar kısa bir dönem etkili olmakla birlikte oluşumun tümü üzerinde belirleyici olamadılar. Yaşanan süreç yalnız tek tek kişilerin değil, bünyenin kendisinin, içinden devrimci parti doğurmaya

elverişli olmadığını gösterdi. Bizim hesabımıza yazılması gereken yanılgı, bunu kavramakta geç kalışımız, kavradıktan sonra da, ölmüş atı kırbaçlamaya daha bir müddet devam edişimizdir.

Ayrışmanın artık kaçınılmaz olduğu bir noktaya gelişte belirleyici etken partinin öyle mi, böyle mi olması gerektiği yollu skolastik bir tartışma değil, varolan ilişkilerin ortak amaçlara, hak-ödev hukukuna bağlı asgari bir örgütlülük ve kollektivizm çerçevesinde biçimlendirilememesidir.

Örgütsüzlüğü bir yaşam biçimi yapanlar, pratiğin ve bizim temsil ettiğimiz eğilimin dayatmaları karşısında,konumlarını mutlaklaştıran, rasyonalize eden, rasyonalize etmek için teorize eden bir yol tutturdular. Yan ve ikincil önemdeki çalışma alanları temel ve stratejik olanların yerine ikame edilmeye çalışıldı. Bu çabaların da tam bir başarısızlıkla sonuçlanması karşısında söz konusu eğilim hareketin tümüne dergicilik ve yayıncılıkla sınırlı bir "ortaklığı" dayatmaya kalkıştı. Birbirlerini kendi öncelik ve anlayışlarına kazanamayan eğilimlerden biri öteki üzerinde egemen olamayınca ayrışma kaçınılmazlaştı.

Öte yandan, yaşanan süreci ve ayrışmanın mantığını salt *Toplumsal Kurtuluş* içi gelişmelerle açıklamaya çalışmak sorunu son derece dar bir bakış açısıyla ele almak olur. *Toplumsal Kurtuluş*'taki ayrışma Türkiye nesnel ortamındaki değişikliklerle, Türkiye solundaki gelişmelerle doğrudan ilgilidir.

1989 İlkbaharından 1991 başlarına kadarki zaman dilimi dünyada ve Türkiye'de yaşamın gidişini değiştiren çok önemli gelişmelerin sıkıştığı yoğun ve hareketli bir dönem oldu. Sosyalizmin çözülüşü, Doğu Avrupa'daki büyük çöküş, Körfez bunalımı, Kürt hareketindeki boyutlanma, Türkiye işçi sınıfının 1989 bahar 1990-91 kışındaki yığınsal çıkışları, burjuva siyasette krizin keskinleşmesi vb.

Bütün bunlar,daha dingin ve hareketsiz dönemlerde ön planda olan propaganda görevlerinin önemini ve işlevini göreli olarak azaltu. Entellektüel etkinlik, hareketin hızlanıp pratik çözümleri dayattığı ortamda "şiddetini" mücadeleye aktaramayarak eski önemini yitirdi.

"Entellektüel Şiddet"in, siyasette gücün neredeyse tek ve en etkili

biçimi olarak ileri sürülmeye başlanması bir çaresizliğin rasyonalize edilmesidir.

Yalçın Küçük'ün düşünceye derinlik ve incelik kazandıran, dilin anlatım gücünü zenginleştiren bir biçemi var.Dağ kadar büyük kayaların kılcal damar kadar ince yanıklarından çıkan çiçekleri görmeyenlerden büyük devrimci çıkamayacağını söylerken, devrimciyi yerin yedi kat dibindeki uğultudan gelecek yer sarsıntısını duyabilen kişi olarak tanımlarken güzel söylüyor. Ama öte yandan, aynı Yalçın Küçük kendi düşünce ve eylem dünyasının dışındaki gerçeklere neden ve nasıl bu denli duyarsız kalabiliyor? Yerin yedi kat dibindeki uğultuya kulak vermek kuşkusuz gerekiyor, ama yerin üstüne çıkmış onbinlerce işçinin gür sesine karşı gösterilen ilgisizlik ve küçümseme ne oluyor? Derin bir aydın sübjektivizmi ile karşı karşıyayız.

Şunu söylüyorum: Sınıf ve yığın hareketinin yükselmesiyle birlikte pratik tutumlar geliştirme, örgütlü müdahale ihtiyacı da artmış ve acilleşmiştir. Sol örgüt ve çevrelerin önemli bir bölümünün bunu yapamayacağının ortaya çıkması birçok kesimde yeni bunalımlar yaratmıştır. *Toplumsal Kurtuluş*'ta bunun dışında kalamazdı. Zonguldak'taki Kurtuluşçuların bu kitapta yayınlanan açıklamaları ilginçtir. Sorunun özünü veriyor.

Toplumsal Kurtuluş'un bilince çıkarılması tekrar edilmemesi ve reddedilmesi gereken yön ve özellikleri çok kısaca şöyle sayılabilir:

Bir : *Toplumsal Kurtuluş* bir aydınlar topluluğu olarak biçimlenmiş, etkinliğini *esas olarak* entellektüel alanlarda göstermiş ve aydın kesimlere seslenmiştir. Oluşumunda, perspektiflerinde ve seslenişinde işçi sınıfı ilişkisi vurgusu, önceliği olmamıştır. Toplumsal zemini küçük burjuva aydınlarıdır.

İki : *Toplumsal Kurtuluş*'un sözcülüğünü yapmaya çalıştığı devrimci düşünceler ile egemen eğiliminin koyduğu parti teorisi arasında, dillendirilen devrim ve sosyalizm hedefi ile tasarlanan örgüt ve kadro ölçütleri arasında ve bunların tümüyle yaşanan gerçek pratik arasında giderilmesi mümkün olmayan çelişkiler vardır.

Devrimci demokrat akımlara yöneltilen "iktidar perspektifsizliği" eleştirisi yerindedir. Ancak "iktidar perspektifi" sözcüğü de kullanılış

biçimi ve kullananların pratiğiyle bağlı olarak siyasette iktidarsızlığın incir yaprağı olmaya başladı. Bu saptamayı şimdi yapmıyorum. 1988 ilkbaharında, derginin 10. sayısında yayınlanan "Sosyalizmin Partisi İçin" başlıklı yazımda bu uyarıyı kendi içimize yapmıştım:

"Net bir iktidar perspektifine sahip olmayı, sabah akşam iktidarın hedeflendiğinin yinelenmesi olarak da anlamıyorum. İktidara giden bağımsız yolun, mücadele yöntem ve biçimlerinin de net ve açık olarak gösterilmesi gereklidir. Maddi bir gücün ancak maddi bir güçle yenilebileceği tarih tarafından yüzlerce kez kanıtlanmış bir doğrudur. Yalnız doğru perspektif, yalnız doğru teori değil, iktidarı alacak, aldıktan sonra da koruyacak politik güç ve mekanizmalar olmalıdır.

"Politika bir sanattır. Güç oluşturma ve oluşturulan gücü en etkin biçimde kullanarak iktidarı alma ve yönetme sanatıdır... Devrimci politik güç, devrimci teori ile devrimci sınıf hareketinin birleşmesinden çıkan örgütlü enerjidir." (*Toplumsal Kurtuluş*, Sayı 10.)

Toplumsal Kurtuluş'un böyle bir açıklıktan uzak iktidar perspektifi yinelemeleri kavramın içini boşaltıcı bir işlev görmüştür.

Üç Siyaset ve örgüt alanlarındaki tıkanıklığın teoriyi de bozucu bir etkisi oluyor. Kaçınılmazdır. Yalçın Küçük'ün yazdığı gibi, "devrimciler, bir üniversitenin akademik kurullarındaki profesörler olamazlar, gündemlerini, toplumun dinamiği ve hareket yasaları belirliyor." (Y. Küçük, *Kurtuluş Yazısı*, 1988, s. 312).

Toplumsal Kurtuluş, Türkiye'nun toplumsal dinamiklerinden kopmuştur. Bu kopuklukla, teorik görüşlerin içeriği arasında bir ilişki olması gerekiyor. Bu açıdan bakıldığında, *Toplumsal Kurtuluş* ve Yalçın Küçük'ün teorik görüşlerinin yeni bir gözle incelenmesi zorunludur. Ortaya atılan bazı tezler, eleştirilen pratik tutumların arkasında, devrim, sınıf ve siyaset teorilerindeki "yeni" açılımların durduğunu gösteriyor. Bu tezler henüz sistemleştirilmiş, mantıksal sonuçlarına götürülmüş değildir. Bu nedenle, bu yazıda eleştiriyi o temelde geliştirmiyorum. Şu anda gerekli ve yeterli olan, sorunun, teorinin pratiğe aktarılamaması ile sınırlı basit bir eksiklikle değil, teorinin özündeki kusurlarla ilgili olduğunun söylenmesidir.

PARTİ YOLUNDA

Türkiye'de devrim ve sosyalizm davasının kilit sorunu partidir.

Türkiye'de bugün, ileri teori ile donanmış, işçi sınıfının öncü güçleriyle ülke çapında buluşmuş devrimci bir sınıf partisi yoktur. Bu iddiayı taşıyan, kendini parti, siyaset, hareket diye adlandıran çok sayıda gurup ve örgüt var. Uzlaşmacı dönekleri saymazsak, bunların tümü Türkiye devrimci hareketini oluşturuyorlar. Devrimci hareket, örgütlü güçleri, ilişkileri ve azımsanmayacak sayıda sempatizanlarıyla önemli bir gücü temsil ediyor. Sınıf siyasetinin odaklaşması gereken temel alanlar açısından bakıldığında ise, önemli ölçüde devre dışıdır. Eksiklik, örgütlü güçlerin yetersizliğinin yanısıra, hareketin değişik öğelerinin, temel ideoloji, siyaset ve eylem alanlarından uzaklığı, hareketin tümündeki perspektif, yöntem ve yoğunlaşma bozukluklarıdır. İleri teorisi, işçi sınıfı temeli ve devrimci eylemiyle komünist bir nitelik kendini ortaya koymadığı sürece bu durum da sürecektir. *Toplumsal Kurtuluş* ve benzeri örneklerin gösterdiği şudur: Teorik çalışma içinde, sınıftan sınıf içinde teoriden, teori içinde eylemden, eylem içinde sınıftan ve teoriden uzak öğelerin parti sorununu çözecek güçleri yoktur. Devrimci teori, devrimci sınıf ve devrimci eylemi yanyana, içiçe geçiremeyenler, bunlardan birinde çok ileri olsalar bile devrimci parti niteliğine ulaşamazlar.

Devrim ülkesi Türkiye'de, sosyalizmin toplumsal güçleri vardır. Devrimci partinin öğeleri, bu toplumsal zemin üzerinde, mücadele içinde süzülüyor. Devrimci sosyalist birikimin işçi sınıfına, işçi sınıfının sosyalizme kazanılacağı sağlıklı bir süreç yaşanıyor.

Parti güçleri henüz dağınıktır. Yaşam, bu güçlerin toparlanmasını birleşmesini zorlayan bir yönde ilerliyor. Zorlama nesneldir. Devrimci örgüt ve çevrelerin bu nesnelliğe yanıt verme yetenek ve becerileri ne yazık ki zayıf. Bu zayıflık aşılmalıdır. Devrimci birlik ve parti için, hem söylemde hem pratik tutumlarda ısrarlı, insiyatifli bir çaba göstermek, karşılaşılan güçlükler ne denli büyük olursa olsun, bu yaklaşımdan vazgeçmemek gerekiyor. Devrimcilerin birliği kendi başına amaç değil. Sorun sınıfı, sınıfla devrimci sosyalizmi birleştirmektir. Devrimci birlik ve bağlaşıklık, bu temel görevin yerine getirilmesine hız ve güç katacağı için önemlidir. Ancak birlik için, ideolojik yakınlaşma ve buluşmalar ye-

terli olamıyor, birleşebilmek için toplumsal hareket içinde, pratik süreçlerde de buluşabilmek, örgütlü güçlerin ilişki ve mücadele ortaklığını her düzeyde kurabilmek gerekiyor. Sınıf savaşının bugünkü koşulları, birlik sorununu tek başına parti birliği ile de sınırlamamayı, eylem ve ortak işlerde sağlanacak birliğin parti birliğini de yakınlaşturacağı bilinciyle davranmayı gerektiriyor.

Bizler, şimdi daha net ve örgütlüyüz. Önümüzde ise, çok yönlü hazırlık ve her alanda örgütlülük isteyen zor ve devrimci bir dönem var. Dönema arınmış ve netleşmiş olarak giriyoruz.

Teori, özellikle de bugün en çetin pratiktir. Dünya'nın ve Türkiye'nin toplumsal pratikleri, teoride sıçrama ve yeni sentezler için yolu temizlemiştir.

Türkiye yeni ve fırtınalı bir döneme giriyor.

Devrimin ve sosyalizmin kızıl fenerı devrimci ideolojimizdir.

Devrimin de partinin de en büyük güvencesi, bundan sonraki Türkiye tarihinin yazılmasında başat sözü söyleyecek işçi sınıfımız ve emekçi halkımızdır.

Bu bilinçle örgütlenmeye, kavgaya.

TOPLUMSAL KURTULUŞ:
DENEYİM VE DERSLER

Deniz HAYAT

TK sürecini bir değerlendirmeye tabi tutmak ve buradan ileriye yönelik bazı sonuçlar çıkarmak gerekiyor. Yazının amacı, süreç içerisinde iyice netleşen ve giderek açılan teori-pratik kopukluğunu örgütlenme problemi ile ilişkilendirerek ortaya koymak ve bunun nedenlerini açıklamaktır.

Devrime ilerleyecek uzun soluklu yürüyüş için zorunludur.

TK, 12 Eylül sonrası koşulların bir ürünüdür. Sol hareket üzerindeki etkisi ve yaşadığı iç problemler ancak bu çerçevede değerlendirilirse, açıklayıcı olabilir.

12 Eylül'ü kısaca, devrimci hareketi imha etmek için girişilmiş bir karşı-devrim hareketi olarak tanımlayabiliriz. Bu tanımdan hareket ederek,

TK'nın doğumuna değin olan, 12 Eylül sonrasının koşullarını devrimci hareket açısından sıralayabiliriz.

1 - 12 Eylül geçiçi olmamış, bu zihniyet yerleşmiştir.

2 - Devrimci hareket, hem karşı-devrim hareketine direnç gösterememiş hem de yaratılan çemberi kıramamıştır.

3 - Devrimci hareketler bir çıkış yapamadığı için içine çekilmiş ve bunun sonucu içten çürümeye başlamıştır.

4 - 12 Eylül'e karşı en önemli çıkış Kürdistan'da PKK'den gelmiştir.

5 - 12 Eylül'ün en önemli sonuçlarından biri de, bir likidasyon dalgasına sebep olması ve bunun sonucu bir legalizm salgını kol gezmeye başlamasıdır.

6 - Devrimci kadrolarda ve devrimci çevrelerde umutsuzluk hakimdir.

TK, bu koşulların ürünüdür. Kurulamayan legal partinin ardından gelmiştir. İddialı bir çıkış yapmıştır. Eylül'e sonradan adına entellektüel şiddet denilen silahla savaş açmıştır. Farklı ve gür ses imajı vermiş ve devrimci çevrelere umut ekmiştir. Kürt meselesinde cesur tutum takınmıştır. Tekelci basının deşifre edilmesi, kürt meselesine şoven olmayan yaklaşım, Kemalizmin sol hareket üzerindeki etkisi ve sınıfa yaklaşım gibi konularda iyi bir çizgi tutturabilmiştir; yol açmıştır. Legalist ve reformist kökenden geliyor olmasına rağmen, devrimci bir söylem tutturabilmiştir. Legal parti kurulması çağrıları yapılırken bile illegal parti karşıtlığı yapılmamış, onun işlevi ayrıca teslim edilmiştir. 12 Eylül sonrasının 87 koşullarında böyle bir çıkış, devrimci çevrelerde heyecan yaratmıştır. Ve bir TK rüzgarı esmeye başlamıştır. Bu rüzgara kapılarak TK'ya çok gelen olmuştur. TK doğduğu koşullar ve çıkışının da etkisiyle en çok 80 kuşağı [1] üzerinde etkili olmutur. Bu rüzgardan hiç etkilenmeyenler, ya da ihtiyatla yaklaşanlar, geçmişte beraber çalışmış ya da çıkışı yapanların geçmişine kuşkuyla yaklaşanlar olmuştur.

Şimdi şu soruyu sormanın yeridir: Devrimci çevre ve öğeler, kadrolar gençler niçin TK'ya geldi?

1 - TK'un iddialı çıkışından etkilenme.

2 - Eylül'ün yarattığı çemberi kırma ve tasfiye etme sürecine katılma isteği.

3 - Devrimi hedefleyecek partinin inşasına katılmak.

4 - Geçmiş deneyimlerin ışığında teorik ve pratik yenilenme ihtiyacı

5 - Eylül sonrası koşullarda devrimciliğe başlamış genç kesimlerin çıkışsızlık, çözümsüzlük ve örgütsüzlük içinde bulunuyor olması.

TK, çıkaranlar, katılan kesimler, tek tek katılan kadrolar, genç kesimler ve onunla iş yapan siyasi yapılar için bir platform oldu. Platform olmayacağını söylediği anda platform olmuştu. Çünkü bir örgütlülüğe dayanmayan her yayın bu tür açmazlara mahkumdur. Platform olması dolayısıyla, heterojen ve amorf bir görünüm arzediyordu. Platforma damgasını TİP kökenli aydınlar vurdu. Bu kesimin en büyük özelliği, söyledikleri ile yaptıkları ve sürdürdükleri yaşama biçimi arasındake derin farktı. Platforma katılan devrimci öğelerin çoğu hep kenarda kaldı ve etkili olma konumuna erişemediler. Bunlar gördükleri uçurumdan ürktüler, geldikleri gibi değil, buruklukla gittiler. Süreç içerisinde böylece platformun bir özelliği ortaya çıktı: Gelen kadar gidenin olması. TK'un hedeflerine ve çıkışıyla orantılı bir noktaya gelememesinde platform olarak kalması çok etkili oldu.

ÖRGÜTLENMENİN ARACI OLARAK YAYIN ORGANI

Bir yayın organı ile devrim hedefine yönelecek örgüte uzanmak mümkün müdür? Mümkündür. Birincisi, örnekleri ve deneyimleri var. İkincisi, bu uzanışın özellikleri bulunuyor. Devrimci Yol, Halkın Kurtuluşu, Emeğin Birliği, Kurtuluş Sosyalist Dergi vb. yayınlarla örgüte yürünebilmiştir.

Yayını çıkarmakla, yazmakla, tartışmakla ve ideolojik mücadele vermekle, yalnızca bunları yapmakla olmuyor. Yayın organını yalnızca bayilerde satmakla Kelebek olmak da var, Birikim olmak da. "Ne var ki, bir gazetenin rolü, yalnızca fikirlerin yayılması, siyasi eğitim ve siyasi müttefiklerin kazanılmasıyla sınırlı değildir. Bir gazete sadece kollektif bir pro-

pagandacı ve kollektif bir ajitatör değil, aynı zamanda, kollektif bir örgütleyicidir"[2] Özellikle 12 Eylül'den sonra, insanların örgütten kaçtığı, örgütsüzlüğün bir yaşam biçimi haline getirildiği koşullarda, bir yayınla örgüte nasıl uzanılacağı çok daha önemlidir. TK deneyiminin de ortaya çıkardığı bir gerçek var: Bir yayın organı aracılığıyla örgüte uzanma amacı güdeceklerin, önce örgütlenme perspektifine sahip bir 'merkezi irade' oluşturmaları gerekiyor. Buna 'yarı örgütlülük' ya da 'başlangıç örgütlülüğü' diyebiliriz. Aydınların ağırlıkta olacağı böylesi yayınlarda, bu çok daha gereklidir. Devrim gibi bir hedefe örgütlü mücadeleyle varılabileceğinin unutulmaması gerekiyor. Örgüt'e, platform oluşturarak, aydın kalabalığıyla güç sağlayarak ulaşılamamaktadır. Bugün açıkça ve netçe görülmektedir. Platform, ya da objektif olarak bu sonucu doğuracak yapılanma, yapısı gereği bir çok sapmaya açıktır. Birincisi liberalizmdir. İsteyen istediğini yapar ve sorumlu olduğu yer yoktur. Eleştiri mekanizmasını yapıcı olarak kullananlar nasıl tasfiye olduklarını anlayamıyorlar. İkincisi tasfiyeciliktir. [3]. Üçüncüsü ve en hazini de şudur: Eğer örgüt arayışlarının zorlamasıyla bir yapılanmaya gidilirse, bu yapı ilk fırsatta likidasyona [4] uğruyor. Platformdan bir yapılanmaya geçilemiyor. Geçilemedi.

Merkezi İrade'ye dayanmadan çıkış yapan bir yayın organı, liberalizme, tasfiyeciliğe ve likidasyona açıktır.

Bir yayın organı, merkezi iradeye tabi olarak, gizli yayınla desteklenerek, açık-gizli propagandayla, kendisine bir taban oluşturmak, bunları bir politik hareket çevresinde toparlayarak örgütlemek zorundadır. Legal yayının da, illegal yayının da örgütleme işlevi vardır. İşlevleri farklıdır. Birbirini ikame edemiyorlar. İlk başlangıç legal yayınla yapılabileceği gibi, illegal yayınla da yapılabilir. Fakat eksik ayağın zamanında tamamlanması zorunludur. Örgütlenmenin bir gereğidir.

Legal yayın organı daha geniş kesimlere seslenir ve daha çok legal mücadelenin işlevini görür. Örgüt, legal yayının ve legal mücadelinin meyvelerini toplar. İllegal yayının örgütleyici işlevi ile bunlar enerjiye dönüştürülür. İllegal yayın, bazı görüşler legal olarak ifade edilemediği için değil, örgütlenmede taşıdığı işlev nedeniyle illegaldir.

Bir yayın organı, örgütün veya başlangıçta merkezi iradenin yayın organı olduğu sürece, örgütlenme işlevini yerine getirebilir. Merkezi irade,

TK için niteliği gereği çok daha gerekliydi. Merkezi irade, yayını çıkaranların, örgüte yürüyeceklerin, iç örgütlülüğüdür. Dikey ve yatay gelişmeye açık olmasıyla, örgüte büyüyebilmenin güvencesidir.

ÖRGÜTLENMENİN SONUÇLARI

Örgütlenmenin ilk sonucu, teorik-pratik kopukluğunun süreç içerisinde giderek açılmasıdır. Başlangıçta bir denge tutturulmuştu. 1987 1 Mayıs'ını bu çevre hazırladı. Açlık grevleriyle dayanışma faaliyetleri, referandumdaki tutum doğrultusunda faaliyetler, seçimlerde bağımsız sosyalist adayları destekleme faaliyetleri vs.

Örgütlülüğe dayanmadığı için ne bu eylemler ileriye götürülebildi ne de döneme uygun pratik adımlar atılabildi.

Eşitsiz gelişimin bir sonucudur. Teoriye gereğinden fazla vurgu vuruldukça, pratik arkada kalıyor. Pratik adımların atılamaması teori vurguyu ön plana çıkarıyor.

Teorinin devrimci hareket açısından taşıdığı önemi tartışmıyoruz. Sorun, teori ile pratik arasındaki uçurumdur. TK'da teorik açılımlar yapılırken, sanki pratik arkadan ve kendiliğinden gelecekmiş gibi bir hava yaratıldı.

Lenin, daha 1894'lerde, teorik çalışmanın önemini vurguladıktan sonra, şöyle yazıyor "Sosyal demokratların (komünistlerin - yn.) teorik çalışmasının gerekliliğini, önemini ve kapsamını böyle vurgularken, hiç de bu çalışmanın PRATİK çalışmadan önce geleceğini söylemek istemiyorum -Hele bu sonuncusunun (pratik çalışmanın-yn.) birincisi (teorik çalışmayn.) tamamlanıncaya kadar ertelenmesi gerektiğini söylemiyorum. [5]. TK'nın durumu budur. Aradaki kopmaz bağı ve ilişkiyi yitirmiştir. Mekanik ve determinist bir yaklaşımla, teorik açılımların zorunlu olarak pratik açılımlar doğuracağı sanılıyor. Nitekim Lenin yukardaki açıklamasına düştüğü dipnotta, bu açmazı da gösteriyor: "Tersine, pratik propaganda ve ajitasyon çalışması her zaman öne geçer, önce çünkü teorik çalışma ancak pratik çalışmanın ortaya koyduğu sorunlara cevap verir. İkincisi, Sosyal Demokratlar (komünistler - yn.), kendi iradeleri dışındaki nedenlerle, pratik

çalışmanın mümkün olduğu her durumu iyi değerlendirmeden sık sık teorik çalışmayla kısıtlı kalmışlardır."[6] Teori, somutun zenginliğinde soyutlamadır. Yol açar. Pratiğin sonuçlarını emer, pratiğe döner. Lenin'in deyimiyle, pratik çalışmanın ortaya koyduğu sorunlara cevap verir.

Pratik çalışma yoksa, ne olur? Ya da TK pratik çalışmanın yokluğunda ne yaptı? Birincisi, 'teorik çalışmayla kısıtlı' kaldı. İkincisi, bu kısıtlılık içinde, cevap vereceği pratik çalışma olmadığı için, pratikten kopuk orjinal tezler ortaya çıkmaya başladı. Bir tür teori fetişizmi oluşmaya başladı.

Teori fetişizminin kapısı her türlü sapkınlığa açıktır...

Teori fetişizmi, kendi kendini yeniden üreten bir süreçtir. En açık olarak troçkistlerde görülüyor. İktidar perspektifinin yitirilmesine yol açmaktadır. Tk aynı açmazın eşiğine gelmiştir. Nitekim derginin bazı kesimlerinin yer yer troçkistlere yaklaşması bu ortak özellikten , nesnellikten kaynaklanmıştır.

Zonguldak Madenci Direnişi somut bir örnektir. Direniş dergide heyecan uyandırmamış, bir tür katalizör işlevi görmüştür.

İleri teorik açılımları gereği işçi sınıfına 'eylemli bilinç' taşıması gerekirken, onları sendikanın arkasına takılmakla ve para istemekle suçladı. Oysa, işçilerin para istemesinde de, sendikanın arkasına takılmasında da şayşılacak bir durum yoktu. Şaşılacak durum onlara 'eylemli bilinç' taşıyacakların ortada bulunmamasıydı. İleri teorik açılımlar, kendisiyle ters orantılı pratik açılımsızlıklar doğurdu.

Devrimci teori olmadan devrimci eylem olmaz. Biliniyor. Devrimci eylem olmadan yapılan teori, ona dayanmayan teorik çalışma, teori fetişizmine gider. Bu da bilinmelidir.

Örgütlenmenin diğer bazı sonuçlarını kısaca şöyle sıralamak mümkün.

Örgütsüzlüğün en önemli sonuçlarından biri kendisine gelen insanları heder etmiş olmasıdır.

Büyük çekişmeler ve çabalar sonucu oluşturulan ve adı olan kendisi olmayan kurullar, hiç bir zaman işlerlik kazanmamıştır.

Parti, örgüt gibi hedefler bir yana, kurulma girişimi yapılan dernekler

fiyaskoyla sonuçlanmıştır. Örgütsüzlük açmazlarının boyutlarını göstermektedir.

İnsanın aklına Lenin'in sözü geliyor "Teori gridir dostum, oysa ölümsüz hayat ağacı yemyeşildir." (7)

ENTELLEKTÜEL ŞİDDET Mİ ? AYDIN SAPMASI MI ?

Entellektüel şiddet örgütsüzlüğün bir sonucudur. Örgütsel mücadeleye, sınıfsal mücadeleye uzaklıkları açığa çıkınca, kendi konumlarını rasyonalize etmek için, entellektüel şiddet kavramı öne sürüldü. TK'un şimdi devrimci şiddet, sınıfsal şiddet, örgütlü şiddet gibi bir kaygısı yoktur. Pratik mücadeleden kopuk olununca, entellektüel şiddet, örgütlü şiddetin yerini alıyor. Bu andan itibaren ikame işlevi görüyor.

TK şimdi kendisini böyle rasyonalize ve teorize ediyor. Ütopyacıları kapatilazmi anlamamakla ve hep eleştirmekle filozofların hep tarihi yorumladıkları ve değişmeleri çalışmaları gerektiği önermelerini, felsefi planda, tutarlı bulmuyorum. Anlamak değiştirme iradesini zayıflatıyor." (8) Anlaşılmaması için çok uğralışan bu satırlardan, Marx'ın 11. tezinin doğru olmadığı, söylenmek isteniyor. Çünkü bu önemli tez onların rasyonalize ve teorize ettikleri konumlarına uymuyor. Çünkü Marx önemli olan anlamak değil, değiştirmektir, demiştir. İkincisi, kendileri aydın oldukları ve anladıkları için, değiştirme mücadelesi içerisinde bulunamıyorlar. Anlamanın değiştirme iradesini zayıflatması, bir kaç kişiyle sınırlı değil. Böyle yazılmış. Yukardaki alıntıyı kaldığı yerden sürdürüyorum. "Bu tümüyle bütün büyük bilimadamları için geçerlidir." (9) Bu, TK'de iç mücadelenin, kendilerine yontulmuş teorisini yapmaktır. Bu, likidasyonun teorisini yapmaktır. Bu, neden mücadeleye inmediklerinin teorisini yapmaktır.

Kendi hallerine bırakıyoruz...

Entellektüel şiddet tek tek aydınlarca uygulanıyor. Sınıf mücadelesi, pratik-politik mücadele örgütlü yapılıyor ve kollektivitenin yaratıcılığına dayanıyor. Entellektüel mücadele, örgütlü mücadeleden bir kaçıştır, bir sap-

madır. Bu yolla mücadele, örgütlü mücadele içinde olamayacak aydınların yaşama biçimine uygun düşmektedir. Örgütlü mücadelenin yükselmesi vesürece hakim olmasıyla, genel mücadele içindeki önemi ve etkisi azalıyor. 87 TK'u ile 91 TK'u arasındaki fark bunu göstermiyor mu?

Örgütçülerin ayrılmasıyla tamamen kendileri oldular.

Devrimci hareketin geleceği örgütlü mücadeleye karşıt aydınlardan kurtulmasına bağlıdır biraz da. Bunun yolu aydınları kullanmak, aydınların örgütleri kullanmasına izin vermemektir. (10)

TK NEREYE GİDİYOR?

Buraya kadar yazılanlardan nereye gittiğini kestirmek hiç de güç değildir. Pratik örgütlü mücadelenin dışına düşen her kesimin düşeceği bir çukur vardır: Dergicilik.

TK'un gittiği yer 12 Eylül öncesi *Birikim*'in yeridir. Tarihçi Carr, tarihin bir mantığını şöyle açıklıyor : "Tarihin tekrarlanmayışının sebeplerinden biri, kişilerin, piyesin ikinci kez sahneye konuluşunda, sonucun ne olacağını önceden bilmeleridir." (11) Birikim gibi bir deneyimden sonra buraya yuvarlanmayı saptamak zor olmamaktadır. *Birikim* çıkışında hiç olmazsa kendisini teori işleri ile sınırlamıştı. Teori üretecekti. Ajentalık yapacıktı. Akıl verecekti. TK bu duruma düşmek ister miydi? İstemezdi ve istemedi de. Ancak pratikte kopuşun bir mantığı var: Pratikten beslenmeyen bir dergicilik çabası kendi varlık nedenini kendisine dayandıran bir konuma düşer. *Birikimin* konumu buydu. TK'da oraya gidiyor. Örgütçülerin ayrılmasıyla bu gidiş hızlanmıştır.

Devrimci hareketin bir *Birikime* ihtiyacı yoktur. Ve zaten TK bir Birikim olamaz da. Marx, Louis Bonaparteem Onsekizinci Brumare'ine şöyle başlar : "Hegel, bir yerde, dünya tarihinin önemli kişilerinin ve olaylarının iki kez yer aldığını söyler. Ama şunu eklemeyi unutmuştur. İlk kez trajedi, ikinci kez fars olarak." (12)

TK bir Birikim olamaz, 'fars' olur...

Beklenti son zamanlarda o yöne kaymıştı. 'Biz yapamasak da yapanlar

olacaktır.' şimdilik eksik olan 'akıl'a ihtiyacı olanlardır. Bu anlamıyla eksik olan bir Dev-Yol'dur.

Beklenti bu yöndedir. 'Bizim için önemli olan her yerde bizim görüşlerimizi savunanlardan olmasıdır.'•Birikim ve onun aklına ulak verenler, bugünden çok iyi görülüyor, tam bir trajedidir.

TK istese de Birikim olamaz, fars olur...

YOLUMUZ

Yaşanılan süreç farklı farklı değerlendirildi. Bir tanesinin üzerinde durmak gerekiyor.

En çok 'uzaktan aşk' dramatiktir. Paris'in veya Zürich'in Ankara'ya aşkı platoniktir. Platonik aşkın sürmesi aradaki uzaklığın hep varolmasına bağlıdır. Birliktelik, düşkırıklığına giden kaçınılmaz sondur. Kaderleri aradaki uzaklığın ve örgütsüzlüğün hep varolmasına bağlıdır. Vuslat hiç bir zaman mümkün olmuyor. Çünkü, belli bir mesafe ve belli bir örgütsüzlük üzerine kurulmuş, mekanlarını ve konumlarını buna göre rasyonalize etmiş olanlar, aynı olduklarını sanıp, ayrı yaşamaya mahkumdur.

Şüpheleri olmasın, birliktelik, düşkırıklığına giden kaçınılmaz son olacaktır.

Biz kendi konumumuzu mutlaklaştırmadan, varlık nedenimizi ve ayaklarımızın bastığı ve üzerinde yükseleceğimiz zemini ortaya koyuyoruz. Oluşturulmuş ve daha da geliştirilecek radikal, ileri bir çizgimiz vardır. Artık bu çizginin gerektirdiğiradikal eylemliliklere yönelecek, bir örgütlülüğe büyümek gerekiyor.

12 Eylül, en çok da insanları örgütsüz bırakma ve örgütsüzlüğe alıştırma anlamında hala sürmektedir. Bunu kırmak istiyoruz.

Türkiye ve Kürdistan'ın nesnel koşulları, bu toprakları devrim ülkesi yapmaktadır. Bu toprakların sosyalist kurtuluşu, nesnelliğini, bu topraklarda birikmiş ve yumaklaşmış çelişkilerden alıyor. Güncel görev, potansiyel

parti güçlerine uzanmak, onlarla buluşmak, ve bunu sınıfın ve sınıfsal mücadelenin içinde yapmaktır.

Bugün eylemde örgütlemek, eylemde bilinçlenmek, eylemde bilinç taşımak, eylemde yürümek gerekiyor.

Bu yürüyüş sosyalist devrimedir.

TK deneyimi geriye biraz daha 'öğrenmiş' biraz daha süzülmüş, biraz daha bilinçlenmiş kadrolar bıraktı.

Onlar hem likidasyonu boşa çıkarttı, hem de yürüyüşe devam ediyor.

Bu yürüyüş ve bu yürüyüşçüler, devrim ve devrimci hareket için bir kazanımdır.

DİPNOTLAR

1 - 80 Kuşağı ile kastedilen şudur: 12 Eylül öncesi devrimci havayı solumuş ama tadamamış ve darbe yapıldığında ortada kalmış olanlardır. Okulu ölçüt alırsak, üniversite öğrenimlerine 12 Eylül'den sonra başlayanlar. Bu kuşak TK rüzgarından en çok etkilenen kuşak oldu. En fazla düşkırıklığına uğrayan da 80 Kuşağı'dır. Hikayesini, Bir Kuşak Yazısı, Bir Gönül Borcunun Bitişi adlı yazıda okuyacaksınız.

2 - Örgütlenme üzerine, Lenin, Ser Yay., s. 17

3 - Ayrışma yaraları sarmak için bir imkan yaratıyor.

4 - Likidasyonun boyutlarını, bu sınırlar içinde ortaya koymak mümkün değildir.

5 - Yeni Tip Proletarya Partisi Üzerine, Lenin, Ser yay., Ankara, 1979, çev. Mehmet Evren, s. 25.

6- Age, s. 25

7 - Aktaran E. Carr, Bolşevik Devrimi, s. 34

8 - TK, sayı : 37 - 38, Kasım-Aralık 1990, Ç. Bilgin. s. 22

9 - Agy., s. 23

10 - PKK'nın mücadelesini yükseltmesiyle aydınları kendi doğrultusunda kullanması iyi bir örnektir.

11 - Bolşevik Devrimi, E. Carr, Metis Yay., Çev. Orhan Suda, İstanbul, 1989, 1.c, 1.b., s. 50

12 - Louis Bonaparte'ın Onsekizinci Brumaire'i, Marx, Köz Yay., çev. Gülen Fındıklı, İstanbul, 1975, 1.b., s. 13

BİR KUŞAK YAZISI, BİR GÖNÜL BORCUNUN BİTİŞİ

Can Kardelen

Sonra Birden anladım ki, yıllardır, ama uzun yıllardır bu trende yaşıyorum.
Ama, bunu nasıl, neden anladığıma hala şaşıyorum-
ve hep aynı büyük, aynı umutlu türküyü söyleyerek
sevdiğim şehirle sevdiğim kadınlardan boyuna uzaklaşıyorum
ve hasterlerini etimin içinde işleyen bir yara gibi taşıyorum
ve bir yerlere yaklaşıyorum, bir yerlere yaklaşıyorum.

(N.HİKMET Adam Yayınları, Son Şiirleri, S.45)

Biz, sokaklara lisede çıkmıştık. Yeni ve deliydik. Yeni, ve deliydik., ustalarımız acılı bir kuşak oluverdiler önümüzde. Bir sabah, bir kan gölünün içinde gördük onları. Dudaklarında, o her zamanki gülüş vardı. "Aslında," dediler, "biliyorduk. Ama, savaşın en garip yanı, onu, yenilgiyi görüp de, yenilgiden korkmadan sürdürmek değil miydi? Size söylemediğimiz tek şey buydu belki de."

Evet, buydu. Küçüktük henüz, söylememişlerdi. Ama küçüktük, üzerimize gelen hüznü hissetmiştik. Hissetmiştik; bize anlatmadıkları, hep eksik bıraktıkları, bize, bir sokak ortasında birdenbire söyledikleri, bir klasiği okurken sıcak bir sobanın başında, ya da bir gece yarısı bir komite toplantısında, bir duvar dibinde ya da piknik dönüşü bir sorumuzu yanıtlarken bir ada vapurunda sabırla tekrar tekrar anlattıkları, biz bir kucak bildiriyi incecik montlarımızın altında Pinokyo bisikletlerimizle bölgemize taşırken arkamızdan bağırdıkları, ıssız duvarları yazılarken ya da biz bir korsanı izlerken ya da biz bir istasyonda simit satar ve onlar gizemli bir yolculuğa çıkarken bizi bir çiçeği okşar gibi sakınarak kulağımıza fısıldadıkları ne varsa, ne varsa, bütün bunlarda, bütün bunlarda hep eksik bıraktıkları bir şey olduğunu hissetmiştik. Ve o da "Hadi bakalım, şimdi doğru evlerinize" deyip saçlarımızı dağıtarak okşayışlarındaydı; dokunurduk ona. Evlerimizden çıkamadığımız o sabah evlerimizin pencerelerinden onları götürülürken görüp gözgöze geldiğimizde bize bıraktıkları gülüşlerindeydi o eksiklik ve bizim hüznümüz, çırpınarak çıktığımız sokakların ortasında yapayalnız kalıverişimizdeydi. Kalıverişimiz! Sonra bizim hüznümüz, sokağa çıkabildiğimiz ilk sabah kan ter içinde koşarak gittiğimiz derneklerimizi mühürlü buluşumuzda, sonra öfkeyle, gittikleri kahvelere, çay bahçelerine, parklara sinemalara tiyatrolara girip çıkarak, sonra ağladı ağlayacak, şehri en ıssız sokaklarına kadar dolaşarak onları arayışımızda ve sonra evlerimize dönüp bir yastığa kapanarak sessizce ağlayışımızdaydı. Bir öğüt duymuş, "Bak gördün mü, sonları ne oldou!" ve fırlayıp aynaya koşmuştuk. Parçalanmıştı aynalar. Umudumuz, bu çığlığı taşıyacak, yıllarca taşıyacak olan yalnızlığımızı farkedişimizdeydi bizim. Ve sonra, bir sonbahar akşamı artık ağlayamayan yüzlerimizle şehri dolaşıp, gittikçe aynı yalnızlığa gömülen üstü kireçle kapanmış kızıl yazılı duvarlar boyunca yürüyerek bir şarkı içinde karanlığa dalışımızdaydı umudumuz : "Koşarken yavaşlar gibi..."

Hep onlara özenmemiş miydik biz? Her birimiz onlardan biriyle, onlardan birinin tılsımlı bir dokunuşuyla başlamamış mıydı koşmaya? Çocuk yüreklerimizin sevgisini bir çırpıda kazanmamış mıydı bu sıcacık dokunuş? Sonra Düşlerimize girmemiş miydi anlattıkları? Işıklı

yanıtlarına şaşırmamış mıydık, onun güvenine kendisine? Ve bu yüzden, onun gibi, onun gibi, okurken yazarken, konuşurken dinlerken her zaman onun gibi olmayı bu yüzden istememiş miydik? Ve onlar, sanki bizi kendileri yapar gibi girmemişler miydi bir esrarın içine, sitemsiz..?

Sonra biz, o şarkı içinde yürürken onlar gibi olduğumuzu anladığımızda, aslında onlar değil, onlar gibi de değil, biz kendimiz olduğumuzu anlamamış mıydık? Bunu anladıktan sonra da, bunu anlamakla henüz yalnızca kendimiz olmamız gerektiğini anladığımızı, bunu anlamakla da her kuşağın bir kördgüğümü olduğunu ve bu kördüğümü ancak kendisinin çözebileceğini anlayacak ve ne zaman aynaya koşsak, yüzlerimizde kendi kuşağımızın kördüğümünü ve kendi kördüğümlerimizi, onları ne zaman bir "Aranıyor" afişinde görsek yüzlerinde kendi kördüğümlerini görmeyecek miydik, sessiz...?

Odalarımıza dönmüştük.

Şarkılarımız, kitaplarımız ve bir de çocuklar karşılamıştı bizi. Büyümek istemiyorum, dercesine sarılmışlrdı bizlere. Sessizce sarılıveren bir çığlık! Sarılmış ve saçlarını ellerimizle tarayarak bir öyküye başlamıştık.

Susmuştu şarkılar. Biz kimseyle konuşmazdık. Durmadan, hiç bir yerde duramadan, olur olmaz zamanlarda sokaklara çıkar, sessizce dolaşırdık. Bize bir şey anlatırlarken, ders dinler ya da kitap okurken, her şeyi, herkesi, savurur gibi ortada bırakır, kendimizi sokaklara atardık. Ya da birden odamıza kaçar, dizlerimizin üzerine kapanır, yumruklarımızı sıkar ve ses veremediğimiz sancılar içinde kıvranırdık.

Sokaklara, tanıdığımız, bildiğimiz, bizim olan, yağmurunda çamurunda yaramazlıklarımıza katlanarak, çığlık çığlığa oyunlarımıza kucak açarak bizi biz eden sokaklara değil, sanki bambaşka bir dünyaya çıkardık. Sesleri yoktu şehirlerin, yüzleri alınmıştı sanki. Sanki şehirler bir anda ters çevrilmiş ve sonra insanlar sokaklara çıktıklarında izlerini bulamamışlarıd; şehirlere, şehirlerin sokaklarına anlamını veren ne varsa hiç birisini bulamamışlardı. Sonra sanki bu şehirlerde yüzyıllardır böyle bir anlamsızlık içinde yaşıyormuşçasına, bu şehirlerde on yıllarca korku, umut, coşku, sevinç, hüzün ve keder içinde yaşamamışçasına, birbirlerine

hiç soru da sormadan yaşamaya başlmışlardı. Biz acıtırdık onları. Nereye gitsek, kahvelere, meyhanelere, sinemalara, tiyatrolara, nereye, nereye gitsek, bir soru olur, acıtırdık onları : "Unuttunuz mu?"

Kahvelere gitsek, kağıt, meyhanelere gitsek içki masalarında, sinemalara gitsek koltuklarda, tiyatrolara gitsek, yalnız koltuklarda değil, sahnelerde de tedirginlikle kıpırdanırlar, biz çıkıp gidinceye kadar -onlar başka şeyler derlerdi buna- bu kanayan tedirginlikten kurtulamazlardı. Biz, bir köşeye ilişiverir, kederli ya da öfkeli gözlerle olup bitenleri izler, sonra usulca ya da hızla kalkardık. Bir şey söylemezdik hiç birine, ama herkesin savcısı ve acılarının sahibi bizdik sanki. "Her şey acıtır, her şey kanatırdı bizi."(*) Ve yalnızca şarkılarımızın çalınmayışı kızdırırdı En olmadık yerlerde, en olmadık zamanlarda, yani şarkılarımızı en özlediğimiz zamanlarda, bir istek yapar, sonra onu öyle bir zamanda çalamayacaklarını işitiverirdik. Başımız döner, körleşirdik. Netleşmeye başlayan görüntüde, "Çalamayız" evet, "çalamayız" diyen bizim mahalleden eski bir abimiz olurdu ve tümüyle netleşen görüntüde ise masa, onun kafasına geçmiş olurdu. Öyle bir zamanda onlardan günah giderdi elbette ve polis çağrılır, ve biz karakollardan "unutun onları!" diyen tokatlarla çıkardık. Çıktığımızda yine ağlayamayacak bir kırgınlık içinde olurduk. Hani yıllara çok,ama çok özel bir anıyı yüreğinizde capcanlı taşır ve onu sınırsız bir coşku içinde ve taşıyabilmemin yüzünüze vurduğu onurla paylaşacağınız anı beklersiniz ve o an gelir ve sizin üzerine titreyerek yıllarca, ama yıllarca üzerine titreyerek taşıdığınız bu çok, ama çok özel anının unutulmuş olduğunu görürsünüz. Yüzünüze tokatı polis atmaz. Sonra bırakıldığınızda karakolun merdivenlerinde dikilir, oysa sizin ona nasıl özlemle koştuğunuzu öfkeyle bağırarak bile anlatamayacağınızı anlarsınız. İçindeki insanı boğmuştur. Onun hayatını yaşamış kadar, yıllarca, ama yıllarca yaşlandığınızı hisseder ve yüzünüzü günlerce çözemezsiniz.

Basamakları iner ve yürürsünüz. Şehir sizindir artık. O, sevinç ve acıların birbirine karıştığı, o, her anında umut ve umutsuzluğun birbirini kovalayarak yumaklaştığı, umudun, yüzünüzde ferah bir gülüş, umutsuzluğun kabul edilmez bir korku olarak yaşandığı o günler, aylar, yıllar belki de, yani ortak geçmişiniz ve o gelecek güzel günler yalnızca sizindir

* Murathan Mungan, "Yolculuk Sözcüğünün Birkaç Anlamı" Şiirinden

artık. Bunu anlarsınız. Şehir sizindir artık. Bir meyhaneye girer ve ortak bir şarkıya kaldırırsınız kadehi:

Yıkılma bunları gördüğün zaman...

Yaşanan hüzünler geride kalır. Bunu da öğrenirsiniz. Büyümüş de küçülmüş gibi olduğunuzu söylerler sık sık. Sonra söylemez olurlar onu da. Sanki siz her şeyi biliyorsunuzdur artık. Her şeyi, dünyanın bütün bilgisini, bütün sevinç ve acılarını, dünyada olup biten her şeyi biliyorsunuz, ama hiç kimseye hiç bir şey söylemiyorsunuzdur.

Odanız vardır. Yaşanan hüzünler geride kalır. Şarkılarınız, kitaplarınız vardır bir de. Bir de koynunuzda uyuyan çocuklar, yalnızlığınız ve sabaha kadar yanan ışığınız. Okursunuz, okursunuz, okursunuz. Odanızın kapısı çalınır ya da çalınmadan açılır, ışık, yani kitaplarınız için kavgaya gelmişlerdir, savunursunuz onları. Ama kazanmak için çalışmadığınızı da söyleyiverirler.... Kavga biter, yüzünüz al al olur, kapıyı sessizce çekip çıkarsınız.

Çıkarsınız, bir gemi geliyor olur size. Nöbetçi subayı lumbar ağzında sorar: "Olağanüstü bir şey gördün mü yollarda?" Hayır, görmediniz. Salona indiğinizde kumar masasındaki eski solcular kıpırdanırlar. "Ne garip! Ne garip!" dersiniz, "Yollarda cesetleriniz, oysa siz burdasınız. Ne garip!" Ne garip ki, sarsılırlar. Artık satranç oynuyorlardır mesela, başa dönmüşlerdir. Mesela siz bir subayı yendiğinizde içten içe seviniyorlar, sizinle gururlanıyorlardır. Sanki astlar ve üstler arasındaki bütün çelişkiler satranç tahtasına gelip toplanır, her biri bir satranç taşı olur ve siz bütün çelişkileri astlar lehine çözüverirsiniz: Şah! Sessizlik olur. Subay, yüzü al al sıkar elinizi. Yüzünüz al al salon kitaplığınızdaki bir kitaba ilişir gözünüz: Türkiye Üzerine Tezler. Salon kitaplığından aldığınız kitaba ilişir subayın gözü: Türkiye Üzerine Tezler. Vardiyanız gelir çıkarsınız 00.00. vardiyanız biter 04.00, kitap biter. Kıçüstünde, deniz, karanlık ve sakin, dümen suyu köpüklü, gökyüzü yıldızlı ve kafanızın içi ışıklıdır. Güneş ıpıslak çıkar denizden. Bir tebessüm!

Seyir biter, ama oyun bitmemiştir, yüzü al al değil öfkeli subay yasadışı bağırır: "Sıra açıl, marş!" Açılmaz kimse. Üçüncüyü söylemeyecektir, açılır sıralar, çoluğu çocuğu vardır herkesin, ifadesinde siz durduğunuz için açılamadığını söyler arkanızdaki. "Şah!" der subay

gülerek. Dolabınız aranır, kitap tutanağa geçer. Cezaevi değil, sanki bir bahistir girdiğiniz. Çehov'un öyküsündeki bahis. Aklınız ve akılılar, size bu bahsin yanlış, çünkü yararsız olduğunu söylerler. İçinizden bir ses ise "Gir!" der., "Ne olacağını bilmiyorum ama gir!" "Yalnızca kitaplar" der, girersiniz, üstünüze mühürlerler kapıyı.

Cezanız bittiğinde, sizin yerinize, bıraktığınız şu notu blurlar: "Firar!" Evet, firar ediyorum. Çünkü, şu odaya, sizin bir gün bile kalmaktan korktuğunuz şu odaya girdiğimde ne kadar yalnızsam, bahis süresinin bitmekte olduğu şu saatlerde de o kadar yalnızım. Ancak, o günkü ile bugünkü yalnızlığım arasında derin bir fark var. Bu fark, beni yeni bir yaşama zorluyor. Ben de bu zorunluluğa uyuyorum. Bu yeni yaşam, sizin aranızda değil. Bunu, şu odaya girerken de az çok biliyordum, bizim bir kördüğümüz olduğunu anlamıştım. Bu odada geçirdiğim aylar boyunca, hep bu kördüğümü nasıl çözebileceğim üzerine düşündüm ve okudum. En çok da, daha önce hiç önemsemediğim, okuyanlarını küçümsediğim kitapları okudum. Şu anda o kördüğümü nasıl çözmek gerektiğini kesin olarak bilmiyorum. Ama, girmiş olduğum bu yoldan yürümem ve birileriyle buluşmam gerektiğini ve bir çok insanın bu kördüğümü çözmek için bir noktaya doğru yürümekte olduklarını çok iyi biliyorum! Onlardan çok şey öğrendim, ama bahsimizin kuralıydı, bu yüzden, istediğim kitapları bana sağladığınız için size teşekkür etmiyorum. Bir gönül borcum varsa, onların yazarınadır." Firar!

Özlemi fırtınadır
Bulursa dinginliği
Bulur ancak
Kasırganın koynunda
Lermontov

Geceye çıktığınızda rüzgar yüzünüzü okşar. Sakindir. Sakinsinizdir. Yüzünüzü okşar. Sakinliğiniz, buluşma noktasının mutlaklığındadır. Artık kitaplar bitmiştir. Onlarda, o güne kadar öğrendiğiniz ne varsa, hepsinde bir eksiklik olduğunu, yazılan tarihin ters olduğunu ve onu ters çevirmeyi, herkesin önünden sıvışmayı sevdiği kapılara omuz atmayı, geçmişin bütün değerlerinin ortak olduğunu ve hepsine sahip çıkmayı geçmişle barışık kalmayı, günah çıkartmamayı ve geçmişe, kendine ve ge-

leceğe güven duymayı, aşkı, sevgiyi ve bir romanesk içinde yaşamayı, kendinizi abartmak zorunda olduğunuzu, öfkeyi, kavgayı ve insanların sapmalarını tespit etmeyi öğrenmişsinizdir. Toprağın aktığını ve akan toprakta geleceği yakalamayı, öğrenmişsinizdir. Yürürsünüz. Yürürsünüz, rüzgar yüzünüzü okşar. Gece! Sokak başlarında hiç tanımadığınız insanlar çıkar karşınıza. Lambaların soluk ışıkları altında sizi bekliyorlardır sanki. Sessiz ve yaşlı insanlar! Gözlerinde bir gizem, sizi beklerler. "Bir sigaran var mı Genç?" der her biri. Seversiniz, vardır elbette. Gözlüğünüzün camlarında birer yağmur tanesi! Kitaplardan konuşursunuz, aşktan sevdadan konuşursunuz onlarla. Tanıyorlardır. Coşkuyla anlatırsınız. Gözlerindeki o gizemin ardında, hiç konuşmadan saygıyla dinlerler sizi. Anlatırsınız. "Ama," derler sigaralarını söndürürlerken, "kitaplar sana ihanet edecek!" ve yağmurun içinde kayboluverirler. Rüzgar, "Tanrım! Tanrım!" diye uğuldayarak kaçar! "Hayır!" dersiniz öfkeyle, "Hayır! Hayır! korkaksınız siz! Korkak! Korkak!" hızınız artar, yürürsünüz.

Uzak, ama birlikte yürürsünüz. Sonra rüzgar sizi bir salona atar. Coşku dolu bir salona. Onu, her şeyiyle, günlük yaşamına kadar her şeyiyle çok iyi tanıdığınız onu, ilk kez 1 Mayıs gecesinde görürsünüz. Konuşmasında söyleyeceği her şeyi önceden bilecek kadar tanıyorsunuzdur onu. Sahneye çıkar ve salonu ayağa kaldırır. Salondan çıkar ve yürürsünüz. İstiklal Caddesi'nin başındaki gazeteciye uğrar ve bir dergi istersiniz. "Öyle bir dergi yok." der sabah mahmurluğu içindeki gazeteci "Çıktı" deyip elinizle paketlemiş gibi bulursunuz: Toplumsal Kurtuluş. Güneş, Taksim'i aytınlatır. Sevinçli bir çığlık!

(...)
Yolculuklar başlamaz yürek çağırmasa
akıl yorulabilir, yılabilir, ama yüreğin sırtı gelmez yere.
Yelkenlilerle gidiliyor kosmosa
Piri Reis'in haritasında yüzen yürek kadar yelkenlilerle.

(N .HİKMET. Adam Yayınları, Son Şiirleri, s.53)

Çıkarsınız, deniz karşılar sizi. Siz bu denizde, hersabah, her sabah uyanarak bu güneşe, sevinçli çığlıklar içinde yürüdünüz. Kendinizi

attığınız ve bir gün yapayalnız kaldığınız bu denizde her sabah sizi çağıran bir ses duydunuz. Hep onu aradınız. Bir dalganın sırtında, bir yükselip bir alçalarak, ama onun her anını tanıyarak bu denizde o sese yürüdünüz. Deniz karşılar sizi. Yürürsünüz.

Gün boyunca yürürsünüz. Şehrin yüzüne sinen o unutuş silinmeye başlamıştır. Güneş balçıkla sıvanmaz; üstü kireçle kapanan kızıl yazılar yeniden ortaya çıkmaya başlamıştır. Yaşanan hüzünler geride kalır. Çocukların oyunları arasında, önce toplarına vurup oyunlarını bozarak, sonra saçlarını dağıtarak vapurların kıçüstünden martılara ekmek atarak, sonra indiğiniz iskelede kalın dudaklı bir çingene kızından pazarlıksız bir kızıl karanfil alıp dudağınızda bir şarkı, Dostların Arasındayız, mırıldanarak, şehri gün boyunca bütün sokaklarına kadar dolaşır ve bir eve ulaşırsınız. Söylenen şarkı sokaklardadır. Coşkuyla karşılarlar sizi. Şarkı susar, disk boşa döner. Salonda bir sessizlik. Ulaşmak için aylarca, yılarca gecelerinizi verdiğiniz o an, sanki siz de ters çevriliverecekmişsiniz gibi ürperirsiniz. Sessizlik ürperir. Hiç kimse tanıştırmadan iki adımda sarılırsınız, "Evladım?" der, plak döner, "Haydi artık sıra dansta."

Onunla, gizemli bir çay bahçesinde tanışırsınız. Onunla, son paranızı vererek aldığınız bir kitabını imzalattığınız bir kitap fuarında ya da bir sorunuzu tam da sizin beklediğiniz gibi yanıtladığı bir panelde tanışırsınız. Onunla, serseriliği sevdiği için girdiği bir açlık grevinde ya da her satırını okuduğunuz derginin bürosunda ya da açlık grevindeki öğrencilere açtığı evinde tanışırsınız. Gizemli bir çay bahçesinde tanışırsınız. Kuşku duyulmadığı için önlem alınmayan anlar vardır. Biter plak, disk boşa döner, sarılırsınız.

Coşku döner salona. "Haydi." dersiniz, "Başlayalım artık o ortak şarkıya." Bir şarkı yayılır salona, katılırsınız. Kimileri kaldırmaz kadehini. Bu şarkı nihaventtir, kimileri katılmaz. Kızdırır bu sizi, bir eksiklik duyarsınız. Onların polis olduğunu söyler bir fısıltı. Bir sızı! Salondan çıkanlar olur, iğne çizmeye başlar plağı. Sonra disk atar plak bitmeden ve salona yeni bir sessizlik çöker. "Makam yanlış." diyerek bozar bu sessizliği birisi. "Gizeme ksik" der bir diğeri, her şey aşikar. "Ev sahibi bir kahkaha atar, "Her şey aşikar olsaydı, bilim ve sanata gerek kalmazdı."(*) Sa-

* Karl Marx

londan çıkanlar olur, girenler olur. Ama çıkanlar girenlerden daha çoktur. "Peki öyleyse" der evin sahibi, "Sizin pikabınızda çalalım phlağı." Kadehler kaldırılır gizeme, "Gizeme!" der ev sahibi ve şarkı yeniden yükselir salonda. Ama çıkanlar dönmez. Bu şarkı da nihaventtir, sokaklara yayılır. Ürker raflardaki kitaplar, ev sahibi sancılanır, ama "Ah!" diye içini çeker şarkı, "yine parçalayacaklar beni." "Ah!" çekişini duya duya herkes söyler bu şarkıyı, Çıkanlar da bu yüzden dönmezler. İğne plagı yeniden çizmeye başlar, ev sahibi sancılanır, "Biz bu şarkıyı söyleriz" der durmadan "Biz bu şarkıyı söyleriz." "Ama!" der birdenbire, susar herkes, "Bu şarkının gizemi neredeyse gerçek. Evet gerçek. Bizim pikabımızdaki hep gizem kaldı oysa." Gizem'e döner, "Biz bu şarkıyı söyleriz, ama kendi pikabımızla." Atar plak, parçalanır şarkı. Kadehler bırakılır. "Ceketlerinizi alın beyler" der ev sahibi. "İçki paralarını da unutmayın, biz adamı perişan ederiz." Ödenen paralar yeniden ödenir, salon boşalır. Ev sahibi gizemden kurtulmuştur. Arkada mırıldanmaları kalır... "Biz bu işi yaparız... biz bu işi yaparız.."

Çok mu geçti aradan az mı
bilmiyorum
yaptık mı bu yolculuğu
yaptık gibi mi geliyor bana
bilmiyorum
Eylüldü sabahtı aklımda kaldığına göre
Aklımda kalan bir şey var mı
aklım mı uyduruyor bir şeyleri
bilmiyorum
Eylüldü sabahtı çıktık Moskova'dan..

N.HİKMET Son Şiirleri, s 153

Çıktık. Geceydi, rüzgar uğulduyordu. Geceydi, rüzgar uğulduyordu üzerimize. Hayır, hayır, çıktım o salondan. Çıkmadım da kaçtım. Sonra rüzgar bütün öfkesiyle uğuldayarak, sanki kapıları beni insanlara göstermek için, "işte bu! işte bu!" diye bağırarak göstermek için zorlayıp açmak istiyordu. Hayır! Görmek istememiştim o finali! Çıktım o salondan. Çıktım! Çıktım! Çıktım! Çıktım, ama rüzgar uğulduyordu, kaçamadım. Yara kanıyordu, kol kırılır yen içinde kalır.

Çıkarsınız. Gece. Unutmak istersiniz her şeyi. Ama rüzgar uğuldar: "O kitabı okudun sen! Sen o kitabı okudun! Okudun!" Karanlık sizi boğar. İşte tam o anı, aylar, en kötüsü de yıllar önce görüp de sizin hırçın kararlılığınız karşısında susup kalıveren, sizi elinizden tutup yaşadığınız her şeyi geçerek o ana, birdenbire bütün kapılarınızı kapatıverdiğiniz o ana getiremeyen, çaresiz yüzler geçmeye başlar gözlerinizin önünden. Hiç birisinde haklı çıkmanın sevinci yoktur. Ama Karanlık sizi boğar. Size onunla örgütlü çalışılmaz dedikleri, kişiliğine saldırdıkları kişinin kitaplarını bile okumadıklarını ortaya çıkarır, bunca bilmedikleri birisini eleştirme hakkını kendilerinde nasıl bulduklarını, bu küstah cesareti nasıl gösterdiklerini yüzlerine bağırır, politika konuşurken kişilikleri konuşmaya başlamanın ancak güçsüzlerin bir sığınağı olduğunu ve bunun da olsa olsa bir ahlaksızlık, evet bir ahlaksızlık olduğunu eklemekten kaçınmaz ve bütün bunlardan sonra gerekiyorsa konuğunuz olduklarına bakmadan evinizden, evet kovarsınız ve ikirciklenmeden kapattığınız kapıya sırtınızı vererek öfkeli solukla net davranmış olmanın huzuruna geçersiniz. Onlar sessizce çıkarlar. Ama karanlık sizi boğar. Sığınmak için kitaplığınıza, her sayfasını fırtınalar içinde okuduğunuz kitaplarınıza koşarsınız, sayfaları rüzgarda savrulmaya başlamıştır - Kapılar yüzünüze kapanır. Onlardan öğrendiklerinizle güvenle girdiğiniz ve insanları şok ettiğiniz tartışmalar kanamaya başlar. Onu, aklınızla ve sevgiyle savunduğunuz, eleştirilecek yanlarını da doğru olarak yine sizin söylediğiniz, tartışmalardan sonra yüzünüzü okşayan rüzgar tokat atar bu kez. Öfkesinden yerinde duramadan, bir uzaklaşıp bir yaklaşarak, bir önünüze bir arkanıza geçerek uğuldar, sanki kapıları, sizi insanlara göstermek, "İşte bu! İşte bu!" diye bağırarak göstermek için zorlayıp açmak ister. "Yeter! Yeter!" diye bağırırsınız, "Yeter ! Gelme üzerime bu kadar. Doğruydu her yaptığım. Sevgimi azaltmamanın bir yolunu da bulacağım mutlaka."

Bulacaktım. Ama karanlık sizi boğar. Çıkarsınız, gecedir, Onu sevgiyle savunduğunuz tartışmalardan sonra güvenle yürüdüğünüz gecelerde yüzünüzü okşayan rüzgar bütün şiddetiyle yüzünüzdedir: "Yetmez! Barışık kalmak istiyorsun yine. Barışık kalmak istiyorsun, çünkü günahlar ortaya çıkartılırsa bedellerinin ödenmesi gerekiyor, bunu biliyorsun. Senin, sizin, en büyük çaban, çabanız, kendin, kendiniz olmaktı. 'Kendin'

güçsüzdü. Birlikte güçlü olmak istedin. Ama bir yandan da, onu daha güçlü görüp onun gibi olmak istedin. Onu da böylesine güçsüz görmek ne kadar acı değil mi? Oysa o bunu biliyordu ve her zaman, birlikte güçlü olmayı değil güçsüzlük üzerinde yükselmeyi seçti. Başkalarının hatalarını ganimet yaptı. Sevgini azaltmayacaktın da neden çıktın o salondan, ha? Neden?

Çıktın, çünkü final, bakamayıp gözlerini kaçırdığın, bir dedikoducu ihtiyarla bitti. Bakamadın, çünkü finale doğru parçalatmak için ortaya attığı bir "çocuğu" karşısına alıp, aslında kendisinin o çocukla öyle oturup konuşacak birisi olmadığını da söyleyerek ve onun bu işte çocuk olduğunu da ekleyerek "Dergi satacak mısın?" diye soruyor, çocuksa ona kocaman gözleriyle bakıyor ve sanki "Yüzyıllık Yalnızlık"taki bir sahneyi yaşıyordu. Yıllardır süren iç savaşta Albay Gerinaldo, birlikte büyüdükleri kasabada telgraf maniplesinin başında savaş konularını görüştükten sonra dışarıya bakarak yazıyor : "Aureliano, Macondo'da yağmur yağıyor." "ve Albay Aureliano yanıtlıyordu" "Aptallaşma Gerinaldo, Ağustos'ta Macondo'da yağmur yağmasından daha doğal ne olur? Bakamadın. Çığlık çığlığa perdeye koşup, yüzüne bağırmak, omuzlarından tutup sarsmak, "Yeter! Yeter! Yeter!" diye bağırmak istedin"

İstemiştim. Daha önce çıkanların da aynı bağırma isteğini duyduklarını anladım. Çıkarlarken de "Evladım." diye sarılıyordu onlara ev sahibi. Sonra birdenbire arkalarından bir fısıltının "Hırsızdı." "Polisti." diye kulaktan kulağa dolaştığını anımsadım ve elim cebime gitti: O politikada çocuk değildi! Bütün öfkeyi, kini, nefreti, hataları ve günahları yok ediveren, yürekleri yenileyiveren sevgi anları vardır. Sevginizi azaltmamanın bir yolunu mutlaka bulacaksınızdır. Ama böylesine pürüzsüz yaşandığına inanılan sevgi anlarına ihanet etmenin bir bedeli yok mudur? O en ince bağ da kopar. Çıkartılan fısıltıları ganimet sayan yaverlerin de başka bir masada ortaya atıldığını duyarsınız. Öfkeye geçiyorsunuzdur gittikçe; kusmak istersiniz. Öfkeye geçiyorsunuzdur, korkarsınız. Ama, bütün örtüleri kaldırıveren, gerçeği apaçık gözlerinizin önüne seriveren, sahtelikleri yerle bir ediveren, öfke değil midir? Peki ya gönül borcunuz? Birbirinizi hiç konuşmadan bir ışık çakımında tümüyle anlayabilmenin, çığlık çığlığa gülebilmenin, yüreklerinizi birbirinize kuşku duymadan açabilmenin bir

anlamı olmalı. Bu anlara ihanet etmenin bir anlamı olmalı. Gittikçe öfkeye, gittikçe, ama gittikçe, başkalarınca önemsiz sayılabilecek soruların peşine düşeceğiniz bir yalnızlığa gömüldüğünüzü anlarsınız. Anlamaya çalışarak yürürsünüz. Her şeyin bir anlamı olmalı! Her şeyin bir anlamı olmalı! Olmalıdır! Peki ya gönül borcunuz? Anlamaya çalışarak yürürsünüz. Liman ışıkları sizi somut bir yaşama çağırır, anlamak'tan kaçmak ister, kusmak istersiniz. Yürürsünüz. Gittikçe yoğunlaşan bir acıyla kucaklaşır, kendi kendinizin ve kuşağınızın yazgısı mı; herkesin günahlarının savcısı ve acılarının bedelini ödeyen siz olursunuz. Siz olursunuz, çünkü, kar yağıyordu, o acıları ve günahları yalnızca siz bulursunuz. Oysa hayatta her şey yolunda gidiyordur. Herkes, mutlu ya da mutsuz, güçlü ya da güçsüz, doğru ya da yanlış, hayatı sürdürüyordu. Çünkü, herkes her ilişkinin sonunda haklı oluyordur. Oysa size kalsa bu dünya bir an durmalı, insanlar oldukları yerde kalmalı ve pek azı günlerce ve pek çoğu-siz hariç mi?- aylar ve belki de yıllarca sürecek olan bir günah çıkartmaya başlamalıdırlar. Size kalsa, insanların böylesine günahkar yaşamayı sürdürmeleri her gün bir kat artan bir günahkarlığa batmaları oluyordur. Çünkü o andaki size göre insanlar, günün her anında, yaptıkları her iş ve söyledikleri her sözde günaha batmaktadırlar. Günaha batmaktadırlar, çünkü hiç birisi istediği gibi davranmıyor, istediği şeyleri söylemiyor ve hepsi birbirini aldatıyorlar. Aldatıyorlardır, çünkü oldukları gibi olduklarında dünya daha bir sessiz ve hayatları bambaşka hayatlar olacaktır. Aldatıyorlardır, çünkü hayatları bambaşka olduğunda, bu bambaşka hayatları yaşamak için çok çaba harcamaları gerektiğini biliyorlardır. Eğer, bu bambaşka hayatları göze alırlarsa, bütün geçmişlerini bırakmaları, o bambaşka hayatlara uygun bambaşka insanlar olmaları gerektiğini biliyorlardır. Aldatıyorlardır, çünkü insanları yaşadıkları anların doğruları ya da yanlışları değil, geçmişleri yönetiyordur. Bu geçmiş, kendi tarihleridir. Kendilerine sevdalı tarihleri! En çok bildikleri, başkalarının tarihlerini yükseltmektir. Yükseltmektir, çünkü insanlar kendilerini yaptıkları işlere değil, kendilerine adarlar. Yaptıkları işlere değil, kendilerine sevdalanırlar. Onları o işe bağlayan, işin 'anlamı' değil, süsleridir. Ne garip, bu süsleri de kendileri yaratırlar. En çok, süs yaratmaya çaba harcarlar. Oysa iş, orada, önlerinde, bütün sadeliğiyle duruyordur. En çok, dilden düşürülmeyen bu sadelikten kaçılır. Dilden düşürülmez, çünkü başka türlü

kaçılamaz ondan. Böylece, sadelik de birsüs olur çıkar. Bilimadamı sancıları teşhir edilebilir. Sanat teşhir edilebilir. Yaratma süreci de teşhir edilebilir. Edilebilir, çünkü yapılan işin üzerinde, doğru, güzel, yararlı, sevgi ve devrim yazıyordur. En çok sempati kazanan ve bu yüzden yapılan şey, olmayanın, en kötüsü de olanın, teşhirciliği olur çıkar. İnsanlar en çok, devrimci sıfatı için devrimci olurlar-oluyorlardı. Sade insanlara karşı bu sıfatla güçlü olurlar. İnsanlar en çok bu süslerle günahkar olurlar. Çünkü "anlam"ı zedeleyen bu süsler değil midir? En büyük günahkarlık, bu süslerle çocukları aldatmak, onların sevgilerine ihanet etmek ve her şey apaçık ortadayken ve çocukların gözleri onları artık oldukları gibi görebiliyorken, yine de o süslere sarılmak ve her şeyi itiraf edercesine onların o işte çocuk olduğunu söylemek ve sonra onların ceplerine, boyunlarına sarıldıklarında koydukları parları başkalarının koyduğunu fısıldamk değil midir? Hüzün'e en büyük ihanet, kendi hüzünlerinin farkında olmamak değil midir?

Ve çocukların en büyük düş kırıklığı, her şeyi, bir ışık çakımınca bütün gerçeklikleri ile gördükleri her şeyi, herkesin yüzüne haykıracak kadar çocuk oldukları anda, o yüzlerin bütün kapılarını kapayarak, artık aldatamayan süslerine sarılmaları, sıkı sıkıya sarılmaları değil midir? Çocukların en büyük açmazı, büyüdükleri zaman dünyanın kirleneceğini görmeleri değil midir? Teneke Trampet! En büyük yanılgı, çocukların gözlerinin görmez olduğunu sanmak değil midir? Herkes, kendi yazısını aynada yüzüne karşı okumalıdır. Biz trampetleri her zaman, herkesi kendisinden daha fazla anladığımız için öyle hüzünlü çaldık.

Pişman olmayan çocuklardır. Sevgileridir. Onların, tek ve en büyük hatası, her zaman başkalarına özenmek olur. Her zaman, onun gibi olmak istedikleri birisi vardır önlerinde. Onlar için en büyük trajedi, ondan tokat yemektir. Tokat atanlar için "fars" olan ise, çocukların, atılcak tokadı haber vermiş olmalarıdır. Onların en büyük sorusu, "kendileri" olmaktır. Olur olmaz zamanlarda kendilerini sokaklara atarlar.

O karlı geceye çıktığımızda, rüzgar fısıltılar taşıyor ve yüzümüze vuruyordu. Sevgimizi azaltmamanın mutlaka bir yolunu bulacaktık, rüzgar yüzümüze vuruyordu. Hep aynı plak dönüp duruyordu o eski pikapta. Rüzgar fısıltılını taşıyordu. Salonda kalanların da çıkacakları günü

görmenin kederini yaşadık. Kar taneleri en çok saçlarımıza düşüyor. O an, aslında bütün tılsımın "Uzaktan Sevmez" olduğunu anladık. O an, duyduğumuz "Gönül Borcu"nun da bizim bir hayalimiz olduğunu anladık. Düğüm çözülüyordu. O an, her çözümün her gün yeni bir kördüğüme dönüştüğünü, sonra onu çözdüğümüzü ve her yeni çözümün her gün yeni bir kördüğüme dönüştüğünü anladık.

BAZI İÇ SORUNLARIMIZA İLİŞKİN TOPLU BİR BAKIŞ VE (HÜKMÜ GEÇMİŞ) BİR ÖNERİ(*)

Onur Erk

SUNU : ÇERÇEVE DEĞİNMELER

Varsayılan bir yapının içinde bulunduğu durum ya da ayakların suya değmesi sonucu karşılaşılan gerçeklik yeni bir "yol ayrımı" ile aşılmaya çalışılmaktadır. Yol ayrımına kadar olan sürecin gizi çözülmelidir. Bu

* Toplumsal Kurtuluş'un faaliyetlerinin kurullaşması ve kurumlaşması, kısaca yayın ve yazı adlı organlaşma üzerinde 1990 yılı sonbaharında ortaya çıkan tartışmalarda organsal ilişki, işleyiş ve biçilmeniş konusundaki farklı düşünce ve tutumumdan dolayı T.K'daki formal görevlerimden istifa ettim. İstifamı, "Kollektivite Yokluğu, Zihin Tembelliği, Y.K. Severliği, Politik Güce Dönüştürme Sancıları ve Örgütlü Politik Açık Müdcadelenin yerine Yayıncılığın ikamesi" alt başlıklarında gerekçelendirdiğim uzun bir yazıyı T.K. mensupları için hocam Y. Küçük'e ilettim. İstifamı tamamen tesadüfi, hemen takip eden süreçte yurt içi ve dışında meydana gelen ayrışmalar üzerine, yeni bir girişim olarak yaptığım değerlendirme görüş ve bir öneri taşıyan başka bir metni ise T.K. dergisi Genel Yayın Yönetmeni C. Baysan'a, Avrupa'da temsilci M. Silar'a ve ayrılanlardan H. Yurtsever'e Ocak ayı içinde gönderdim. Bu yazıyı, T. Fikret Yorulmaz'ın T.K.'un 40 ve 41. sayılarında

"bizim" kamuoyumuzun hakkıdır ve müştereken yapmak doğrudur. Kapalı kapılar ardında.... geleneği kırılmalıdır.

★★★

Yenilik adına ilk adımını atanların, dünden yarına uzanan süreç içinde geleneğini oluşturma iddiasında olanların diyaloglardan kaçınmadan eleştirel açıklık üzerine basmaları daha bir zorunluluktur. Eleştiri bütünleşmek için gereklidir ve en sert eleştiri yoldaşça ilişkiye engel değildir. Yaptığı işten güveni olanların bundan kaçınması için de hiçbir neden yoktur.

Karşılıklı etkileşim, değişim sürecinin verimli olabilmesi için, politik konumlara ve farklılıklara açıklık getirecek her çaba sevinçle karşılanmalı ve hakkı verilmelidir.

★★★

Amipleşme Türkiye Solunun yakasından elini çekmelidir. Türkiye Solunda perspektifsizlik, teorik sığlık, duygusal, etik sorunlar kadar, mültecileşme, fraksiyonculuk ve karanlık tutkusu önemli bölünme nedendir. Bu nedenle "çatışan" görüşlerin doğruluk ya da yanlışlıklarına göre değil de, kilit mevkide olanların, dümeni elinde tutanların ne düşündüğüne göre desteklerin oluşmasına izin verilmemelidir. Kanallar "önder" grubun konumunu korumak amacıyla değil, sınıf mücadelesini ilerletecek ilkelerin kökleşmesi amacıyla işletilmelidir.

★★★

Takım heyecanı ile daha çok alkış tutarak üstün kılınmaya çalışılan çizgilerin/çevrelerin tarikata dönüştüğüne Türkiye'nin yakın geçmişi tanıktır. Tarih hayallerinin hayaletleri altında ezilip giden "büyük"lerin ders alınması gereken dramatik öyküleriyle doludur. Bu durumda umudu kursağında kalmış "alkışçılar" için gönülde yatan aslana dönmek (12 eylül sonrasında görüldüğü gibi, fuhuş-alkol-kumar batağına saplanmak), sükud-u hayale uğramak, ihanete savrulmak kaçınılmaz sondur.

---

yayınlanan, doğrudan yakın geçmişimizin sorunlarını irdeleyen ve haklı değinmeleri yanısıra yer yerde vulgar formülasyonlar ve bir kızım sana salvolan gibi şahsi dozlar barındıran yazılarından alınan dürtü ve esin ile, sözkonusu metinden hareketle ve özüne sadık kalarak hazırladım. Yayınlanması gelen bir teklif üzerine oldu.

Yalnızca kendini doğru ilan ederek güç olunamayacağı gibi, bazı saygınlıklar "sermaye" yapılarak veya sorunları kişisel durumlar olarak algılayıp lanse ederek, ya da sorunları bir kişinin üzerine yıkarak mesafe alınamaz. Ve bir tekerrür aşılmız olmaz.

Doğru fikirlerin propagandası ile sınırlı yayıncılığın dışına da uzanılmalı, kollektif örgütleyicilik yanına ağırlık kaydırılmalıdır. Yayıncılığın ihale kapmada yaldızlı bir hap gibi kullanılması dönemi kapanmalıdır.

Diğer yandan, öngürülene uygun maddi ve örgütsel hazırlığın yapılmaması, buna karşın çıkış gerekçesine uyma sorumluluk ve zorunluluğunu yetire getirmeyen bir pratiğin sergilenmesi halinde "suç" başkalarında aranmamalıdır. Her türlü -bilerek ya da bilmeyerek- taş döşendikten sonra taşların üzerinden yürüyenleri suçlamak ve sonra da "bakın işte karşıya geçti" yaftasını yapıştırmak kolaycılığından kazanç ummak devrimci bir tutumla bağdaşmaz.

★★★

Malesef sol kültürümüzde ve yaşadığımız pratik sürelerde, hızla terkedilmesi gereken böyle bir kült mevcuttur. Çabam; yakın geçmişimizde rastlanan, ilerideki bölümelerde değindim bulaşıklıklardan ve olumsuzluklardan geleceğimizi arındırmaya yöneliktir. Ve kişi kültünün izleri ve lekelerinden ne kadar uzaklaşılırsa, o kadar hedefine ulaşmış olacaktır.

★★★

Aşağıda bir takım olaylar çevresinde oluşan görüşlerimi kısa ilk notlar şeklinde aktarmaya çalıştım. Sonunu da bir öneri ile bitiriyorum. *Sunu*'nun;

1) "Öneri" gözlüğü ile okunmasını,

2) Geçmişimizi gelecek yapma doğrultusunda, bir adım oarak değerlendirilmesini, diliyorum.

Hiçbir spekülasyon meydan vermeden, bilgi ve ilginizi öneri merkezinde yoğunlaşturacağımıza inanıyorum. (*)

* Öneri'nin artık benim açımdan da geçerliliğini yitirmiştir. Çünkü en basitinden, Avrupa'ya veya TK'a sırt ya da yüz çevirmek bir yandaşlık ölçüsü haline gelmiştir. Buna rağmen, metnin orijinal kurgusunda "öneri" belkemikliği yaptığından yeniden yazımda çıkartmayı doğru bulmadım.

YURTDIŞI VE SOL

Uzun yıllar genel olarak ve hatta mültecileşmeye varan bir tutumla TKP'nin tekelinde bulunan yurtdışı, 12 Eylül'le birlikte aşağı-yukarı tüm sol için, öncelikle fiziki korunma kaygılarından kaynaklanan bir tercihin uzantısı olarak "yurt" olmuştur. Yurtdışının bu boyutlarda bir mekana dönüşmesi Eylül'ün paradoksudur. Yurtdışını "yurt" edinmeyi ya da uzun süre (idamlıklar ve ağır cezalıklar dışında) konaklamayı mazur görmek devrimcilik açısından olanaksızdır. Hele de bugün, silahsız, eylemsiz örgüt ve düşünce "suç"ları için Eylülist darbenin sıcak koşullarında anlamlı maddi gerekçelerin nesnelliği büyük çapta kalmamıştır.

Örgütlenme biçimini ve stratejisini yurt-dışındaki konumlanışa göre düşünmek ya da oradan biçimlendirmeye yeltenmek ilkesel olarak doğru değildir. Çünkü, yurtdışı Türkiye sınıf mücadedelesinin coğrafyası, maddeni bakımından dışsaldır. Mücadelenin sürekliliğine koşut, konjonktüre bağlı olarak önderlerin, merkezin yurtdışına kaydırılması ve/veya hayli zamandır yaşanan çağda sınıf mücadelesinin uluslararası niteliğinin bir gereği olarak, sürekli bir dış büronun açılması bilinen bir şeydir. Olması da gerekir.

Bunu, sosyalist siyaseti yurtdışı ile ilişkilerinde güdümlülük illetinden korumak için de belirtmek gerekiyor.

Ayrıca, yurtdışı kendi özgül dinamiği gereği "kendinde şey"dir. Her özel coğrafya için yurtdışı hem açık, hem kapalıdır; eşyanın tabiatı gereği bu böyledir.

Buna rağmen Türkiye solu, bir bütün olarak yakaladığı ya da yakalandığı yurtdışı momentini bir olanağa çevirebilir. Yeni bir lojistik (destek) cephesi olabilir. Bu desteğin de bazen hayati önemi olduğu reddedilemez. Dahası sistemli bir teorik-pratik eğitim ve hazırlık için işlev üstlenebilir; uluslararası dayanışma ve kamuoyu oluşturmada hızlı ve yaygın etki sağlayabilir; teknik, mali ve dökümanter ek katkılar sunabilir; güvenlik kutusu görevi yapabilir, yurtdışı.

KURGUSAL HAREKET'LİLİK (KH) SİMETRİĞİ ÜZERİNE ÖZLEMLER VE GÖZLEMLER

Hemen başta söylenmelidir ki, KH müşterek (global) bir çatının altında meydana gelmiş olsa bile, ortak görüşün, ortak iradenin, ortak gündemin ürünü değildir. Varsayılan bir sisasi birliğin keyfi tasarrufudur. Gönüllü bir iş bölümünün, verilmiş temsili tasarrufların değil, orda-burda kendini yetkili sayan bireylerin ürünüdür. Bireylerin tarihin çizgisine iz düşen eğilim göstermeleri, isabet kaydetmeleri yine de onları tekillikten kurtarmaz ve yoğunlaşmış temsil gücü, vasfı kazandırmaz.

KH'nin henüz pratik bir gerçeklik özelliği yoktur ve kendisini nasıl var edeceği de bilinmezlik içindedir. Bilinen şey "Hareket" performansının yayıncılıkla iç içelikten öte bir özdeşlik ve sınırlılık taşımasıdır.

KH, toprağa basamamışlığını özgül gelişme dinamiğinin sorunları ya da problematiğini açarak aşmayı deniyor. Nitekim "likidasyon-gizlilik-birlik" eksenli yaklaşımlar, soyutlanmış siyasi pratiklerin nükseden edebi reçetelerindir. Mühhasıran kurgusallığın simetriğidir. Yapıya türev terimler/sorunlar üzerinde görüş, tavır geliştirmek yapıya göre talidir ve bilim metadolojisine uymaz.

KH'yi anlayabilmek, pratik olarak kavrayabilmek için bilgisen ve eleştirel değerlendirmesine ihtiyaç duyulmaktadır. Süreçlerin oluşumuna katılmadan (en azından ilk düşünenler olarak) sonuçlarına bağlanmak beklenmemeli. (*) Kurgusallığı ayakları üzerine dikmenin ilk ve temel şartı enformasyondur. Bu da takdimi zorunlu kılar. Ki, "Hareket" iddiası da bunu gerektirir.

K.H. özlemimizdir, (Zira aynı düşünsel düzlem üzerinde, aynı programatik zeminde bir biçim, yapılanış farklılaşmasını içeriyor) ama "bize"

---

* Yanlış anlaşılma olasılığını önleyebilmek için üzerinde durmak istiyorum. "**İlk düşünme**"nin doğasında saklı imtiyaz avantajının hakarayışçısı değilim, kesinlikle. Burada örgütsel yaşamın bir temel kuralının ihlalini sezinlediğim, açıkçası çiğnendiği kanısında olduğum için durdum. "İlk düşünenler"e bir vurgu olarak ve vahametin boyutlarına işaret etmek amacıyla, salt bu nedenle değindim. Zaten yazımın Ek Bölümünde, Tevfik Fikret Yorulmaz'ın "Aydınlar Kalıplar ve Korkular" başlıklı yazısında zikrettiği demokratik merkeziyetçiliğe dair görüşleri tartışma konusu yapmam da, orta yerde olup-biten vahametten ötürü.

dışsal formlaştığı anlaşılıyor. Bu durum, başka yerdeki eksilerin bir başlangıç adımı olarak buraya artı olarak yazılmasına engeldir. O nedenle sürecin kavranması çift yönlü sorgulanmakla ancak mümkündür.

Örgüte duyulan bağlılık ve övünç, devrimci hatta asla vazgeçilmeyecek bir niteliktir. Ancak örgütsel strateji, özellikle de henüz önderlik konumunu kanıtlayamamış bir aşamada mutlaklaştırılıyorsa, örgütsel fetişizimle örtüşmeye işaret eder sanıyorum.

Evet, parti yolunda çekirdeğin sağlam kurulması için merkezileşmeye şiddetle ihtiyaç vardır. Mevcut kadrosal birikim, belli bir program ve stratejiden hareketle sosyalist ve işçi hareketinin ileri unsurlarıyla ilkeli bir diyalog ve işbirliği içinde gerçek bir parti (aysberg yapıda) inşa etmeyi hedefleyen bir örgütlülük evresine yükseltilmelidir. Öncesinden tekil bir mirasa dayanmayan, standardı olan bir gelenek devralmamış bilakis, farklı tarihlerden, pratiklerden gelmiş, farklı formasyonlara sahip bir kümelenmenin sentezi; kapsayıcı, merkezi, yetkili organlaşma ile sağlanır. Oluşum halinden olacağı disiplinli, denetimli, birleşik geçişin/sıçramanın yolu budur. Değilse her biri ayrı bir *Tiranlık* olan, başına buyruk, yaptım-olducu, anarşizan gevşekliğin kol gezdiği ucubelerle karşılaşır.

AYRIŞMADAKİ ZAAF

Yurtdışı, TK (Toplumsal Kurtuluş) ile taraflaşmaya kendi başına karar vermiştir. Kararını TK Kamuoyuna mal etmeyi, TK içi müdahale yolu ile "sorun"un gündemleşmesini ve anonimleşmesini denemeden "ayrılık" sonuna erişmiştir. Oysa olay, kelimeleri bilimsel içerikleri ile kullanacak olursak, ayrılmadan çok ayrışmayı anlatmaktadır. Zira ifade edilen sorunlar pratik politik alanda yoğunlaşmaktadır.

TK'nın hukuki temsilcileri bir tarafta K Hareket patent hakkının kendilerinde olduğunu öne sürenler diğer tarafta... Ayrılık kelimesi durumu analiz etmeye uygun düşmüyor bence. Kurtuluşçu devrimcilerin doğrusu ve doğrultusu, şematik tarafgirlikten önce nesnel bakışı ortaya çıkarmaya, kurgulamaya yöneliktir.

Hiç kuşkusuz, potansiyel olarak var olan buluşma ya da kesişme noktası ancak bu bakışın netleşmesinden sonra vücud bulabilecektir. Tersi

görünür olana duyulan tepki ile bilinmeyenin esrarına kapılmaktır. Kollektif özne/örgüt arayışına bir başka oldu-bittiyi ikame etmekle sadece "karargahın" yeri "kurmayın" adı değişmiş olur.

Bireysel irade bireyle kaim değildir, bireylerin isminin ve cisminin değişmesi ya da azalıp çoğalmasıyla da iptal edilmiş olmaz. Buradaki fark monarşi ile oligarşi arasındaki fark kadardır. Bunun, içerdiği eltizmi yanı sıra, mahkum edilmesi gereken başka yönleri de vardır.

Bireysel irade mutlakiyeti ile zümre hakimiyeti arasında seçim, azınlık yönetimi çeşitlemelerinden birine mahkumiyet demektir; reddedilmelidir.

Örgütsüzlüğün panzehiri örgüttür. Ama örgütün mücadele alan, yöntem ve araçlarından birinin mutlaklaştırılmasıyla ilgisi yoktur. Mutlaklaşan, objektif olarak, kendisine göre diğerlerine gölge oyunculuğu biçer

Gözlemim o ki, gizlilik hep bir büyü taşımaktadır. Özellikle mücadeleye yeni atılan genç unsurlar bakımından. Ancak Türkiye Devrimci mücadelesine sağladığı birikim ve hizmet o ölçüde olmamıştır; cazibesi büyüsünde kalmıştır denebilir. Bu, ciddi bir "Parça", "Tavır" oluşuna halel getirmez. Anti parantez; olay, temel-tali ikilemi içinde ele alınamaz. Esas olan politik örgütün sürekliliğini sağlamak ve bunun kadar da, partili mücadeleyi fonksiyonel kılmaktır.

TOPLUMSAL KURTULUŞ ÜZERİNE ÖN SAPTAMALAR

TK, '80 sonrası sosyalizmin örgüt arayışı içinde, Açık Parti süreci (mücadelesi) içinde doğmuştur. Bu sürecin bir yan ürünü değildir, ama süreçle çakışmıştır. Bu bakımdan partileşmek TK'nın doğuştan gelen bir özelliği sayılabilir.

Doğuşu geçmişten gelen hiçbir çizginin doğrusal uzantısı veya yansıması değildir. Ancak, Sosyalist İktidar kadrolarının önemlice bir bölümünün katkıları ile vücud bulmuştur. Dolayısıyla sosyalist devrim perspektifi, iktidar yolunda partili mücadele ilkesi, geleneksel renkleridir.

TK, bu renklere jakoben vurguyu, teorik-politik şiddet dilini ve örgüt stratejisinde diyalektik ikiliği katmıştır.

TK'nın spesifik tarihiyle, bizatihi kurduğu/yarattığı teorik-politik hattın özgünlüğünü ise şu noktalara dayandırmak mümkündür:

1) TK, Türkiye devrimci kültürünü yeni bir söylem ve içerikle güncelleştirmiştir. Solun geleneksel bakışından kopmanın devrimci çerçevesini kurmuştur. Kemalizm, dünya sosyalizmi, devrimci demokratizm, ulusal sorun, örgüt-şiddet çifti üzerine açılımlar geliştirmiştir. TK; kısacaa kendi tanımı ile, yol açıcı olmuştur.

Marksizmin devrimci yorumu, eski kalıpların sorgyulanması inkarcı bir pozisyona düşmeden yapılabilmiştir.

2) TK, geçmişin ululan üzerindeki bölünmeye, mülkiyet kafası ile sahiplenmeye son vermiştir. Tarih, devrimci miras, mücadelesi geçmiş ortaklığının damarını yakalamıştır. Gelecek birliğinin geçmişin ölü elince bölünmesini önlemiştir. İktidara yürüyüş kolları arasında saçayağı bütünlüğünü bilince çıkartmıştır.

3) Siyasi hareket, örgüt nitelemesini rahatlıkla kullananların kabuğuna çekildiği bir dönemde TK sosyalist insana, sosyalist ahlaka, sosyalist mücadeleye moral ve güven ekmiştir. Bir fraksiyonun değil, Türkiye devriminin sesini yükseltmiştir. Kabul edilmelidir ki teorik şiddetin, entellektüel muhalefetin doruğu, daha esnek bir deyişle doruklarından biridir. Yayıncılıkta ileri bir mevzidir. Buradan geriye gidilmemelidir. Bu niteliğini korumak için; hiç bir fraksiyona peşkeş çekilmesine, çeşitli fraksiyonların süngüsü düşmüş utangaç ardıllarının TK'nın şemsiyesi altına sığınarak ajitasyon çekmelerine geçit verilmemelidir. Elbette, hiç pazarlıksız, değişik katkı ve dayanışmalara açık tutulması bunu değiştirmez.

4) TK, Türkiye'ye sınıf bakışı ile yaklaşmada öncü ve örnek olmuştur; karşı bakış üremiştir. Eylülizm, Tekelci polis devleti, iç savaş-demokrasi çözümlemeleri bu cümledendir. Ne var ki, sınıf bakışını pratikte politik alternatifle buluşturmada tamamlamada aynı başarı katsayısına ulaşılamamıştır.

TK, hiç kuşkusuz en önde gözüken mensubu ile organik ilişkisinin

doğal sonucu olarak aydın hareketinin, açlık direnişlerinin, entellektüel muhalefetin açtığı süreçden, atmosferden soyutlanamaz. Bu sürecin doğrudan bir parçası değilse bile, birinci dereceden yakınıdır. Yakınlık tabiyet anlamında ele alınmamalıdır.

Bu, şunun içinde belirtilmeli : TK'un en önde gözüken mensubu, bazı çevrelerce "sessizlikte ölüme mahkum" edilse bile, sol kültürümüzdeki teorik etkinliği, özgünlüğü, üretkenliği, politik iyimserliği ve direngenliği ile (eğer gerekiyorsa) tartışılmalı iken; bu yönün ihmal edildiği görülüyor. Ancak ona el vermemeye yemin eden ucuz demagoglardan ve onu baştacı eden havarilere kadar genişce bir kesimin günlük politika ve söz malzemesi yapılması da devam ediyor. Belki buna bakarak, o, herkesin kendisi ile, bu şekilde de olsa, ilgileniyor olmasından tatmin duyacak ve hatta mihver insan olduğu kanısına kapılarak sağlıksız sonuçlar çıkarabilecek. Kuşkusuz onu sevenler de, sevmeyenler de olacaktır. "Bizim" için önemli olan, *yetmez* olduğu cepheyi doğru teşhis ederek *yapıcı* rolün gereklerini yerine getirmektir.

TK'NIN SORUNU

TK (Toplumsal Kurtuluş) içinde doğduğu süreçin ana halkasını-örgüt, parti halkasını, lafzen yakalamış, fiiliyata geçirememiştir. Kendi pratiğinde bunu somutlayamamıştır; politik-teorik hattını maddi güce dönüştürememiştir. Kendiliğinden ve amorf yığılmayı, merkezi, disiplinli politik güce sıçratamamış ya da amorfluğu aşamamıştır.

Şu an için açık örgütlenme potansiyelini reformist çarklara kaptırmıştır.

Mutfağında ise örgütlülüğü, gelenlere hep aynı işi ihale etmek olarak uygulamış, gelenlerden önce gidenleri tutmanın kelimenin tam anlamıyla örgütlülük olduğunu kavrayamamıştır.

Teorik müdahaleyi iktidara taşımak esastır. Teorik dokunun gözenekleri pratik politika ile örülmedikçe bu, yersiz bir hayaldir. TK'un, iktidar araçlarını kurmak ve çoğaltmak varlık nedenidir. Dergilerden bir dergi olmanın ötesine geçmek, söyleyen kadar eyleyen, yazan kadar yapan olmak, temel kaygı olmalıdır.

TK'un varlık nedeni ile pratiği arasında küçümsenemez bir boşluk vardır. Bu boşluk rahatsızlık kaynağıdır; bir tür sürekli kanayan iç yaradır. Ve doğrusu TK küskünleri, muhalifleri, ayrılıkçıları burdan dolayı yerden göğe kadar haklıdırlar. Zira her biri kendi cephesinden soruna buldukları cevabı/çareyi anlatmaktadır. Genişleyen hoşnutsuzluk çemberi, kanımca, kişisel kaprislerden değil örgütsüzlükten beslenmektedir. Bunun ötesinde ayrılık nedenleri ileri sürmek biraz "yanlış bulma" merakından, birazda bir de teorik bir nedene dayanmak ihtiyacından zorlanmaktadır. Zira, fikri süreçlerde, düzenlerde hep nüanslar bulmak mümkündür.

Doğru ve doğrultu, boşluğu ortadan kaldırmaya aday olmak, boşluğun yarattığı "çocukların" savrulmasını önleyecek istihdamı geliştirmektir. Yani örgütü realize etmek, örgütlülüğü eyleme çıkarmak, devreye sokmaktır; TK'u geniş anlamda örgütlemektir. Çeşitli örgütsel biçimler bunun **alt** düzlemidir.

Büyük birliklerden önce kendi birliğimizi tazelemek gerekmektedir. Ayrıca birliğin diyeti başka birlikler olmamak gerekir. Eğer birlik için, bir başka birlik feda ediliyorsa, özde sadece takım değişikliği zuhur ediyordur. Yakını günah keçisi, uzağı bir mesih gibi görmek ya da herşeyi "okyanusun derinliği dizboyunu geçmez" edası ile umursamaz karşılamak yanlıştır ve böyle eşik atlanmaz.

Tasnif ve tasviye birbirine karıştırılmamalıdır. Tasnif; yol, kadro, örgütsel araç etüdüne dayalı ayıklanmış toplamdır. Tasviye; yol, kadro, örgütsel araç indirgemeciliğidir. Kendini güneş, kendinden gayri herşeyi gölge gibi görmek de tasviyenin başka bir çeşididir.

BİR ÖNERİ(*)

Sonuç olarak, "sorun"u kavrayış, algılayış, aşış konsunda eşzamanlılık ve yöntem aynılaşması sağlanamamış, farklı tavırlar sergilenmiş olsa bile, zaman çok geçmiş sayılmaz; yabancılaşmaya, soğuma ve kemikleşmeye fırsat vermeden geniş (temsil gücüne dayalı) bir toplantı düzenleyerek veya benzeri bir platformda buluşarak bir muhasebenin yapılması zaruri ve mümkündür.

* Öneriye yönelik ikinci dipnotta açıklama yapılmıştır.

Önerilen platform, TK topluluğu ile birlikte, TK topluluğu önüne gündemi yaurmak için, "*değişik*" ya da "*farklı*" olanın kim olduğunu netleştirmek için, sonuca; yani uzlaşmaya mı, çatışmaya mı ya da kenetlenmeye mi, ayrılmaya mı karar vermenin koşullarını yakalamak için gereklidir. Kararın topluluğun eşit katılımı ile alınması için gereklidir.

Bir tarafta aydın prestiji ile, öbür tarafta aydınca çabalarla yönlendirmelerin yerine taban insiyatifini, kollektif irade ağırlığını koyabilmek için, sahnenin ve ortamın hazırlanması şartur. Ve bu muhatapların yoldaşca sorumluluğuna kalmıştır.

Böylece en azından daha sağlıklı ve olgun bir saflaşma tamamlanmış, hukuk ikmal etmiş olacaktır.

KENDİLİĞİNDEN BİR ÖRNEK OLUŞTURAN EK:

YORULMAZ'IN YORUMU VE DEMOKRATİK MERKEZİYETÇİLİK

"Bizim" örgüt anlayışımız; dar bir önder kadronun, çoğu kere tarif edilmiş kurullar içinde, önderin tek başına ya da üyelerden kendine uygun gelen bir teki ile konuşarak (genellikle danışarak), tabanın görüşünü almaksızın bütün sorunları tartıştığı ve politikalar hakkında kararlar verdiği burjuva örgütlerden nasıl farklı olacak?

Nitekim, T. Fikret Yorumlaz'ın yazımın "Sunu" bölümündeki dipnot-Ta da belirttiğim yazısından şimdi yapacağım aktarma hem vulgar formülasyona, hem de bu sorunun yerindeliğine çarpıcı bir örnek oluşturuyor. Yorulmaz, Tevfik Fikret adına pek yaraşmayan yazısında şöyle diyor: " Herhangi bir kimsenin, en azından işin başında bir gizli hareketin demokratik merkeziyetçi olabileceğine inanmasını imkan dahilinde göremiyorum; maddi temeli bulunmuyor.(...) Burada, demokratik sözcüğünün yanlış kullanıldığını düşünerek, katılımcı bir merkeziyetçiliğin, işin başında, bir gizli harekette aranmasını, bir insanın kendisini aldatması sayıyorum." Görülüyor ki Yorulmaz için demokratiklik, katılımcı anlamıyla da olanak dışı. Ve aynı yazının dipnotunda "Demokrasi bir devlet durumudur. Birden fazla sınıfın varlığını karşılıklı durumlarını anlatıyor. Böyle bir kavramın parti yapısına taşınmasını anlamı-

yorum" diye devam ediliyor. (TK Dergisi, 1991, Sayı : 41, "Aydınlar, Kalıplar ve Korkular" Syf 19) Ben bu aktarmanın çağrıştırdığı çeşitlilikleri boğan, dışlayan, ancak papağanlaştırıcı, monolitik parti anlayışı üzerinde durmayacağım; yalnız Yorulmaz'ın bir zamanlar "kuruluş"un örgütlenme modeli olarak ve tamamen yerel deneyimlerin ışığı altında "Halk Partisi" modelini önerenlerden olduğunu biliyorum ve izniyle şunu eklemek istiyorum. Genel havasından tanıdık Bilginvari üslubundan demokratik merkeziyetçiliğe "müthiş" allerjisi olduğu izlenimi edindim. Demokrasi konusundaki doğru bakışla bir başka olguyu yargılamaya çalışması, daha doğrusu o olgu üzerindeki tartışmayı kestirmeden atlamaya kalkması da bunu anlatıyor. Fakat Yorulmaz "demokrasi" kavramının kategorik gasbını görüyor ve bu nedenle bozuldtuğunu, soysuzlaştığını düşünüyor ve bu nedenle de aynı öz'e yeni bir kavram arayışını çiziyor ise, itirazım yok.

Bu vesileyle Yorulmaz'ın da bilgisi dahilinde olduğundan emin olduğum, öze değgin kısa bir anımsatmada bulunacağım: Yıl, 1919 "Vidaların sıkıştırılması" gereken yıllar. Yer, Rusya; ağır iç savaş koşulları ve Rusya Komünist Partisi (Bolşevik)'in 8. kongresinde açıkca gündeme gelen konu, *merkeziyetçilik*... Buna karşın delegelerin yoğun yakınması. Dolayısıyla;

1) Merkeziyetçiliği hukuksal bir durumla izah etmek mümkün değil, mümkünse bile doğru değil.

2) Yakınanları lanetlemek her zaman çözüm değil. Üstelik Yorulmaz, cümlesine "işin başında" tamlaması/ayracı yerleştirerek merkeziyetçiliği, gizliliğin tüm yolboyuna sirayet ettirmekten kaçınıyor, başka bir deyişle demokratiklik ya da katılımcılığa açık kapı bırakıyor olsa da, olayı "baş" ve "son" meselesi gibi ele aldığından mekanikliğe düşüyor. Daha doğrusu, Yorulmaz'ın yorumu amprizm kokuyor. Bir sakatlığı sindirmeye ya da özel durumu teorileştirmeye çalışıyor.

Bir kere demokratik merkeziyetçilik ilkesel bir konudur. Burjuva örgüt, emir-kumanda, ast-üst ilişkilerinin tam tersidir. İnsanın kendi kaderi üzerinde söz, karar ve yetki sahibi kılınmasının mekanizmasıdır. İnsan özgürleşmesi için "boş" zamana ne kadar ihtiyaç duyuyorsa, o kadar yaşamsaldır. Demokratik merkeziyetçilik ne gizlilik ve açıklıkla ne işin

başı-sonu ile özdeşleştirilemez bu nedenle Demokratik Merkeziyetçilik örgüt-toplum bazında kan dolaşımının, Öncü'den kütleye doğru genel eşitliğin ve her kollektif yaratıcılığın vazgeçilmez yoludur. Demokratik merkeziyetçilik, eşitci, ortakçı, paylaşımcı toplumsal düzenin özedeğgin temel direğidir; katılımcı anlamıyla da gönüllü-bilinçli-disiplinli örgütleniştir. Bireyin otomizasyonuna kollektif özne'likli cevap veriştir.

Lenin "tavan" otoritesi ile "taban" otoritesi arasında bir zıtlık yaratmaya yeltenenlere veya demokratik/Merkeziyetçilik kavramında bir çatışma bulanlara öfkeleniyor ve 1920'de; "... insanın kendisine sol bacağının mı, yoksa sağ elinin mi daha yararlı olduğu..."nu sorarak, bu konuda yapılacak bir tartışmayı " çocukça, gülünç ve saçma" buluyordu. Aynı Lenin 1921'e gelindiğinde NEP geçitinden geçerken ve yelkenleri bir parça burjuva rüzgarlara açmışken, yakayı kaptırma rizikosuna karşı da olanca uyanıklığı ile; "daha çok eleştiri özgürlüğü, konuşma özgürlüğü" isteyen sözgelimi "işçi muhalefeti" karşısında, "... şimdi muhalefetin zamanı değil! Hangi yandan olursa olsun, muhalefetle değil, silahla tedavi edeceğiz." diyordu. NEP ricatından "en sert disiplinle" çıkılacağını, en küçük "panik çığlığını" , "merhamet nedir bilmeden cezalandırılma"sı gerektiğini düşünüyordu. Hatta mitralyözleri "ateş!" emrine hazır bekletiyordu. (Bkz. E.H. Car, Bolşevik Devrim 1, Metis Y. 1989, S. 177, 187, 197) Yine bilinmekte ki, büyük badireleri - en azından önemli aşamalarını- salimen geride bırakmış ve kısmen dingin bir dönemin eşiğine ulaşmış ülkesinde kendisi fizikman felcin pençesinde kıvranırken, "dolaysız demokrasi" çağrıları yapan, devlet ve parti hayatındaki bürokratizm üzerine uyarılar geliştiren de Lenin idi. (Bolşevik Devrimi, s. 209, 210)

T. Kurtuluş henüz ilk sayısında, sosyalist sistemi yıkılış noktasına götüren süreçin başlarında, dünyayı şaşkına çeviren müphem Gorbaçov "programını" Sayın Yorulmaz'ında hiç yabancısı olmadığı bir biçimde, aşırı olmamakla birlikte hissedilir derecede iyimserlik ve heyecanla, "Gecikmiş Çözümler İçin... Kütle Çağrısı" diye selamladı. Aslında bu; durumu, zımni bir "katılım" mesajı ile karşılamaktı. Nitekim, sosyalist ülkelere bugünden bir de demokratik merkeziyetçi büyüteçle bakıldığında çözülüş biraz daha aydınlanıyor.

Buraya aktardığım satırlarda fiziksel imhayı ima eden anlamı hariç tutarsam, Carr'ın aracılığıyla edindiğim tarihin öğretici ve düzeltici desteği de gösteriyor ki, kısaca; demokratik merkeziyetçilik koşullara ve hedefe göre terazisini pratikte bulan bir *işlerliktir*. İşlerlik olması teorik belirleyiciliğin somut yansımasıdır. Devrimci örgüt dokusu/anlayışı bakımından, bu çift yönlü kuvveti bağdaştırmak ya da bu iki unsurlu bileşiki kıvamında tutmak en ısrarlı olunacak ilkesel bakıştır. Demokratik merkeziyetçiliğin örgüt yaşamından kazınmasının; kütleyi sürüleştiren, militanı robotlaştıran, örgütü aygıtlaştıran, yönetimi kastlaştıran sonuçlar doğurduğunu görmek için, bilmem çok uzaklara gitmeye ya da bir takım tarihi kanıtlar sunmaya gerek var mı?

Sadece biraz ara vererek, şöyle bir çevreye bakmanızı öneririm. Farkedilecek : Demokratik merkeziyetçiliğin kendi içindeki bütünlüğünün hafife alınması, bir örgütü cadı kazanına dönüştürmeye, "aykırı" sesleri "çatlak" ses, eleştirileri "baş ağrıları" olarak addetmeye nasıl yol açıyor. Böyle olunca da çözüm basittir: Tasviye. Tabi bunun üzerine örtülen "çürük dişlerin çekilmesi" ya da "fazla safralardan kurtulma" soğuk yüzlü şalının ne yama tutmaz olduğunu anlamanız, sabır gerektirmeyecek kadar yakındır.. Belki "kısır döngü"ye dayanıklılığınız, yatkınlığınız, alışkanlığınız yeterli olacak, benzer operasyonlarla tanışmanız için.

Örgütün bir organizma olduğundan hep söz edilir. Ben bundan anladığımı bu söz bağlamında ve Lenin'in benzetmesini pekiştirmek için şöyle ifade edebilirim: İnsan kalbi ile beyni arasında tercih yapabilir mi? Beynini dinlendirdiği ya da tam söyleyişle rölantide kullandığı olur, keza kalbini de öyle. Ama durduramaz; durması ölüm demektir. İşte demokratik merkeziyetçiliğin de birbirine ağır bastığı olur, ama birbiri yerine ve birbirine alternatif kullanılması düşünülemez; hiçbir hal ve şart altında.

Kullanılacağı öne sürülüyorsa eğer, tereddütsüz, bir yorgun namedir köhne yalılardan süzülmüş ve osaat kulaklarda çınlayan!..

Benim Yorulmaz'ın bu nameyi dinlediğine, bir an dinlediğini kabul etsem bile, hazederek dinlediğine inanasım yok. Yorulmaz'dan beklenen, isim sahibin doğasına da uygun olarak sola vaaddettiği "aydın yardımı"nı yapmasıdır. Bir fraksiyon oluşturma ve sözcülüğüne soyunma "işi" Yorulmaz'a düşmemelidir; tahripkar oluyor.

PRATİK POLİTİKALAR
POLİTİK YANSIMALAR (*)

Mesut Hastürk

GİRİŞ NOTU

Bugün durum ayrışmadır ve ayrışmanın yansıması ile sonuçlarının alınması süreci devam ediyor.

Tüm ayrışma gerekçeleri, öznel-nesnel nedenleri -ki bir yanıyla politik-pratik noktalarda düğümleniyor- şunu hiç değiştirmedi:

Toplumsal Kurtuluş'tan ayrılanlar, Toplumsal Kurtuluşçu'lardır. Bu ad ve çağrışımını bırakmak zorunda kalıyoruz, ancak Kurtuluşçu muhteva ve imajı ile kişiliğini temsil ediyoruz.

Bu noktada, TK ideolojisi, teorisi ve entellektüel şiddetini, önce koruyarak, ayıklayarak, geliştirerek temsil etmek, buna eksik olan politik, pratik, yapısal öğeleri güçlendirerek katıp, bir anlamda TK dalgasını daha

* Ocak 1991 başında TK Merkez Yazı Kurulu'nda okuduğum istifa metni çerçevesinde bir değerlendirme yolu seçtim. İstifa Metni'nin daha öze dönük sorunları işlemesiyle dar kaldığını düşünerek değerlendirme metnine dönüştürme gereği duydum.

biçimli etkili ve aşarak sürdürmek, aynı zamanda ayrılığımızın da gerekçesidir.

Bu, bir bakıma aynılık trajedisidir.

Kopmanın aşma noktasında gerçekleşmesi TK'dan bizi değil, bizden TK'yı ayırmak biçiminde oldu. Bu dalgayı yükseltmek başka ve gerçek politik ve pratiklere yükselmekle mümkün olabilir.

Biz, TK muhteva ve kişiliğini, TK Merkezinin muhteva ve kişiliğiyle özdeş değil, bir toplam olarak ortaya koyduğu çerçevenin ana hatlarıyla saptıyoruz. Bunun içinde çok büyük ölçüde ayrışanlar vardır.

★★★

Benim ve bazı arkadaşların, ki bundan önce defalarca yinelenmiş olan her ciddi kurul ve kollektivite çabasında tasfiye edilmiş ya da dejenere edilerek süreçten kopmuş tüm arkadaşların özünde talep ettiği, bir teorik-ideolojik ve politik çalışmanın gereği olan, en basit şekliyle bile tüm çalışmaları karakterize eden bir kollektif, dikey yapılanmış, ilkeli, kurallı, kurullu, disiplinli ve denetimli bir yapının oluşturulması düşünesi, her girişimde tekil kopma ve işlevsiz kurullaşmalarla önlenmiştir. Önleme, içinin boşaltılması ya da işlevsiz hale getirilmesi anlamındadır.

Son kurullaşma deneyi Mayıs 90'da başlayan, aynı dönemde yapılan geniş toplantıda sunduğum rapor ve orada ortaya koyduğum düşünceler çerçevesinde, arkadaşların da kendi öneri ve çabalarıyla yaşandı. Üç aya dağılmak zorunda kalsa da sonuçta zorlamalar, Eylül 90 başında yapılan ve bir öncekine göre daha dar olan toplantı öncesi, Ankara kurulunda bitmemiş bir tartışma üzerine yapıldı. Bu bir yana, defalarca kurullaşmalara karışmayacağı konusunda ifadelerde bulunan YK, her zaman olduğu gibi tartışmalarda öncesi ve sonrasıyla da etkili olmuş, kısa bir sürede bir anlamda oldubittiyle bir kurul oluşturulmuştur. Sözkonusu kurulda yer almak, raporda sözedilen oluşum ve O. Erk'in düşünceleri ile çakışan görüşlerim nedeniyle, O. Erk ve ben kurulun yine şeklen oluşturulduğunu, eski mekanizmanın bir devamı olduğunu, hiç bir işlevi olmadığını kısa sürede gördük. Bizi umutlandıran yeni katılımların ise gerekli kollektif insiyatifin üzerinde ve yeni girdikleri, özünde kişisel ilişkiye dayalı olan sürecin devamı şeklinde davranmaları bu umudu boşa çıkarmıştır.

Merkez Yazı Kurulu, oluşturulduğu tarihten itibaren bir kez, o da oluşturulduğu ay içerisinde toplanmıştır. Aradan geçen beş aylık süre zarfında ve bu beşay içerisinde gelişen hayati ve çok ciddi boyutlarda sorunlar yaşanmasına rağmen, kurul üyeleri rastlantısal olarak aynı mekanda bulunmalarına (en az iki kez) ve toplanma koşullarının kendiliğinden hazır olduğu hallerde bile bir araya gelip çok ciddi sorunları tartışma, bilgi aktarma ve süreci değerlendirme gereği duymamıştır.

Tekil irade ve o irade etrafındaki kişisel ya da dostluk ilişkilerinin üst ilişkiler olarak sürmesi bir yandan da bunu örtbas eden ve kamuoyuna "en çok kurullu çalışan" yayın biçiminde gösterilen işlevsiz bir çok kurul sözü edilegelmiştir. Söz konusu Merkez Yazı Kurulu da bunun başka bir versiyonu olmuştur.

İlk ve son toplantısına katıldığım kurulda, önceden sezinlediğim böyle bir gelişmeye karşın, kurulda kendime tanımlı bir anlamda sınırlı sorumlu bir görev üstlendim ve bunun dışında kurulla ilişkimin şekli olacağı düşüncesini orada ifade ettim. Böyle bir seçişe gerek duymam, yapmayı düşündüğüm çalışmalar ve bir dahaki süreçte müdahele ederek bir sağlıklı yapı oluşturulması için çaba gösterme düşüncesinden kaynaklanıyordu.

Bizler bunu niçin istiyorduk? Bir kere, yapılan salt, akademik bir çalışma ve bu çalışmaya bağlı bir yayın çalışması değildi. Eğer, böyle tanımlansaydı, yayının etkisini toplama ve kanalize etme, yayın çerçevesinde girilen ilişkileri burada tutma düşüncesi sözkonusu olmazdı. Yayın, gerçekleştirdiği politik etkiler ve bu etkileri tutma kaygısını taşıyor ve okurlarına bu tarzda hedefler gösteriyorsa -ki tutmanın nedeni de budur- o zaman yapılması gereken bu beklentiyi uyandırmak ve bu beklentiden ciddi politik sonuçlar çıkarmak, bu beklentiyi fiilileştirmektir. Sorun, hep bu fiilileştirme aşamasında yaşanmıştır. Bir yanı yayın faaliyetine dayalı ve özünde öyle olan, diğer yanı politik etkiyi tutma yayın ötesinde bir beklentiye sokma ve bunu örgütleme düşüncesi, diğer yandan bunun gerçekleştirilmekten kaçınılması, ciddi bir çelişki yaratmıştır. Bu çelişki, kendi ilişki biçimini ve ahlakını da üretmiştir. Öz ve biçim arasındaki bu tutarsızlık, yaşanan tüm sorunların tasfiyelerin, ilişkilerin,

girilen politik birlik ve ortaklıkların, fiilileşmeyi zorladığı noktada, kopma, tasfiye ve dejenerasyonların temeli olmuştur.

Bu çelişkiye dayanmanın da bir mantığı vardır. Çelişki de kendi nesnelliğinde, kendi neden ve sonuçları bağlamında bir ilişki türüdür.

Bu çelişkiye dayanmanın iki mantığı var. Birincisi yaratılan beklentiyle ilgili. Bu beklenti, düzen karşıtı olmak, düzene karşı gerekli aygıtların oluşturulmasına çalışmak, ya da o aygıtları savunmak. Eğer bunu yapmazsanız, yaratacağınız etki politik bir etki olamaz. Politikanın içinde olma savı da gerçek dışı kalır. Diğer yandan politik etkinin getireceği bir çok ilişki, olanaktan da yoksun olunur. İkincisi bunun pratik bir değeri vardır. Toplumsal pratiğe girebilmenin koşulu ve o pratikten doğrudan etki elde etmenin koşulu, o pratiğin gereklerine *uygun* davranmak oluyor.

İstifa gerekçelerime tekrar dönecek olursam, kurul adına bir çok hayati karar alınmış, bunlar uygulanmış ve bu kararlar sonucu çıkan sorunlar yaşanmıştır. Son ciddi ayrışma(lar) bunu göstermiştir. Diğer yandan kurul, aşağıdaki sorunlar yaşanmasına rağmen bir araya gelip bir görüşme bile yapmamıştır. Kaldı ki bu da anlamlı olmayacak, şeklen bir gereklilik yerine getirilmiş olacaktı, buna rağmen toplanmamıştır. Bu sorunlar:

Yayın ve yayın politikaları...

- İl kurulları ve iler bazında tüm ilişkilerin sürdürülmesi, eşgüdümü.

- Kurullardan istifa eden ve fiili ilişkilerden uzaklaşan, tüm politik yaşamını TK öncesi ve sonrasını TK'lılarla geçirmiş, tüm bu süreçte önemi ve niteliği yadsınamayacak bir arkadaşın istifa etmesi, eleştirilerinin, kişiliği bazında bazı spekülatif (herkese olduğu gibi) sözler ileri sürülerek geçiştirilmesi...

- Bu yöntemin, benim bildiğim en az on-onbeş kişi için, tümü ele alınırsa onlarca arkadaş için kullanılması...

- Gençlik konusunda da yayın ikameci tutumun sürdürülmesi ve başka açılımlara engel olunması...

- Ekonomik kaynak yaratma, yayın planlaması, istihdam, kaynakların

kullanımı ve denetimi...

- Avrupa'daki arkadaşların tartışma sürecinin kurulca ele alınmaması ve sürekli geçiştirilmesi. (Sözü edilen yöntem-ler-)

- Ayrışma öncesi ve sonrası (takiben) kurul bir araya gelmediği gibi, ayrışma öncesi tüm arkadaşların (bazan %80) H. Yurtsever'e karşı olduğu ve onu istemediği yollu gerçekliğe dayanmayan beyanlarda bulunulması..

Ayrışma öncesi, nedeni ve sonuçlarının yeterli bir şekilde yansıtılmaması, geçiştirilmesi, (İstifamın asıl nedenlerinden biri, eksik bilgilenmemek için gelişmeleri etüt etmekti. bunun için ayrılmak gerekiyor muydu? Normalde hayır. Ancak sözünü ettiğim ilişkilerden korunmak için bu yolu seçmiştim. Diğer nedenleri de buna eklemek gerekir.)

Tüm bunlara eklenebilecek son pratik sorun ise Zonguldak grevine karşı takınılan tutum ve Zonguldak temsilciliğimize karşı alınan tavır. Bir aydan uzun süren grev süresinde Zonguldak grevi ve Zonguldak temsilciliğimizin gözardı edilmesi, tüm ısrarlara rağmen en basit taleplerin yerine getirilmemesi,bunun sonucu Zonguldak temsilciliğinin gönderdiği protesto mektubuna, dergi borçlarının hesaplanıp istenmesiyle karşılık verilmesi...

Tüm bu sorunların ve ilişkilerin simetrisi, ancak ortak bir tavra ulaşınca değer kazanabiliyor. Tek tek yaşanan süreçlerde bireylerin zayıf itirazları çok çabuk eritiliyor. Tutunup bir içsel çabaya girişmek ise çok kez susmayı gerektiriyor. Güçlü ve ortak bir ifadeye ulaşmak ise ancak tutunanlar sayesinde gerçekleşti. Çünkü her kopan tekil olarak süreçten uzaklaşıyor ve her yeni ilişki yeni umut ve çabalar beslerken, bir önceki ilişkiden pratik-somut ilişkiler devralamıyor. Bu kesinti ortaklığı da güçleştiriyor.

TK sözünü ettiğim çelişkiye dayanmasaydı bu sorunların bu boyutlarda yaşanması mümkün olmazdı. Çelişkilerden birini ortadan kaldırmak gerekiyordu ve bunun için de çalışıldı. Ancak *mutlak irade*, şekli kollektivizme dayanarak buna izin vermedi. Doğrusu en sağlıklı olan, yayın faaliyeti ile, politik çalışma ve örgütlenmeler arası sorunları, ya amacınızdır çözersiniz, çünkü bunun bir çok yöntemi var, ya da amacınız dışıdır kendi

bulunduğunuz ve bulunmak istediğiniz alanı saptar, dışına taşmak istemezsiniz. Çelişki ancak böyle ortadan kalkar.

TK için bu veya benzer öneriler sözkonusu olmuştur. Gerçekleşemedi.

Sonuç olarak, bu kısa metinde bazı pratik sorunlar çerçevesinde kısa bir değerlendirmede bulunmaya çalıştım. TK'nın bir yayın olarak dili ve içeriği ile büyük ölçüde aynı düşünce atmosferini soluduğumuzu ve bunu her zaman hissedeceğimizi de ifade etmek isterim. Bu hissin politika ve pratiğe taşınmasının bir yolu olarak, dayanılan çelişkiyi yok etmek ya da o çelişkiden uzaklaşmak gerekiyordu.

ÖRGÜTLÜLÜK ve ÖZGÜRLÜK(*)

Haluk YURTSEVER

Devrimcilik, yönetilmeyi kabul etmemekle başlıyor.

İnsanlar ve sınıflar, varolan toplumsal ilişkilerin anlatımından başka bir şey olmayan yöneten-yönetilen ilişkisine karşı çıktıkları zaman devrimci eyleme de başlamış oluyorlar.

Devrimin habercilerinden biri, alt sınıfların eskisi gibi yönetilmek istememeleridir. Eskisi gibi yönetilmek istemeyenler, yönetimi değiştirmek için harekete geçiyorlar. Devrimci eylemin acil amacı, her yerde ve her zaman somut bir yönetme durumunu değiştirmektir.

* Bu yazı 25 Ekim'de yazıldı ve Kasım sayısında yayınlanmak üzere *Toplumsal Kurtuluş*'a gönderildi. Yazıyı okuyan bazı arkadaşlar, "örgütlülüğü kişisel özgürlüğün sınırlanması olarak gören" tipolojinin Yalçın Küçük'ü çağrıştırdığını düşündüler. Belki bu düşüncelerin de etkisiyle, Yalçın Küçük, yazıda "bazı küçük değişiklikler yapılması gerektiğini bana duyurduÜç yılı aşkın yayıncılık tarihimizde ilk kez böyle bir yönteme başvuruluyor, üstelik bu yazının ve gönderdiğim öteki yazıların hangisinde, hangi gerekçelerle değişiklik yapılacağı bildirilmiyor, bir yandan da yazıların dizildiği matbaada baskıyı beklediği söylenerek bir pazarlık yürütülmeye çalışılıyordu. Yazılarda değişiklik yapılmasını kabul etmedim, matbaadan geri çektiler. Bu yazıların ikisini bu kitapçıkta yayınlıyoruz.

Devrimci yürüyüşün sonul amacı ise, herhangi bir yöneten-yönetilen ilişkisini değil, yönetme durumunun kendisini, devleti ortadan kaltırmaktır. Devrimin sürekliliğinin altında bu düşünce yatıyor. Devrimci süreç, varolan devleti yıkmak ve yerine yeni bir devlet kurmakla başlayan, ama bu noktada kalmayarak yöneten-yönetilen ilişkisini bütün biçimleriyle ortadan kaldırmaya doğru ilerleyen kesintisiz bir süreçtir.

Devrimciliğin başında ve sonunda yönetilmenin yadsınması var. Amaç, yönetenin olmadığı bir özgürlük toplumuna varmaktır.

Bu noktada devrimci marksizm ile anarşizmin konumları birbirine yakındır. Son çözümlemede, ikisi de devlete ve her türlü egemenlik biçimine karşıdırlar. Egemenlik ilişkisinin kaynağını açıklamakta, ortadan kaldırma yol ve yöntemlerinde ise ayrılıyorlar. Anarşizm, devleti ve her türlü otoriteyi mutlak ve kategorik olarak reddediyor; devletin derhal ve bir hamlede yokedilebileceğini; yokedilmesi gerektiğini savunuyor. Devrimci marksizm ise, devrimciliğin başlangıcı ile sonul hedefi arasındaki büyük boşluğun giderek kendini yokedecek olan yeni tipte bir devletle doldurulmasının zorunlu ve kaçınılmaz olduğu düşünceinden hareket ediyor.

Devrimci Marksizmin, onu bilimselliğe ulaştıran üstünlüğü de, çelişkisi de bu noktadadır.

Burjuva devletin yıkılmasıyla, bir adımda devletsiz topluma varılacağı düşüncesi bir hayaldir. Toplumsal işbölümü, kafa emeği ile kol emeği arasındaki çelişki ve sınıflar varlıklarını sürdürdükleri sürece devlet olacaktır. Devleti ve bürokrasiyi tümüyle ve birdenbire kaldırmak mümkün değil. İşçi sınıfının kendisini yönetici sınıf durumuna getirdiği proleter devletten devletsizliğe geçiş süreci, uzun, zikzaklı, içinde geriye dönüş dinamikleri de olan karmaşık bir süreçtir. Sürecin başarısı ve derinliği, uluslararası ve ulusal koşullara olduğu kadar, proletaryanın yönetici işlerine aktif ve doğrudan katılım kanallarının *gerçekten* açılıp açılmadığına bağlıdır ve 70 yıllık sosyalizm pratiğinin bugün geldiği noktada sorgulanması gereken daha birçok konu vardır. Ama bunların hiçbiri, geçiş aşamasında devletin gerekliliğini ortadan kaldırmıyor. Proletarya, aslında sömürücü sınıfların ve en son burjuvazinin yarattığı bir alet olan devleti, bu iki yanı keskin kılıcı eline almak zorundadır. Bu kılıcın iki ucu da keskindir. Çünkü devrimciler onu karşıtlarına karşı kullandıkları zaman bile-

devlet aygıtı hala burjuvadır; öte yandan burjuva egemenlik durumuna son vermenin bu kılıcı kullanmaktan başka hiçbir yolu yoktur.

Devletten de önce, devlet iktidarını almak için yürütülen savaşımın organı olan örgütlenmeler sorunu var. Ezilen sınıfların kendi bağımsız örgütlerinden başka dayanakları yoktur. Öte yandan, burjuva toplumda oluşturulan her örgüt, kapitalist üretim ilişkileri üstünde biçimlenen yöneten-yönetilen farklılaşmasının izlerini kaçınılmaz olarak taşıyacaktır. Başta parti olmak üzere bu örgütlerde de, vakti ve nakdi olan aydınlar ile 8 saat çalışmak zorunda olan işçiler; önderlerle sıradan üyeler; yönetenlerle yönetilenler arasında; bu ayrımlar temelinde farklılaşmalar olacaktır. Örgüt sözünün edildiği her yerde, sürekliliği sağlayacak bir yönetim ve aygıtın rutin işlerini çekip çevirecek bir bürokrasi olmak zorundadır. Başka türlü örgütlenilemez. Bunlar ise, bire bir olmasa da, sınıflı toplumun örgütlenme ilişkilerinin devrimci hareket ve örgütlere de yansıması demektir.

Çelişki budur ve örgütlülük-özgürlük ilişkisinin kısaca da olsa elealınması bunun için gereklidir.

Batı aydınlanması ve ardından gelen burjuva devrimleri kişisel ve hukuksal hakları geliştirdiler ve özgürlük kavramına burjuva toplumda bugün de geçerli tanımlar getirdiler. 1789 Fransız devrimi, "Özgürlük, Eşitlik, Kardeşlik" belgilerini bayrağına yazdı. İnsan Hakları Bildirisi'nin ilk maddesi, "İnsan özgür doğar, özgür yaşar"la başlıyordu. Yine aynı bildiride, özgürlük, "başkasına zarar vermeden herşeyi yapabilmek" olarak tanımlanıyor; ancak birkaç madde ötede bir elle verilen öteki elle alınarak, özgürlüklerin "kamu güvenliği" nedeniyle sınırlanabileceği kaydı getiriliyordu.

İnsanlığın ilerleyişinde bir adım olmakla birlikte, burjuva özgürlükler, hiçbir yerde ve hiçbir zaman bir sınıf hakkı, "burjuva hak" olmanın dar çevrenini aşamadı ve esas olarak sermayenin, ticaretin, sanayinin özgürlüğü olarak kaldı. Zamanla da güdükleşti. "Başkasına zarar vermeden herşeyi yapabilmek özgürlüğü", sermaye için, milyonlarca insanın "yaşam özgürlüğü" başta olmak üzere birçok hak ve özgürlüklerine zarar verecek bir pervasızlık sınırına dayanırken, aynı "özgürlük" emekçiler ve dünya halklarının çoğunluğu için, Marks'ın "hay-

vansal işlevler" dediği, yeme, içme, giyinme vb. türünden dar bir alana hapsolundu. Bugünkü dünyada, bu, emperyalist ülke insanları için "tüketim özgürlüğü"dür. Orta ve az gelişmiş kapitalist ülkelerde ise hala aç kalma özgürlüğünün ötesine geçememiştir. Siyasal özgürlükler ise, tekelci düzene zarar vermeyecek, "kamu düzeni"ni bozmayacak biçimsel haklarla sınırlanmıştır. Düzeni tehdit edecek devrimci bir hareketin bulunmadığı ülkelerde bu "özgürlükler"in daha geniş, böyle hareketlerin bulunduğu yerlerde ise çok dar tutulması rastlantı değildir.

Marksizmin özgürlük tanımı ve anlayışı ise çok farklıdır. Şöyle özetlenebilir:

Doğanın ve toplumun insan iradesinden bağımsız işleyen yasaları vardır. Bu, zorunluluktur. Hegel'in başlangıç tanımıyla, özgürlük zorunluluğun kavranmasıdır. Zorunluluk kavranmadığı zaman körleştirir; kavrandığında aydınlatır. İnsan, doğanın ve toplumun yasalarından kendini bağımsızlaştıramaz; ama bu yasaları öğrenebilir v kendi amaçları için yöntemli biçimde kullanabilir. Öğrendiği ve kullandığı ölçüde de, zorunluluğu, kendi gelişmesini yönetme özgürlüğüne dönüştürmüş, kendi yazgısını eline almış olur. Çünkü, zorunluluğu bilmek, belli bir amaca yönelik hareket alanını ve olanaklarını da bilmek demektir. Yasalar ve zorunluluklar hergün daha çok bilinir duruma geldikçe özgürlük alanı da genişler.

Özgürlük de, bir anda kazanılıp tamamlanacak bir durum değil, bir süreçtir. Özgürlük süreci, dünyayı değiştirme sürecidir. İnsan bilinçli eylemiyle doğayı ve toplumu değiştirdiği kadar özgürdür.

Bilinci varlığın belirlemesi, üretim güçleri ile üretim ilişkileri arasındaki çelişki, işbölümü, devlet, sınıflar, sınıf savaşımı vb. bunlar zorunluluklardır. Bunları kavrayarak değiştirme eylemi özgürleşme eylemidir.

Sömürülen sınıflar kendi toplumsal güçlerini kavrayıp siyasal bir güç olarak örgütlenebildikleri, varolan toplumsal ilişkileri değiştirme eylemine girişikleri zaman özgürleşmeye de başlarlar. Burada, yaratılan örgütün, kendisini oluşturan toplumsal güçlerden özerkleşmemesi önemlidir. Özerkleşirse, özgürlüğün değil, başka düzeyde bir tutsaklığın aracı olur.

Proletarya diktatörlüğü zorunluluktur; ama bu, proletarya diktatörlüğünü kendi başına, kendisi için bir amaç durumuna getirmez. Marks'ın dediği gibi, "Özgürlük, toplumun üstüne çıkarılmış bir organizma olan devleti, tümüyle topluma bağlı duruma getirmeyi içerir." (1)

Burjuva diktatörlüğünün hüküm sürdüğü kapitalist toplumda, işçi sınıfının bu diktatörlüğü yıkmak için kendi bağımsız partisinde örgütlenmesi zorunludur. Örgütlenmek ve savaşmak zorunluluğun özgürlüğe dönüştürülmesidir.

Toplum yasalarının, zorunlulukların kavranması, ileri ve bilimsel düzeyde bilgi edinme, bu anlamda yüksek derecede bilinç sorunudur. Bu ise, ancak bilim adamlarının gerçek aydınların varabileceği bir düzeydir. Sınıfların ve yığınların, yasaları-zorunlulukları görebilmesi ve uygun davranışa geçebilmesi için ek mercekler gerekiyor. Bunların başında ideolji, bilimsel ideoloji var. "İdeoloji, basitleştirilmiş, karşı ve düzeltici eğilimlerinden arındırılmış, halklaştırılmış anlamında vulgarize edilmiş bilim olrak ortaya çıkıyor. Kütlenin en kestirme ve en bulandırılmamış bir biçimde dünyayı görmesini sağlıyor." (2) Bu tanım çerçevesinde "örgütsel birliğin temeli ideolojik birliktir" önermesi de daha anlamlı hale geliyor. Dünyaya aynı bakışla bakmak ve aynı şeyleri görmek, birliğin, gönüllü örgütsel birliğin temeli oluyor.

İdeolojik içeriği olmayan siyasal örgütlenme, bu nedenle bir bozukluktur.

Bilimsel ideoloji temelinde yükselen örgüt, özgürlüğün karşıtı değil gerçekleşme aracıdır.

Günümüz dünyası bir örgütler dünyasıdır. Burjuva egemenlik sistemi, siyasal partiden avcılar kulubüne kadar irili ufaklı, sivil-resmi-yarı resmi, toplumun dikey ve yatay bölünmelerini içine alan binlerce örgütlenmenin üstünde duruyor.

Örgüt, bir gurup insanın ortak bir bakışla belirlenmiş ortak hedefleri gerçekleştirmek için biraraya gelmesiyle oluşuyor. Bu biraraya geliş, hiyerarşisi, organları ve kuralları olan bir yapı biçimini aldığı zaman örgüt'tür. Sınıf savaşımının en gelişkin örgütü, iktidarı almak için örgütlenmiş partidir.

Burada birkaç noktanın altının çizilmesi gerekiyor.

Bir: Örgütlenme, bir hiyerarşi oluşturma işidir. Yukarıdan aşağıya örgütlenme, organlaşma, üst ve alt organlar kurma daha önce olmayan bir hiyerarşi yaratmaktan başka bir şey değildir.

İki: Örgütlenme, kendisini oluşturan bireylerin tek tek iradelerinden üstün kollektif bir iradeyi ortaya çıkarma ve egemen kılma durumudur. Ortak bakış, ideolojik birlik temeldir; ancak, yürüyen, iş yapan bir örgüt hele de parti için somut taktik konularda tutum ve davranış birliğini sağlayacak, her yeni durumda ortak iradeyi yeniden oluşturacak mekanizmalar kurmak vazgeçilmez önemdedir.

Üç Her örgütün, organ ve üyelerinin karşılıklı ilişkilerini, organizmanın işleyişini düzenleyen kuralları, bir "hukuk"u olmak zorundadır. En ilkel örgüt bile kurallara sahiptir ve üyelerinden bunlara uyulmasını ister. Bir örgüte girerken çoğunluğun kararlarına uymayı, bir ölçüde kendi dışında oluşan kollektif bir iradenin üstünlüğünü kabul eden kişi belli kişisel "özgürlükler"inden gönüllü olarak vazgeçmiş olur.

Örgütlülük-özgürlük sorunsalının kritik noktası bu vazgeçişin kişiyi ve örgütü amacına yaklaştıran bir karşılık bulup bulmamasındadır. Karşılık bulmuyorsa, söz konusu örgüt ve o örgüte bağımlılık tüm anlamını yitirir.

1917 Şubat'ı ile Ekim'i arasında Lenin birkaç kez böyle durumlarla karşılaşıyor.

Ayaklanma arefesinde, Merkez Komite içinde Kamenv, Zinovev, Nogin, Miliutin ve Rykov'dan oluşan bir gurup ayaklanmaya karşı çıkıyor. Lenin böyle bir sallantı karşısında hiçbir ikircime düşmeden, MK'dan ayaklanma kararı çıkmazsa, istifa edeceğini ve derhal parti tabanında propagandaya girişeceğini söylüyor. (3)

İktidarın alınmasından hemen sonra, aynı gurup bu kez de Menşevik ve Sosyalist Devrimcilerle koalisyon kurulmasını önerince, Lenin aynı katı ve uzlaşmaz tutumu alıyor. Bir bölünmenin son derece üzüntü verici olacağını kaydettikten sonra şunları yazıyor: "Ama dürüst ve açık bir bölünme, şu anda kendi kararlarımızı, örgütlülüğümüzü bozan, yerle bir eden iç sabotajdan çok daha iyidir" (4) Lenin, muhalefet koalisyon

hükümeti konusunda çoğunluğu elde ederse, bu görüşü savunanların koalisyon hükümetini kuracaklarını, Lenin ve arkadaşlarının ise kendilerini bu hükümetten kesin olarak "özgür" sayacaklarını ve devrimci işçilere ve denizcilere gideceklerini yazıyor.

Lenin, iki örnekte de durumu bir ölüm kalım sorunu olarak değerlendiriyor ve parti yönetiminden, hatta partiden ayrılmayı göze alıyor. Göze alıyor ama ceketini alıp gitmiyor ve iki durumda da partiyi devrimci görüşlerine kazanıyor. Lenin'in yaptığı, zorunlulukları, sınıf savaşımı yasalarını derinden kavramış bir birey olarak, kendi özgürlüğünü kollektife, örgütüne mal ederek çoğaltmasıdır.

Devrimci birey, yalnız kendisinin değil, örgütünün ve toplumunun özgürlük yürüyüşüne yaptığı katkı kadar özgürdür.

Örgütlülük-özgürlük ilişkisini başka türlü anlayan, örgütlülüğü kişisel özgyürlüğün sınırlanması olarak gören bir kimsenin sorunu ise kendisiyle ilgilidir.

Bugün tüm dünyada sosyalizmden kaçış ve bunun bir yansıması olarak örgütlülükten kaçış yaşanıyor.

1989 sonbaharından 1990 sonbaharına kadar geçen bir yılık zaman içinde dünyada önemli değişiklikler oldu. Doğu Avrupa'daki bürokratik-sosyalist rejimler çöktü ve Sovyetler Birliği'nde sosyalizmin çözülüşü, sistemi artık "sosyalizm" diye adlandıramayacağımız bir renk değiştirme noktasına ulaştı.

Bu yalnız, dünyanın üçte birinde hüküm süren bir "sistem"in değil, uluslararası bir akımın, SBKP merkezli dünya komünist hareketinin de çöküşü ve çözülüşü oldu. Sonuçların tüm açıklığıyla ortaya çıkması son bir yılın işi olmakla birlikte, bu gelişmelerin çok önceden başlayan ve adım adım ilerleyen bir sürecin ürünü olduğu açıktır.

Çöküş ve çözülüş bir birikimin ve tıkanıklığın sonucudur. Ancak, tepeden ve sistemin merkezinden geldi. Süreci hızlandıran Gorbaçov yönetiminin devrimci marksizmden toptan ve kökten yüzçeviren iç ve dış politikaları oldu. Moskova din değiştirerek, Marksizm-Leninizm'in bütün temel teorik görüşlerini reddetti ve "yeni düşünce" adı altında akıl almaz bir kapitalizm övgüsüne girişti.

SBKP'nin geleneksel yönteminin, dünya komünist hareketini dış politika önceliklerine göre yönlendirmek olduğu, buna uygun olrak değişik dönemlerde birçok partinin içten likide edildiği biliniyor. Son yıllarda olan, bu türden "oto-likidasyon"ların çok ötesinde bir anlam ve içerik taşıyor. SBKP kendisinden başlayarak birçok partiyi likide etmiştir. Yalnız örgütleri dağıtmakla kalmamış, sosyalizmin ve dünya komünistlerinin kazanımlarını, değerlerini de kapitalist pazarda satışa çıkarmış, şimdilik Küba hariç dünya sosyalizminin bütün direnme noktalarını bizzat yıkmış, ya da yıkılmasını desteklemiştir. Olayların gidişini tersine çevirecek büyük değişiklikler olmazsa -ki olacağının belirtileri görünmüyor- Sovyet sisteminden ve içinde çürümüş dünya komünist hareketinden geriye doğru dürüst kapitalist bile olamayan hibrid bir toplumsal düzen ve küflü bir enkaz kalacaktır. Ekim devriminin ve devrimciliğinin canlı özü ise parlaklığını koruyacak, başka topraklarda yeniden uç verecektir.

Bu çürüme ve çöküntü, yalnız SBKP'nin önderlik ettiği oportünist-likidatör çizgiyi değil, bütün sosyalizm güçlerini etkiliyor. Bu çizgiyi paylaşmayanlar, bu akıma karşı doğru ya da yanlış gerekçelerle eleştirel ve karşıt tutumlar alanlar da, çöküntünün sonuçlarıyla ve halk yığınları üzerindeki olumsuz etkileriyle karşı karşıyadırlar. Sosyalizmden ve sosyalist örgütlenmelerden kaçış dünya ölçeğinde yaygın bir eğilimdir.

Burjuva iletişim araçları, sosyalizmin yıkıntıları üzerinden, parlatılmış bir yüzle, kapitalizmin tarihsel "haklılık" ve "üstünlük" iddialarını binlerce kez tekrarlıyor ve propagandalarını, sosyalist toplum ve parti örgütlenmesinin "anti-demokratikliği" noktasında yoğunlaştırıyorlar. Bu propagandalar, artık yadsınamaz pratik sonuçlara dayandığı için, esas olarak bu nedenle etkili de oluyorlar.

Yalnız burjuva ideologlarının değil, birçok "solcu" nun da ortaya attığı sorulardan biri şudur : Sovyet sosyalizminin yozlaşmasında ve yıkılışında örgütlenme biçiminin, Leninist parti "model"inin önemli ve doğrudan bir rolü yok mudur? Soru, soruluş biçimiyle yanıtını da içinde taşıyor. Soruyu böyle soranlar, "vardır" diye yanıtlıyorlar: merkezi, öncü, sıkı disiplinli bir partinin iktidar olduğu zaman, merkezi bürokratik bir devlete büyümesinden daha doğal ne olabilir? Sovyet sistemindeki bürokratik deformasyon şu ya da bu önderin kişiliğine bağlı olmaktan çok bu örgütlenme biçimi ve modeliyle ilgilidir, diye ekliyorlar.

Herşeyin birbiriyle ilgisi var. Nedensellik zinciri, Rus toplumunun tarihsel biçimlenmesine, devrim öncesi ve sonrası ulusal, uluslararası koşullara kadar uzatılabilir. Tek bir nedene bağlanamaz.

Bu tartışma açısından daha önemlisi şudur: Otokratik bir rejimde iktidarı almanın gerekleriyle, sosyalist bir toplum yaratmanın ihtiyaçları tek bir örgüt "model"i ile karşılanamaz. En başta bu nedenle iki dönem için de geçerli bir "Leninist model" tanımlaması yanlıştır.

Kaldı ki, Leninizm herşeyden çok bir iktidarı alma teori ve pratiğidir. Bir örgütlenme modeli olmadığı gibi, sosyalizmin örgütlenme modeli hiç değildir.

Evet, yaygın söylemin tersine Leninizmin bir örgüt modeli olarak ele alınmasının yanlış olacağını düşünüyorum. Lenin'in hiçbir yazısında o günkü toplumsal-siyasal koşullardan soyutlanmış bir örgüt modeli bulamazsınız. Lenin, parti ve partinin işleyiş ilkeleri sorununu hep siyaset sorunlarına bağlı olarak farklı vurgu ve formülasyonlarla ele almıştır. Örgüt *teorisine* bir bölümü evrensel bir bölümü yerel katkı ve açılımlar getirmiş, ancak şemalar, modeller çizmemiştir.

Leninci siyaset-örgüt teorisi ve pratiği devrimci mirasımızdır. Devrimci bilim ve siyaset sanatının canlı bir kaynağı, örgütlü savaşıma yol gösteren güçlü bir klavuz olmaya devam ediyor.

Bolşevik partisi, işçi sınıfının ileri kesimlerine dayanan, merkezi, gizli, burjuva etkilere kapalılık anlamında dar ve disiplinli bir partiydi. Bunlara rağmen, kendi içinde gelişkin bir demokrasi de uygulayabildi. Gücünü en etkin ve yoğun biçimde kullanabilecek kadar merkezi, en temel teorik ve taktik konularda bile farklı düşünen çok sayıda önder kadroyu içine sığdırabilecek kadar geniş ve katılımcı bir parti olabildi. Lenin'in partisi, birliğini bir yönetim kliğinin emir-komuta yöntemleriyle değil, kıran kırana bir iç tartışma ve mücadele ile sağladı. Soyvet sosyalizminin uğradığı bürokratik yozlamşa ile Leninci parti arasında kurulan vulgar ilişki bu nedenle de temelsizdir.

Devrim partisinin örgütlenme yöntemi ile sosyalist devlet ve toplum örgütlenmesi arasında dolaylı bir ilişki olduğu yadsınamaz; ancak özdeşlik, söz konusu değildir. Sınıf - Parti ilişkisi ile toplum - devlet ilişkisi farklı düzeyde ele alınmaları gereken kategorilerdir. Parti, topluma

göre çok daha homojen ve dardır. Ortak bir ideolojiyi benimseyen, aynı ya da benzer sınıf konumlarını paylaşan insanar, somut program ve kurallar çerçevesinde biraraya gelerek partileşirler. Toplum ise farklı çıkarları, ideoloji ve inançları olan sınıf, katman ve gruplardan oluşuyor. Büyük bir farklılaşma ve çeşitlilik gösteriyor.

Lenin ve arkadaşları, hiçbir zaman Bolşevik Parti'sini sosyalist devlet örgütlenmesinin modeli olark görmediler. Bu model, parti dışında doğmuştu: İşçi Köylü ve Asker Temsilcileri Sovyeti.

Sovyet, 1905 genel grevlerinde, grevle ilgili görevleri yerine getirmek üzere kendiliğinden doğdu; Rus devrimcileri, en çok ve en bilinçli olarak da Bolşevikler mücadelenin yarattığı bu ilkel biçimi alıp geliştirdiler ve hem ayaklanmanın hem de sosyalist devlet örgütlenmesinin organı durumuna getirdiler.

İşçi Temsilcileri Sovyet'inin yeni biçimlenmeye başladığı 1905'de, Sovyet'in "geçici devrim hükümetinin çekirdeği" olabileceğini görmek büyük bir öngörüydü. Lenin, bunu görmekle kalmadı; o günkü ismiyle "İşçi Temsilcileri Sovyet"inin, yalnız işçilerden değil, devrimci denizci ve askerlerden, devrimci köylü ve devrimci burjuva aydınlarından yeni temsilciler alarak genişlemeleri gerektiğini yazdı. Şunu da ekledi : "... İşçi Temsilcileri Sovyeti'nin Sosyal-Demokrat programı kabul etmesi ve Rus Sosyal Demokrat İşçi Partisi'ne katılması gerektiği yönünde bir istem ileri sürmek doğru değildir. Bana öyle geliyor ki,siyasal savaşımı yönetmek için *hem* Sovyet... *hem* parti ikisi de kesinlikle ve eşit derecede gereklidir." (5)

Şubat devriminden sonra, Nisan Tezleri günlerinde, "Tüm İktidar Sovyetlere" diyebilmek ise yalnız bir öngörü değil bir siyaset yaratıcılığıydı. Bolşeviklerin bu belgiyi ortaya attıkları ve ısrarla savundukları dönemde Sovyetler'de çoğunluk Menşeviklerle Sosyalist Devrimciler'in elindeydi ve onların da geçici Burjuva Hükümet'e katılmaktan başka bir perspektifleri yoktu. Mayıs 1917 de toplanan Tüm Rusya Sovyet Konferas'ında Bolşeviklerin tam oy hakkına sahip 822 delegeden yalnızca 105 ine sahip oldukları düşünülürse, "Tüm İktidar Sovyetlere" belgisinin, her türlü dar parti çıkarının üstünde bir anlam taşıdığı daha iyi anlaşılır.

Lenin'in yalnız devlet örgütlenmesi açısından değil, iktidarı alma açısından da partiyi mutlaklaştırmadığı, devrimi ve sosyalizmi tek örgütün

gerçeleştireceği bir süreç olarak anlamadığı bu örneklerle çok açık biçimde ortaya çıkıyor.

Sonrası? Sonrasında sorunlar var. İsteklerle gerçekler başka başka olabiliyor. Yalnız istek sorunu da değil. Ekim devrimiyle başlayan Sovyet sosyalizm denemesi devrimci teorinin hiç öngörmediği Lenin'in de başlangıçta tüm yönleriyle hesaba katamadığı dış ve iç koşullarla karşı karşıya kalıyor. Avrupa devriminin yenilgisiyle devrim tek ülkede kalmıştır; kapitalist dünyayla çevrilidir; ülke geri ve savaşın yıkımları içindedir ve ülkenin geriliği toplumun kültür düzeyinde de yansımaktadır.

Devrimden sonra 1918'de Lenin, Sovyetler'in kararname ya da parti kararıyla kurulmadığını ve "partiler üstü" olduğunu söylüyor. (6) Ama devrimden sonra emekçi halkın devlet yönetimine çekilmesindeki güçlükler olanca çıplaklığı ile kendini göstermeye başlıyor. Lenin, "Bizim için, emekçi halkın tümünü devlet iktidarına çekmek önemlidir. Bu muazzam güçlükte bir görevdir. Ama sosyalizm bir azınlık eliyle, partiyle uygulanamaz." (7)

Onlarca örnek verilebilir. Lenin ölümüne dek, halkın devlet yönetimine katılımındaki tıkanıkları aşmak için büyük çaba gösteriyor, çeşitli yol ve yöntemlere başvuruyor; adeta çırpınıyor. Bir kez 1919'da "Bürokrasiye karşı savaşta bizim yaptığımızı dünyada hiçbir devlet yapmamıştır" dedikten sonra, bürokratik bazı engelleri devrimle kaldırdıklarını, ama henüz emekçi halkı hükümet işlerine katacak bir aşamaya varmadıklarını, programına göre emekçi *halkın* hükümet ettiği organ olması gereken Sovyetler'in gerçekte proletaryanın ileri kesimlerinin emekçi halk *için* hükümet ettiği bir organ olduğunu söylüyor ve "kültür düzeyi"nin geriliğinden yakınıyor (8).

Lenin'in hayatta ve Sovyet devletinin yönetiminde olduğu 7 yıl, devrim iktidarının tutunma yıllarıdır. İç savaş, savaş komünizmi, Yeni Ekonomik-Politika (NEP) ile çerçevelenmiş olağanüstü bir dönemdir. Koşulların olağanüstülüğü, sosyalist toplum, devlet ve parti örgütlenmelerinin kendi pozitif içerik ve biçimiyle oluşmasını engellemiştir.

Lenin'den sonrası, tek ve geri bir ülkede sosyalizmin kurulması denemesidir. Sovyet sosyalizmi, sosyalizmin teorisinde olmayan bir şeyi, sanayileşmeyi gerçekleştirerek, sosyalizm için gerekli üretici güçler temelini

yaratmıştır. Bu büyük başarının, toplum ve parti örgütlenmesini aşırı merkezileştiren, yığınların devlet ve toplum yönetimlerine aktif katılımlarını kısıtlayan bir faturası olduğu açıktır; açıklık başarıyı başarı olmaktan çıkarmıyor; ama bedeli de ortadan kaldıramıyor.

İkinci dünya savaşı da tüm dünyayı altüst eden olağanüstü bir durumdu ve Hitler saldırganlığını Moskova'da durduran ve yenen Sovyet sosyalizmi bu dönemden de başarılı çıkmıştır. Savaş koşullarında toplumda ve partide demokrasi uygulamaları geri kalmıştır(*).

İkinci dünya savaşının sona ermesinden sonraki yarım yüzyıla yakın zaman için ise, "olağanüstü koşullar" ve "zorunluluk"lara sığınmanın da olanağı yoktur. Emperyalizmle kuşatılmışlık, soğuk savaş vb. bunlar vardır; ama bu tarihten sonra Sovyet toplumunda ikinci sıçramayı yapmanın, kapitalizmden farklı, daha katılımcı bir toplum örgütlenmesi yaratmanın koşulları da vardı. Bu yapılmamıştır.

Son 40 - 45 yılı "normal" koşullarda geçen 73 yıllık Sovyet deneyiminin devlet ve toplum örgütlenmesi açısından kısa muhasebesi şöyle özetlenebilir:

Bir Ekim Devrimiyle kurulan yeni devlet, proletarya diktatörlüğü, temsili burjuva demokrasisine alternatif ve ondan daha ileri bir konseyler sistemiyle, Sovyet'le iktidara gelmesine rağmen bu sisem işletilememiş, tüm devlet gücü partinin elinde toplanmıştır. Toplum ve devlet içinde partiyi denetleyecek hiçbir güç merkezi bırakılmamıştır. Parti ile devletin aynılaşması, partiyi sınıfın ve sosyalizmin siyasal organı olmaktan, devleti de, sosyalist toplumun, aktif yığın demokrasisinin ihtiyaçlarına yanıt verecek bir yapı olmaktan çıkarmıştır.

İki İşçi sınıfı ve emekçi halk doğrudan yönetici sınıf konumuna gelemediği gibi, dolaylı ve temsili egemenlik araçlarına da sahip olamamıştır. Sosyalizm geniş yığınlara birçok ekonomik hak ve kazanım getirmekle birlikte, halkın aktif desteğini kazanamamış,

* Nesnel koşullar ve zorunlulukların katkısı var; ancak bunlardan çıkarak o dönemler içinde yapılan herşeyi rasyonalize etmek, aklamak doğru bur tutum olmaz. Moskova duruşmaları gibi, sosyalizme tümüyle yabancı kara lekeler, parti içindeki mücadelenin fiziki tasfiyelerle ve gizli servisler eliyle yürütülmesi vb. hiçbir zorunluluk ve gerekçeyle savunulamaz. Bunların sonraki sorunlara katkısı büyüktür.

rejim varlığını yığınların edilgen rızası ile sürdürmeyi başarı saymıştır.

Üç Sovyet yurttaşlrının kişisel-siyasal hak ve özgürlükleri burjuva demokrasisinin de gerisinde kalmış, kişi ve konut dokunulmazlığı, düşünce, yayın, toplanma ve örgütlenme özgürlükleri güvence altına alınamamıştır.

Dört : Toplum ve devlet örgütlenmesine indirgemeci bir anlayış egemen olmuş, proletarya diktatörlüğü parti diktatörlüğüne, partinin önder rolü de küçük bir azınlığın egemenliğine indirgenmiştir.

Beş Devlet ve parti yönetimini elinde tutan azınlık esaslı bir kastlaşmaya uğrayarak ayrıcalıklı bürokrat bir katman durumuna gelmiştir.

Tek sözcükle, Sovyet devleti ve SBKP *bürokratik bir deformasyona* uğramıştır.

Devrimci sosyalizmin, ilerleyebilmek için bu kalıtı reddetmesi canlı özün üstündeki, Ekim devrimi devrimciliğinin üstündeki kalın küfleri kazıması gerekiyor.

Bizim için bunlara ek olarak, bir de 12 Eylül'ün sosyalist hareketin üstüne yığdığı molozları temizleme görevi var.

12 Eylül'ün sosyalist saflarda varlığını inatçı biçimlerde sürdüren en zararlı alışkanlıklarından biri örgüt'ten ve örgütlenme fikrinden kaçıştır. Bu kendini ileri işçilerden çok bağımsız aydınlarda gösteren bir eğilim olmakla birlikte etkisi bütün toplumda duyuluyor. On yıllık bir geçmişi var.

Bilimsel ideolojik bir temele oturmayan, yaşadığı yoğun pratiğin teorik içeriğini derinlemesine kavrayamayan Türkiye sosyalist hareketinin bir bölümü, bugüne kadarki doğrularının tümünü değiştiren inkarcı ve liberal bir anafora kapılmıştır.

"Birey" ve "bireyin özgürlüğü" örgütlülüğün karşısına çıkartılıyor. Şu söyleniyor: Sosyalist hareket "birey"i yok etti; çünkü devrimci örgütlerde bireyin kendisini gerçekleştireceği özgür bir ortam yoktu. Örgüt'te insanlar bir makinanın basit dişlileri haline getirildiler. Devlet ve tepeden inmeci öteki kurumlar gibi örgüt de sosyalist birey üzerinde bir baskı aracı oldu. O halde özgürlük, siyasetin ve örgütün dışındadır ne kadar örgütsüzsen o kadar özgürsün.

Bu "özgürlük" arayışı, toplumsal gerçeklerden bir kaçış ve tekbenci bir dünyaya kapanıştan başka bir şey değildir. Bundan sonra, özel dünyasına kapanan "birey"in "yitirdiği" zamandan intikam alırcasına dünya nimetlerine oburca saldırması geliyor. Gorki'nin Rusya'da 1905 ten sonraki dönem için kullandığı deyimle "utanılası on yıl"lar rastlantı değil. Benzerleri her gericilik döneminden sonra her yerde tekrarlanıyor.

Olay, siyaset dışında "özgürlük" arayan kişilerin kendi yaşamlarını yeniden istedikleri gibi kurmalarıyla sınırlı olsaydı üstünde durmaya değmezdi. Gericilik dönemlerine özgü hastalıklara yakalananlar, kendi durumlarını rasyonalize edecek birçok görüş ileri sürmekten geri kalmıyorlar. Siyasetten ve örgütlülükten kaçış cilalı sözlerle geliyor ve örgütlerin bilinen zaaflarından da güç alarak iyiniyetli taraftarlar bulabiliyor. Çünkü siyasetten ve örgütlülükten kaçış her zaman bu alanların kişisel bir terkedilişi biçiminde olmuyor. Onlar da "parti" "örgüt" sözcüklerini sıkça telaffuz edebiliyorlar.

Bu "özgürlük" arayışçıları, sosyalizmdeki çöküşü Leninci örgütlenme anlayışına, Türkiye'deki örgütlerin yozlaşmalarını ve dağılmalarını, sınıf partisi, öncü, illegal ve merkezi yığınlara tepeden buyuran bir "kurtarıcı", illegal partiyi ise "ceberrut" bir mekanizma olarak görüyor; öyle de göstermeye çalışıyorlar. Bunun yerine, belirttikleri "kusurlardan arınmış, geniş, çoğulcu, açık, birleşik "parti" öneriyorlar. Aslında "parti" dedikleri zaman da parti önermiş olmuyorlar; savundukları partinin hatta örgütün bilinen bütün tanımların ters, garip ve şekilsiz bir yığılmadır. Siyasal parti ise her zaman ve her yerde iktidarı almak için kuruluyor. Belki de ilk kez Türkiye'de bir takım insanlar iktidarı almak için değil "muhalefet" yapmak için parti kuruyorlar. Yalnız tartışma için, hatta Marksistlerin "toplumsal-psikolojik terapileri" için parti kurmayı önerenlere bile rastlanıyor! Toplum "demokratikleşecek", Marksist "parti" de bir istikrar unsuru olarak yerini alacaktır. İktidar, hele de devrim gündemde değildir, gündemde olan Marksist partinin toplumsal ve hukuksal bir meşruluk kazanmasıdır (!)

Bu insanlar kendilerini aldatıyorlar.

Burjuva diktatörlüğünün hüküm sürdüğü bütün ülkelerde ve hele de bu diktatörlüğün kendini çıplak biçimlerde dayattığı Türkiye gibi bir ülkede böyle fantazilerin yeri yoktur. Sınıf savaşımının yasaları ve burjuva egemenlik sisteminin yapısı, böyle fantazilere yaşam hakkı tanımıyor.

Bugün, sosyalist bireyle devrimci örgütlenme arasındaki ilişkinin doğru kurulması büyük önem taşıyor. Çünkü, hem Dünya'da, hem de Türkiye'de bu ikisi arasında gittikçe büyüyen bir açıklık var. Türkiye'de sosyalist güçlerin toplam sayısı azımsanmayacak bir büyüklük oluşturuyor; örgütler ise çok küçüktür. Toplumdaki devrimci potansiyelin küçük bir parçası örgütlüdür.

Bu durumu değiştirmek, en başta, son yıllarda Dünya'da ve Türkiye'de yaşananların, bugün karşı karşıya bulunduğumuz sonuçların bilimsel çözümlemesini yapmaktan, eleştiri ve anti-tezleri derinleştirmekten, ideolojik netlik ve yenilenmeden geçiyor. Bunlar yapılmadan, sosyalizmin ve sosyalist örgütlenmelerin yeniden ilgi ve çekim gücü kazanmaları mümkün değil.

Bu görevler yalnız yazılı propaganda ile yerine getirilemez. Eylemli propaganda yöntemlerini ve kişi kişiye doğrudan ilişkileri geliştirmek şarttır. Devrimci örgütün dışına ve içine güven vermesi, siyasal eylemlilik içinde, sınıf ve yığınlarla bağlara sahip canlı bir organizma olmasına bağlıdır. Bürokratik bozulmanın da en etkili panzehiri, mevkileri ve ünvanları değil, üretkenliği ve yaratıcılığı ön plana çıkaran iş ve eylemlerdir. İşlevlerinden uzaklaşmış, kavganın kenarında kalmış bir tekkke güven vermez ve bürokratik bozulmaya son derece açıktır. Amacına doğru sürekli ilerleyen, iş ve eylem yapan örgütün ise hem bu tür bozulmalardan sakınma hem de dışına güven verme şansı çok yüksektir.

Bugünkü dağınıklığı gidermenin önemli yollarından biri, saçılmış durumdaki potansiyel parti güçlerinin birliği ve partileşmesidir. Politika güç sanatıdır ve siyasal yaşamın çeşitli ihtiyaçlarına yanıt verecek nitelikli öğeleri biraraya getirmek, daha fazla güçlenmenin de anahtarıdır.

Bu yazıyı, başa, bireyin özgürlüğü ile örgütlülük ilişkisine dönerek bitirmek istiyorum.

Albert Einstein, 1949'da çağın bunalımının bireyle toplum arasındaki ilişkiyle ilgili olduğunu yazdı [9]. Bugün de öyledir. Kapitalizmin hergün yeniden ürettiği bireycilik ve egoizmle toplumsallaşan süreçler arasında büyük bir çelişki var. Süreç, nesnel olarak her düzeyde ve dünya çapında daha büyük toplumsal örgütlenmelere doğrudur. Ancak, üretimdeki ve toplum yaşamındaki bu toplumsallaşma, bireyi geliştiren ve özgürleştiren, toplumun insanı koruduğu, bireyin de topluma hizmet bilincini artırdığı bir

içerikten yoksundur. Tersine, insan toplum karşısında kendisini güçsüz, korunmasız hissediyor; kişisel ve "hayvansal" gereksinmeleri karşılamak giderek daha çok yaşamın amacı durumuna geliyor. Bu, insanın sürüye dönüşmesi, kendi yarattığı ürünleri fetişleştirerek ilkelleşmesidir.

İnsanın sürü olmaktan kurtulmasının tek yolu, tekelci toplum düzenine başkalırmaktır.

Dünyayı değiştirme süreci, bireyin özgürleşme süreci ise, bu kavga yüksek derecede ve merkezi düzeyde örgütlü güçlere karşı yürütülmek zorundaysa, kavganın kendisi de örgütlü olmak zorundadır. Örgütlülük devrimci savaşımın *olmazsa olmaz* koşuludur. Bu anlamda en büyük özgürlük, örgütlülüktür.

Yazının başında sözünü ettiğim çelişki, hiçbir yönetenin kalmadığı komünist topluma ulaşıncaya kadar varlığını sürdürecektir. Devrimciliğin başlangıcı olan yönetilmeme isteği, ancak, insanı ve sınıfı amacına yaklaştıran bir örgütlülük döneminden geçilerek gerçekleştirilecektir. Devrimcilik, çelişkiyi bilmek ve onu özgürlük yürüyüşünün engeli değil, dinamiği durumuna getirmektir.

Özgür ve özgürlükçü bir ideoloji ile donanmış, sürekli eylem ve hareketlilik içinde, amaçlarını, işin çıkarını başa koyan devrimci parti, insanın ve toplumun özgürleşme sürecinin en büyük güvencesidir.

Örgütlü birey bu örgütlenmeye ve savaşıma yaptığı katkı kadar özgürdür.

NOTLAR

1. K. Marx, **Critique of the Gotha Programme,** Progress P. Moscow 1978. s. 25
2. Yalçın Küçük, **Kürtler Üzerine Tezler,** dönem Yay. Ankara Ağustos 1990. s. 21
3. Lenin, **Collected Works,** V. 26., s. 84
4. agy. s. 282
5. agy. V.10, s. 21
6. agy. V.26, s. 497
7. agy. V.27, s.135
8. agy. V.29, s. 183
9. Albert Einstein, **Neden Sosyalizm, Montly Review** Mayıs 1949. Aktaran **Toplumsal Kurtuluş** Sayı 21, Mayıs 1989.

YENİ DÖNEM (*)

SON bir yılın hızlı ve yoğun gelişmeleriyle birlikte dünya yeni bir döneme girdi.

SOVYET sosyalizmi, çözüldü ve merkezinde Sovyetler Birliği'nin bulunduğu bir dünya "sistem"i çöktü. Bu, dünya komünist hareketinin son elli yıllık tarihine damgasını vuran Lenin sonrası bir sosyalizm okulunun da dağılışıdır.

ÇÖKME, çözülme ve dağılma süreçleri dünyadaki bütün gelişmeleri derinden etkiliyor. Eski dünya dengeleri değişmiş, statüko bozulmuştur. Dünya çapında sınıf ve siyaset güçlerinin yeniden gruplaşacağı bir süreç başlamıştır.

GENEL dünya dengelerinin değişmesiyle birlikte, emperyalizmin iç dengeleri de yerinden oynadı. Emperyalistler arası çelişkiler ve rekabet keskinleşiyor. Dünya yeni bir paylaşım kavgasının arefesindedir.

DÖNEKLER yanılıyorlar; tekelci kapitalizm temel ve ölümcül çelişkilerinin hiçbirini yokedemedi. Çelişkilerin geçici bir dönem için yumuşatılması hiç kimseyi şaşırtmamalıdır. Duruyorlar.Kapitalizmin, sömürücü, saldırgan, militarist, gerici ve insanlık düşmanı karakterinde ise en ufak bir değişme ya da yumuşama yoktur.

ARADAKİ bölmelerin kalkmasıyla birlikte, yaşanmış sosyalizmin bütün birikim, kazanım ve kalıtımları şimdi bir yabancılık olarak kapitalist sistemin içindedir. Bu da, uzun dönemde sistem karşıtı mayalanmalar yaratacak yeni bir odak ve çelişki kaynağıdır.

TARİHİN bu kritik döneminde, insanlık yeni devrimci oluşumlara, ileri sosyalizm çıkışlarına muhtaçtır ve gebedir. Yeni ve ileri sosyalizm çıkışının olmazsa olmaz koşulu proletarya enternasyonalizmin temel ilke yapmaktır. Enternasyonalist ruhta eğitilmeyen bir sınıf ve insanla yeni toplum kurulamaz.

HER ülkenin ve Türkiye'nin devrimcilerinin ilk enternasyonal görevi, dünyanın devrim ve sosyalizm isteğine kendi topraklarında devrim yaparak yanıt vermektir. Ancak, enternasyonal göreve hiç bir zaman ve hiçbir biçimde ikinci plana atılamaz.

TÜRKİYE, temel sorunlarını varolan sistemi, kapitalizmi toptan aşmadan çözemeyecek bir devrim ülkesidir. Ekonomik toplumsal krizler yapısaldır ve Türkiye otuz yıldır devrim karşı-devrim çalkantıları içindedir.

TÜRKİYE 'de yeni ve devrimci bir döneme açılıyor.
12 Eylül'le kurulan siyasal sistemin temel direkleri sallanıyor. Egemen sınıf içinde tutum birliğinin bozulması ve yönetenler arasındakl farklılıkların açık biçimler alması siyasal bunalımın varlığının ve daha da derinleşeceğinin işaretleridir.

---

* "Yeni Dönem" başlıklı yazı, 3.11.1990 tarihinde Kasım 1990 sayısı için arka kapak yazısı oarak hazırlandı. "Örgütlülük ve Özgürlük" yazısıyla birlikte sansür edilrnek istendi. Yazının başlığını beğenmiş olacaklar ki, kullandılar, üzerinde oynama istekleri üzerine bu yazıyı da geri çektim.

TÜRKİYE'de bütün süreçler hızlanmıştır. İçte işçi, Kürt ve öğrenci kazanları kaynıyor; dışta Körfez krizi Türkiye ortamındaki patlayıcı madde yoğunluğunu arttırıyor.

KÜRT hareketi, rejimin ve düzenin manevra olanaklarını daraltan, yeni siyasal çözümler dayatan eylem çizgiini sürdürüyor.

DEVRİMCİ hareketin ileri öğelerindeki, ideolojik yenilenme, teorik derinleşme ve eski kalıpları kırma yönelimlerini de önemli ve dönüştürücü bir güç kaynağı saymak gerekiyor.

ÖNÜMÜZDEKİ devrimci açılım döneminin temel ve sonuç belirleyici toplumsal gücü ise işçi sınıfıdır. Değişmez görev, devrimci sosyalizmin başlattığı ideolojik atılımla, büyük bir canlılık göstermeye başlayan işçi sınıfı hareketi arasında eylem ve örgüt köprülerini kurmak, sınıfın ileri keimlerinin siyasal birliğini gerçekleştirmektir.

KURTULUŞ hareketi birlik ve parti sorunlarına bu perspektiften bakıyor.

BİRLİK ve partileşme süreçleri bugün farklı yerlerde duran devrimci sosyalist güçlerin tekleşmesi sürecidir. Devrimci partinin potansiyel güçleri, farkıl kök ve kaynaklardan çıkıp, aynı noktaya doğru yürüyen çevre, grup ve kesimlerden oluşuyor. Köken aynılığı ve akrabalığı ise tek başına ve çoğu kez devrimci bir buluşmanın temeli olamıyor.

İDEOLOJİDE, bakışta ortaklık, Türkiye devriminin ana sorunlarında teorik-siyasal yakınlaşma ve pratik-siyasal konularda tutum birliği, devrimci birliğin ve birlikte partileşmenin koşullarıdır. Bunlarda birlik olmadan parti birliği olmaz.

ESKİ kalıplarının kırılması ve geçmişte Türkiye devrimci hareketini bölen uluslararası sorunların "pratiğin" ve teorik çabaların katkısıyla birlik/ayrılık noktası olmaktan çıkrılmasıyla önemli bir engel aşılmış, bu alanda küçümsenmeyecek bir yol katedilmiştir. Esas olan, bürokratik sosyalizmden ve devrimci demokratlıktan kopuşların zamanı ve biçimi değil; kopuşun kesinliği ve yönüdür.

DEVRİMCİ sosyalistler arasındaki ilişkilerin bugünkü biçimi karşılıklı sevgi ve saygıya dayanan, genelin çıkarını başa koyan ileri bir düzeyi yansıtıyor. Birlik arayışları dönemini somut parti birliğine dönüştürerek bir üst düzeye yükseltmenin koşulları olgunlaşıyor. Bunun gerisine düşülemez.

TÜRKİYE sosyalistlerinin yeni döneml devrimci parti ile karşılamaları gerekiyor.

Bu kitapçık, devrimci sosyalist kavgaya yayıncılıkla başlayan, ancak bu noktadan ileri gidemeyerek, siyasal savaşımı entellektüel çalışma ve yayıncılığa indirgeyen, en basit bir örgütlülük, kollektif çalışma ve hak-ödev ilişkisi tanımayan Toplumsal Kurtuluş merkezine karşı çeşitli zamanlarda, çeşitli soru ve davranışlarla karşı çıkan ve sonunda bu çevreden ya ayrılan, ya da tasfiye edilen kadroların sürece ilişkin görüşlerini dile getirmektedir.

ETKİ